

تصویر ابو عبد الرحمن الکوردی

بە ختیارەمەلی و یۆتۆبیای گۆڤەڵایزدەیشن

PDF4Kurd

یۆتۆبیای سەراڤان عبدالقادر

PDF4KURD

بهختیار عەلی و یۆتۆبیای گۆبه‌لایزه‌یش

نوسینی: سۆران عبدالقادر

پیشکش به

هه موو ئه وانه ی تیده کۆشن بۆ نه مانى چه وساندنه وه ی مرۆف
بۆ مرۆف . . .

پیشگی

دهشیت ئەم تیکستە بە پرۆژەییکی جدی بزانی، بۆ کرانهوهی گفتوگۆیەکی بابەتیانە و رادیکالانە، لەسەر ئەو مەسەلانەی کە زیاده دید و تیروانین و خۆبێدەوهیەکی هەڵدەگریت، ئەم پرۆژانە گەرچی لە سەرەتادان، بەلام گەر تەندروستانە ئەکتیڤکریت لە پانتایی و فەزای پۆشنیری و سیاسی و فکری کوردیدا، ئەوا دەبێت راجەڵکاندنیک بۆ هەموو ئەو تیکستانەکان چەندین گریمانە و ئەگەر و خۆبێدەوهی نا واقعیانە بەرھەم دەھێنن و خودی واقعیش تێدەپەرێن و بەرھەو جۆریک تەفسیری نازانستی و یۆتۆپی بەریەکی دەکەون.. راستیەکی ئەمە کێشەکان ھەر پۆشنیریەکی نەتوانی کێشە واقعەکانی خۆی شیکار ببێدات و بەزمانیکی خەیاڵیانە واقع هەڵدەسەنگینیت، بە ئارەزووی خۆیان یەکە یەکە دیاردە و پروودا و حالەتەکان بەیەکتربەو دەبەستەو.

لەنیوان تیروانینەکانی ئەم دەقە و تیروانینەکانی (کاک بەختیار علی)دا دوو خۆبێدەوهی سەرەخۆ و پڕ لە جیاوازی دەبینرێن، کە ئەمەش حالەتی نیستاتیکای ئەم گفتوگۆی نیوانیانە. بە دیوی دووھەدا ئەوێ لەم دەقەدا دەبێتە غەمی بنەرەتی قسەکردنە لەسەر بەرھەم ھێنانی گوتاریک لەناو پرۆژەیی رەخنەدا، رەخنەییەکی وامان لێدەکات ھەلۆیستەیک لەبەرەمبەر ئەرکە سەرکێشیەکانی پۆشنیردا بکەن، ھەلۆیستەیک وام لێیکات بە دیدیکی تر و لە پوانگەییکی ترەو، پرووداوەکان ھەلبەسەنگین و شیکاریان بکەن، دواھەمین تەفسیر گەر زۆر بەھێز و خاوەن زمانەوانی و شارەزاییەکی پارادیم و تێرمەکانیش بێت، نەبێتە کۆتایی تەفسیرەکان و رازی نەبین بەو شیکارانەکانی لە دوا دەرنەجامدا بەرھەو موثلەگەراییەکی ئەبستراکتمان بەریت.

ئىشكردنى ئەم دوو تىكستە بۆ ئەو، بە شىوازىكى جياواز لە زمانى شەفەمى و پۆژانە قسە لەسەر پووداوەکان، چەمکەکان، تەفسىرەکان.. بکەين، ئەم ئىشکردنەو، بە بۆ ئەو، بە شوین تەفسىرى بونىادانەى پووداوەکاندا بگەرپین لە سەرچاوە بنەپەتەکانەو، خویندەو، ستراتیژىانەى بابەتەکان دیاربیکەين.. دەبیت باوەر بەو بکەين کە ھەموو گوتاریک لە ناوخذنا ھەموو شتیک نالیت و لە ناوخذنا کۆمەلێک نەھىنى نەگوتراو لە خۆدا ھەشار دەدات.. گەرپانەو بۆ کەشفکردنى ئەو نەھىیانە، گەرپانەو، ھەیکى راستەوخۆیە بۆ ناو واقع و فەزای دەق.. ئەم پڕۆسەى نەک دوو خویندەو، بەلکە دەیان خویندەو، جياواز بەرھەم دەھىنیت چونکە لە کۆتايدا کۆمەلێک شت ھەيە کە بە نەھىنى دەھىنیتەو.

ئەو پرسیارەى بە نەھىنى بە ناو ئەم دیالۆگدا تىپەپدەبیت و ھەر بە نەھىنش دەھىنیتەو، پرسیارە لە شکلى تەفسىرە ئەفسانەییەکان لە بەرامبەر مەنھەجى تەفسىرە واقعىەکاندا، خویندەو، و تىۆریزەکردنى پڕۆژەى ھیومانىستىەکانە بەرامبەر پڕۆژە ترسناکەکانى تىۆرىستەکاندا، پرسیارە لە ستراتیژەکانى نامۆبوون و غىابى پۆشنبىران لە ناو گەرمەى پوودا و کارەسات و گۆرپانکارىەکاندا.. ئەم دوالىزمانە ساتیک دەتوانىن بە شوین شەکل و فۆرمە جياوازەکاندا بگەرپین و پرسیار ئاراستەى بوون و ماھىەتیا بکەين ، کە بابەندىان بکەن بە کىشەکانى گۆبەلايزەيشن و لۆکا لايزەيشن، پەيوەستى بکەين بە بەرنامە سىياسىەکان و کارى سىياسەتمەدارى بىلايەن.

دواتر کىشەکان بونىادانە وردبکەينەو ، لە نىوان دوو دنىادا، دوونىای تىکەلاو بە کارىگەرى يەکتر، ئەوانىش دنىای پڕۆژەکانى مۆدىرنە و مەدەنىيەت و

شارستانیەتی کەلتورە جیاوازه‌کان، لە بەرامبەر دنیای تەقسی تەرادسیۆنە دینی و خێڵەکی و پەراویزکراوەکاندا.. دەبێت بەشوێن شەری نێوان ئەم دوو دنیایەدا بگەرێن.. شەڕێک کە گۆبەلایزەیشن هێندە سەنگەرەکانی لەیەکتر نزیک کدوونەتەو، شەڕە لەنێوان دوو تیزی کارکردن لەسیاسەت و بەرژەوهندی و زانیاری و مۆتیۆڵکردندا. ئەم شەڕە بەهەر باریکدا بشکێتەو بەهاکانی مەرقایەتی و مۆدێرنەو دیموکراسی و ئازادی... تاد دەخاتە مەترسیەو، دواتر تەنها پووختسارە سارد و سەرەکان دەبینن.. بۆیە ئەرکی هەموانە بەسیاسی و پۆشنییر و هیز و گروپەکانەو هەولێ سەر لە نوێ پێادا چوونەو و خۆیندنەوێ دیاردەکان بدەین.. لەبەر هیچ لەبەر ئازادی .. چونکە ئەرکی پاراستنی ئازادی بەتەنها لە گەردنی ئەو کەسانەدا نیە کە بەناوی ئازادیەو خەبات دەکەن و دەجەنگێن، گەر ئازادی بەتەنها بە پێوانەی ئەوان بێت، ئەوا پرۆسەکانی بەدیهێنانی ئازادی لەشوێنیکدا دەخکێنێت کە لووتکی خەباتکاران و پارێزەرەکانی.

ئازادی پرۆسەیەکە زۆر بەناسکی دەمێنێتەو.. ئەو پۆشنییر و دەستەبژێرەکانە دەبێت پارێزەری بەهاو خواست و گریمانە بنەرەتیەکانی ئازادی بن.. بەلام ئەو گەورەترین وەهمە کە ئەوان وایزانن بەهاو مانا و جوانیەکانی ئازادی بەتەنها لە خۆیندنەو و پەرخەکانی ئەواندا دەردەکەوێت و نەشونما دەکات.

لەبەردەم پرۆژەی مەعریفی و تەکنەلۆژی و سیاسی.. پیاوانی پەيامی هیومانایستی و کار و جۆلە و هێرشەکانی پیاوانی تیۆریستیدا، دەبێت ئیستیک بەکەین.. بەلام ئیستیکێ پر لە گومان، ئەو گومانە وایان لێدەکات لە قولایی

پڕۆژەی پیاوانی هیومانایستیدا بۆ تیرۆر بگه‌ڕێن و له‌ جه‌وروسته‌می
تیرۆریسته‌کاندا به‌دوای قوربانیه‌کاندا بگه‌ڕێن.. له‌ ناو کتێب و تی‌کسته‌کاندا
به‌شوی‌ن وه‌هم و سه‌رلێشێواویدا بگه‌ڕێن.. ئه‌مه‌ قه‌ده‌ری ئه‌و جه‌نگانه‌یه‌ که
شووشه‌ی هه‌موو مالێک ده‌گرێته‌وه‌.. سووته‌مه‌نی ئاگری ئه‌و شه‌پانه‌یه‌ که به‌
هه‌موو جیهاندا لۆکالیزه‌کراوه‌.. به‌کورتی ئه‌م گفتوگۆیه‌ له‌ ناو پڕۆژه‌ و ستراتیژی
په‌خنه‌دا له‌ دایک بووه‌ به‌ هه‌ردوو باره‌که‌دا په‌خنه‌یه‌.. واته‌کاری په‌خنه‌یه‌ له
په‌خنه‌گرتن.

مه‌ریوان عه‌لی

له ژماره (٤٤) و (٤٥) ی ههفته نامه ی هاوڵاتی داكا بهختیار علی نویسنیکی
بلاوکرده ته وه له ژێر ناوێشانی ئەزموونی دارستان و ئەزموونی دیموکراسیەت.
ئەو نویسنە ی لێرا دا دەمویت له که میکی بدویم، بریتیه له لیکۆلینه وه یه کی تال
سه ربارت به دیدی بهختیار علی پاش یانزه ی سیپته مبه ر و کرده وه کانی گرو
ئیسلا میه توندره وه کان (به نمونه ش چوندولئیسلا م، تالیان،... هتد)، هه روه ها
وه بیر هێتانه وه یه که بۆ ئەو دهسته هه لێژارد هیه ی که ماوه ی پتر له پینچ سا له
کاریگه ریان وه ک پۆیوێست نه بووه له سه ر شانۆی پوودا وه کان سه باره ت به
واقعە کانی پابردووی کوردستان و ده ره وه ی کوردستان.

پیشه کی پیم خۆشه ئەوه بلیتم که به نیاز بووم ئەم نویسنه له هه مان
ههفته نامه دا بلاو بکه مه وه بۆ ئەوه ی به ڕیگایه کی ئاسانه تر بگاته ده ست
خوێنه ری به ڕێژ. به لām به داخه وه ئەوه نه کرا له به ر هه ندی هۆکار که یه کێک
له وانه، ئەوه بوو پۆیوێست بوو لایه نی که م به چوار به ش بلاو یکرێته وه و ئەمه ش
بۆ ههفته نامه که دهستی نه ده دا، هه روه ها له پووی قه باره شه وه ده بوو
ده ستکاریه کی بکه م تا بگوێجیت ئەمه ش بۆخۆی ده بووه هۆکاریک بۆ
ده ستکاری کردنی ناوه پۆکی نویسنه که و له ده ست دانی هه ندی له په ره گرافه
گرنگه کانی که به دیدی من پۆیوێسته هه مووی بۆ خوێنه ر و پۆشن بیره کان بلاو
بکه مه وه.

له هه مان کاتدا نویسنه که له پووی قه باره وه به ره و نامیلکه یه کی بچکۆلانه سه ر
پیکه وت که زۆر ده میک بوو خوازیار بووم له سه ر ئەرکی پۆشن بیری بگۆڕ ئەو پراو

بۆچوونانه له چەند وتاریکدا یان چەند کۆر و سیمیناریکدا بلۆ بکەمەو. له
پاستیدا نەبوونی کات و دەرفەت، بەهۆی کاری عەمەلیەو، تاکە رێگری
سەرەکی بوو له بەردەم ئەم سەرنجانهدا. سەرەپای ئەم پوونکردنەو هەش زۆر
کات که له گەڵ نوسەری بەرپز بەختیار عەلیدا دەدویم بەتەنها مەبەستم
بەختیار نیه وەك نووسین، بەلکو زۆری تر له پۆشنبیرهکانی ئەم دونیایە ئیمە
له سەر هەمان تەوهره و قوتابخانە ی پەخنەیی پێدەکەن. له پاستیدا بە دیدی من
بواری پۆشنبیری و بەتایبەت پۆشنبیری سیاسی کاریکە زۆر زیاتر پێویستی به
پراکتیک و کارنامە ی عەمەلی هەیه وەك له بواری تیۆری، چونکه وەك هەموو
بواریکی تری ژیان و له هەمووشیان زیندووتر، خوازاوه که پەخنەگرتن و
چاوپیاخساندنهو ی بارودۆخی کۆمەڵ له بواری تاقیکاریدا خۆی بسەلمێنیت.

با بزانی گلوبالیزم فورمیکه بۆ ژبانی سەردەم؟ سیستەمیکى سیاسى پاش
 جەنگى ساردە؟ سیستەمیکى دێرینی باوە لە دۆنیای فکرو پراکتیکى سیاسیدا؟
 یان بەرئەنجامى گەشەکردن و قۆناغیکى نوێى سەرمایەدارى و ئیمپریالیزمى
 جیهانى؟

سەرەتا گلوبالیزەیشن لە دیدگاىەکی ئابووریەو دەخوێننەوێه که سەرچاوە و
 بزوێنەری پرۆسە و قۆناغەکیە، بەپێى ئەم زانستەش (بریتىە لە گۆرپنى
 ئابووریە ناوخۆییەکان بە ئابووریەکی جیهانى، که ئەمەیش جوولانەوێهەکی
 ئازادانەو خێرای چالاکی ئالوگۆپی دارایی و بازرگانىیە جیهانىیەکان دەگرێتەو،
 که سنوورو بەربەستەکان و گومرگ رادەمالت و دەرگا بۆ گواستەوێه
 ئازادانەى سەرمایە و گواستەوێه شەمەك والا دەکات. ئینتەرنێت و بازرگانى
 کردنى لە میانەى تۆپەکانى، دیاردەیهکی زیندووی ئەم ئابووریە جیهانىیە
 نوێیەیه. بەواتایەکی تر، بە جیهانىبوونی سەرمایەو پرۆسەى بەرەمەهێتان (١).

سەرئەنجامى ئەو خەوانەى سەبارەت بە گلوبالیزەیشن لە لای بەختیارەلى و
 زۆر لە رۆشنپەرەکانى کوردستان و خۆر ئاواى بەدى دەکەم پێى دەچیت
 و ئەکەى فەکتۆر هێگۆ راست بێت که دەلێت: (راستى پاشەپۆژ یۆتۆبیایە).

گلوبالیزەیشن چەند خوێندنەوێه بۆبکریت ناتوانرێت لەو قورتار بکریت که
 گلوبالیزەیشن پرۆسەیهکی سیاسیه، بۆ مامەلەکردن لە گەل جیهاندا وەك
 یەكەیهکی کارتیكراو و پەيوەندیدار بە یەكدیەو، تا بتوانیت بەشەکان لە دەوێه
 دیاردەسیاسیهکان کۆبکاتەو و پەلکێشیان بکات بۆ کارتیکردنى سیاسى و ئەو

ستراتیژه هاویه‌شهی که خوازراوه. به‌لام ئەم کارتی‌کردن و ستراتیژه له به‌رژه‌وه‌ندی و به دیدی کی؟

گلۆبه‌لایزه‌یشن چه‌مکیکه له کۆنه‌وه کاری پیکراوه، و ئەمۆ زه‌فکراوه‌ته‌وه، به زانستی‌کردنی ئەو پراکتیکه سیاسیه‌ش به‌رنه‌نجامی ئەو به‌رنامه‌پژیه‌یه که له دونیای پاش جه‌نگی سارده‌وه به شیوه‌یه‌کی سیسته‌ماتیک له‌سه‌ر ئاستی جیاجیا کاری پیده‌کریته. چ جای ئەو ئاستانه ناوخرۆی بن یان گلۆبالی، ئەمه‌ش بۆ خۆی پشت ده‌به‌ستیت به توانای مه‌عریفی و کلتوری و سیاسی و ته‌کنه‌لۆژی به‌کاره‌یتنه‌کانیه‌وه. هر له کۆنه‌وه گلۆبه‌لایزه‌یشن یه‌کیکه له کاراکته‌ره‌کانی فکره زیندوه‌کانی مۆفایه‌تی، به‌لام کاتی‌ک که ئەم کاراکته‌ره ده‌بیته سیمای و پوخساری جموجولێکی ئابووری و ته‌کنه‌لۆژی، ده‌بیته بزانی، له دونیای سیاسی و به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ده‌سه‌لاتدا چۆن به‌عه‌ملی به‌کاردیته، هه‌روه‌ها له لای پۆشنبیره‌کان چۆن خه‌ون و یۆتۆبیای له‌سه‌ر بونیاد ده‌نریته. ئەمه‌ش بۆ ئەوه‌نیه پۆلی پۆشنبیره‌کان بچوک بکه‌ینه‌وه و هه‌موو ده‌رفه‌ته‌کانیش فراوانتر بکه‌ین بۆ ئەوانه‌ی په‌راوه‌ی ده‌سه‌لات ده‌که‌ن، به‌لکوده‌مه‌وێت بڵێم که ئەرکی پۆشنبیره‌کان به‌ته‌نها بریتی نیه له په‌خنه‌گرتن و که‌نارگیری و ته‌ماشکردن.

له‌پاش لاسه‌نگ بوونی پارسه‌نگی هاوکی‌شه‌ی سیاسی و سه‌ربازی و ئابووری نیوان ناتو و وارشو و پاشکۆکانیان له‌پاش جه‌نگی سارده‌وه، هه‌روه‌ها له ئەنجامی ئەو په‌ره‌سه‌ندنه ته‌کنه‌لۆژییه‌ی که دونیای سه‌رمایه به‌خۆه‌ی بیینی له دوو ده‌هه‌ی رابردوودا، پیۆسته‌یه‌ک هاته‌گۆڕی بۆ گلۆبالیزه‌ کردنی سه‌رمایه و ته‌کنه‌لۆژیایی په‌یوه‌ندیی و گواسته‌نه‌وه، بۆ کارناسانی ئەم گلۆبالیزه‌یه‌ش

پێویستیهکی زۆری به گلوبالیزه‌ی ڕۆشنبیریش هه‌بوو. که هاوتهریب له گه‌ل
 خۆیدا په‌لکێشی دونه‌ی پراکتیکی سیاسی و سه‌رمایه‌گوزاریه‌کانی بکات له
 هه‌موو دونه‌یدا. له‌کاتی‌کدا که باکگراوندی فله‌سه‌فه‌یی سیاسی ڕۆژئاوا له
 خولای نیولیبرالیزمدا ده‌گه‌ڕێت و له‌ ڕووی سیاسیشه‌وه بانگه‌شه‌ بۆ
 دیموکراسی ده‌کات، گلوبالیزمیش جه‌خت له‌ نوێکردنه‌وه، Modernity، و
 پشت به‌ یه‌ک‌تبه‌ستن، Inter-dependence، ده‌کات. جاریکی تر نه‌م
 خولیا دیموکراسی و ئازادی خوازان به‌ بووه‌وه به‌ سوتنه‌مێنی زه‌ق‌کردنه‌وه‌ی
 په‌وتی گلوبه‌لایزه‌یشتنی نوێ، چونکه‌ نوێکردنه‌وه‌ی ته‌کنه‌لۆژیا و به‌ره‌مه
 ئابووریه‌ نوێیه‌کان له‌سه‌ر ده‌ستی ولاته‌ پێشکه‌وتوووه‌کان به‌ره‌م ده‌هێنرێته‌وه
 و هه‌میشه‌ش به‌ره‌ لاوازه‌کان پشت به‌ به‌ره‌ی به‌هێز ده‌به‌ستن. هه‌روه‌ها نه‌م
 په‌وته‌ ته‌واوی دنگه‌کانی له‌سه‌ر په‌ره‌سه‌ندنی بێشوماری ته‌کنه‌لۆژیا و زانیاری
 بونیادناوه. بۆیه له‌ ناخی خودی گلوبه‌لایزه‌یشتندا دوو دژی هه‌مان ستراکچه‌ر
 سه‌رچاوه‌ ده‌گرن و له‌ بواری سیاسیدا هه‌نگاوی پراکتیکیانه‌یان له‌سه‌ر
 هه‌ڵده‌گیرێت، ئه‌وانه‌ش دیدگای نیولیبرالیزم که هه‌ولێ پشت به‌ستن به‌یه‌کێتی
 نێوان سه‌رمایه‌دارانی ده‌وله‌ته‌کان و به‌ره‌ره‌کانی ئاشتیانه‌ و ئازادی بازاڕ له
 دونه‌یدا ده‌دات له‌ لایه‌ک و دیدگای رادیکالیزمی سه‌رمایه‌داری که هه‌ولێ زیاترین
 جیهان سه‌رداری ده‌دات به‌ پشت به‌ستن به‌ بازاڕی ئازاد و ته‌کنه‌لۆژیای
 سه‌ربازی له‌ لای دوه‌م.

له‌ لاسه‌نگ بوونی هاوکی‌شه‌ی پێشوووه‌ و به‌ر له‌ پارسه‌نگ بوونی هێز،
 فکریکی تر له‌ فکره‌کانی دونه‌ی گلوبال ئیسلامه‌ و بووه. پاشان ده‌ره‌نجامی
 جیاوازی به‌رژه‌وه‌ندی و جیاوازی جیهان بینی له‌ لای ڕۆژئاوای نیولیبرال و
 ڕۆژه‌لاتی مه‌زه‌به‌ جیاجیاکاندا، جیاوازی به‌ته‌نها به‌ جیاوازی تیۆری نه‌مایه‌وه.

بەلکو لە هەمان کاتدا جیاوازی کاری سیاسی و پراکتیکی کارایانەى ئەو دوو
 ڕەوتە جیهانیە و سەرئەنجامی بەرژەوهندیە ئابووری و دەسلەتگەرانیەکانیان
 بەرەو جەنگ چالاکییەکانیان گواستەووە. لە چوارچێوەی ئەم واقعە سیاسییەدا و
 ئەنجامی تیوری نەکردن و دوورکەوتنەوێ هێمانیستەکان لە کاری سیاسی و
 پراکتیکی بە تەکنەکوژیای سیاسی سەردەم، یەکێک بوو لە ھۆکارەکانی قۆزاخە
 خواردنی پۆشنبیرەکان و نەبوونی کاریگەریان لەسەر پێشھاتە سیاسییەکان.
 چونکە ئەوئەندەى بەرنامە سیاسییەکان لەپووی پراکتیکەو ھاوتەریبەن بە
 بەرنامە ئابووریەکان ئەوئەندە بەرنامە پۆشنگەرەکان تەک و لۆن بەرامبەر بە
 هەمان بەرنامە. ئالێرەدا تەنھا و تەنھا شەپەرەکان دەبنە شەپری نێوان ھێزە
 بەرژەوئەندى دارەکان و نا ئامادەیی تیۆریست و پراکتیشنی هێمانیستیش
 دەرفەت ئاوەلا دەکات لە بەردەم کادرە ناوئەندىەکان و پۆشنبیرە ھامشیەکاندا
 کە شوێن ڕەوتە باو و بالاکان بکەون لەسەر ئاستی گلوبال و لەسەر ئاستە
 ناوخۆییە جیاجیاکان بەشیوەى ھەمەجۆر کە پێویستە ئەوئەندەى لەیاد نەکەین کە
 لە ڕابردوووە خەسلەتە بنەڕەتیەکانی جیاوازی خۆیان زەبەلاح دەکەنەووە.

لەژێر کاریگەری بازاری سیاسی و کۆمەلایەتی و ئابووری گلوبەلایزەیشنیدا و
 پاش لاواز بوونی بیرى سۆسیالیستی سێ دامەزراوەى گرنک کەوتوونەتە ژێر
 ھەپەشەو، خێزان، دامەزراوە ئاینیەکان، ھەروەھا حکومەتە نیشتمانییەکان.
 بۆیە نیولیبرالیزم پەنھانانە کاردەکات بۆ لابردن و کۆپیینی ئەم دامەزراوانە
 لەسەر ئاستی گرێژەنە. گلوبالیستەکان ڕایان وایە کە:

لەسەر ئاستی خێزان: باوان ھەڵدەستن بە گواستەوئەى بەھا کۆمەلایەتی و
 کلتوری و پۆحییەکان بۆ مندالەکانیان. زۆر لەم بیرۆکانە وەک باوەڕ وەک ناین،

کاری زۆر گران و دژ به گۆبه لایزه یشتن. بۆیه گۆبه لایزه یشتن له خۆیدا خێزانی ئەمریکی به دوژمن دهزانیت نە هاوێ جـا به حالێ خێزانی پۆژه لاتی که خاوهنی سه رچاوه و کلتوریکه زۆریه ی نایه کانی تیادا له دایک بووه. ئەمه کاری سه رمایه داری نوێیه و هه رگیز له لای کلتوری ئیسلامی قابیلی قبول نیه. ئەوهی که ده ولته ی ئەمریکی نه نجامی ده دات بۆ سه رمایه داری به یڕۆکی نیولیبرالیزمه وه ئەرکه کانیته ی له به رامبه ر قوناغیکێ گواسته وه ییدا، انتقالی.

له سه ر ئاستی ئاین: له به ر ئەوهی که نایه کان باوه رپیان به ره هایێ کتێبه پیرۆزه کان هه یه، له ژێر هه ر ته فسیریکدا بیته، ئەوا گۆبالیسته کان به مه ترسی سه رده می خۆیانی له قه له م ده دهن و له راستیشدا کۆسپه له به رده م پلانه کانیاندا. له ته رازووی به رامبه ردا ئیسلامه کان هه ولێ گۆبالیزه کردنی ئاینی ئیسلامی ده دهن. چونکه ئەمانیش باوه رپیان به جیهانیکی یه ک ده ولته هه یه که ئاینی ئیسلام تیادا حاکم بیته. گه ر تێبینی بکه ین هه یج کام له م دوو ره وته ره تی ئازادی راو جیاوازیه کان ناکه ن، به لام ته نها ره ت نه کردنه وه ی پا کانه نە که ره ت نه کردنه وه ی کاریگه ری پا کان بیته. ئەوهی شایه نی باسه نه ئیسلامه کان و نه پێکخواه سیاسیه کانیان ئازادی سیکی و قازانجی بانکه کانیان پێ قبوله له هه یج شوێنیکێ دونیادا وه نه سه رمایه داری و نه ده ولته به رژه وه ندیاره کانیشی قه ده غه کردنی ئینته رنێت و که ناله کانی سه ته لایتیان پێ قبوله له هه یج شوێنیکێ دونیادا.

گۆبالیسته کان ده لێن، (ئه و مندا له ی له ته مه نی پێنج سالیه وه له خێزان و په روه رده کانی ده هێتریه به ر خۆیندن مندا له یکی می شک نه خۆش ده رده چیت و هه رگیز فێری یه ک جیهانی نابیت و نابیته ئەندامیکێ ته ندروست له ژياندا).

ئىسلامەكانىش دەلەين، (ئەو مندالەي دەچىتە مەكتەبە غەيرە دىنىيەكان، پۇجى
گالو دەبىت و فىرى تەعالىمە ئاينىەكان نابىت).

لەسەر ئاستى ولاتى نىشتمانى: ياكىمىنستر قوولەر كەيەككە لە تيؤرىستەكانى
گلوبەلايزەيشن دەلەيت، (ناسيؤنالېست و دەولەتى نىشتمانى ئەو كۆلؤ خوينەيە
كە شادەمارەكانى دللى دونيائى گرتووه). لە ھەمان كاتدا لە لاي پەوتە
ئاينىەكانىش ھېچ سنوورىكى نىشتمانى نىيە بۆ خەبات كردن لە پىتى خواو بە
ئىسلامىكردن يان مەسىحىكردىنى سىستەمەكانى ھوكەدا.

لە راستىدا گلوبەلايزەيشن زاراوہيەكى نوئى بەكار براوہ كە لە كۆنەوہ
خەسلەتى كارى سياسى بىرۆكە جىاجيا و زىندووہكانى مرقفايەتيە، ئەم
بەكاربەيتانە نوئىيە رادىكالىزمى سەرمايەدارى تەوژم دەداتە دونيا بەرەو
پاشەپۇژىك كە پەرە لە مەترسى نەك پاشەپۇژىكى پووناك، چونكە زۆرىنەي
دانىشتوانى گۆي زەوى بەردەوام دەكەونە ژىر ھەرەشەوہ، ھەرەشەيەك
كەكارى راستەوخۆ دەكاتە سەر بارى گوزەرانىان. بۆيە ھېچ سەيرنەيە كە گروى
جىاجيا لە دونيادا لە سەر شىۋازى زۆر توند بوەستەوہ و بەرەنگارى پەوتى
گلوبەلايزەيشن بكن، ئەگەرچى پەوتە گلوبالەيە كۆنەكان مىكانىزمى ھىۋاش و
كارىگەرى لەسەر بەھاكان ھەبووہ، كارىگەرى لەسەر شىۋازى ھوكم و ژيان
ھەبووہ، پاشان پەنگى داوہتەوہ بۆ سىستەمى ئابوورىيەكان و كارىگەرى لەسەر
گوزەرانى خەلك دىروست كردوہ ھەرچەند زادە و دەرھاويشتەي قۇناغە ئابوورىيە
جىاجياكانى خەلكىش بوويىت، لە كاتىكدا گلوبەلايزەيشنى ناوبراو، زۆر
بەخىرايى و راستەوخۆ كارىگەرى لەسەر گوزەرانى خەلك دىروست دەكات،
چونكە پروسەيەكى ھاوتەرييى سياسىيە بۆ كارناسانى پروسەيەكى ئابوورى

سەرمایەدارى. ئەمەش بووئە هۆى دروست بوونى گۆبەلايزەيشنىكى نا
 سىستەماتىك دژ بە گۆبەلايزەيشنى رادىكالىزمى سەرمایەدارى كە بۆ نمونە
 كچە نوسەرى فەرەنسى، فیفیان فۆرستەر، پېناسەى گۆبالىزم دەكات و پېى
 دەلئىت (تېرۆرىزمى ئابوورى). ئەوئەش لە خودى خۆیدا سانایە بۆ من چونكە
 كارى خێرا و توند كاردانەوئەى خێرا و توندى لێدەكەوئەى (۲).

(۲)

لە راستیدا كاتىك بەختیار عەلى باس لە سەرسوپمانەكانى دەكات بەرامبەر بە
 جەنگ، ئەوا شكستى پۆشنبىرى داخراو لەوئەدا دەردەكەوئەى كە نەزانئیت جەنگ
 كەى دەستى پىكردووه و لەوئەش ترسناكتر ئەوئەى كە نەزانئیت كەى كۆتایى
 دئیت.. ئا ئەمە یە پۆشنبىر و نەوئەى نوئى دونیا و كوردستانىش بەرەو هەلدىرگە
 دەبات، كە قۆى پۆشنبىر ناتوانئیت بەردەمى پوون بكەیتەو سەبارەت بە
 جەنگىك كە ئەو بەشێكە لە و جەنگە و ناتوانئیت بەردەمەكانى خۆى و
 دەسەلاتەكەى بكەیت بە چەند پێیان بۆ هەلبژاردنى ئەلئەرناتىفى پراكتىكى
 باشتر، نەتوانئیت كارىگەرئیت لە سەر سىياسەتە ئابوورىەكان و بازار هەبئیت، ئەوا
 چۆن دەتوانئیت داواكار بئیت لە هەلئەبژاردنى سەنگەرەكانى جەنگ لە خەلك.
 لە راستیدا دامەزراوه سەربازىەكانىش خاوازىارى تاقىكردنەوئەى خۆیان لە بوارى
 گۆبالیدا هەرچۆن لە كۆنەوئە بەشداری سىياسىانەیان كردووه بۆ بەشداری كردن
 لە دەسەلات و یەكلاى كردنەوئەى بارودۆخەكان لە پێگای هێزەوئە. ئەو
 دامەزراوه سەربازىانەش كەرچى كەوتوونەتە ژێر دەسەلاتە سىياسىەكانەوئە
 بەلام لە هەمان كاتدا جۆرىك لە سەربەخۆى و كارىگەریان هەى لە سەر دەسەلاتى
 سىياسى و ناوئەندى بپارەدان.

به پیت ترین بازار بۆ کالاکانی ئەمڕۆی سەرمایەداری ئەو ناوچانەیە کە کلتوری ئیسلامی تیایدا ڕه‌گی داگوتاوه، له‌ کاتیگدا که لایه‌نه ئیسلامیه‌کان به‌یانی دا‌بران له‌ بازاری ئەم‌ریکی ده‌رده‌کن، ئەوا ئەگه‌ری جه‌نگ شتیگ نیه‌ شاراوه‌ بیته‌ و به‌ته‌نها کلتوری ڕه‌خنه‌ی هیومانیستیانه‌ و خه‌ونی په‌میه‌ی به‌ر به‌و جه‌نگه‌ ناگرت. شه‌ره‌که‌ شه‌ری به‌رژه‌وه‌ندی و باوه‌ره‌، شه‌ره‌که‌ شه‌ری نێوان ته‌کنه‌لوژیا و مه‌زه‌به‌، له‌و نێوانه‌شدا که که‌ره‌سته‌ی خاوی سوپای هیومانیستی ده‌بیته‌ ته‌ره‌فگیریه‌که‌که‌ له‌م دووانه‌یه‌، ئەوه‌ ته‌نها به‌هۆی نه‌بوونی به‌رنامه‌ریزی هیومانیسته‌کانه‌ له‌سه‌ر گۆره‌پانی سیاسیه‌.

پێناسه‌کردنی به‌ختیار عه‌لی بۆ ئەو موته‌ل‌ه‌گه‌راییه‌، به‌ره‌ی سێهه‌می موته‌ل‌ه‌گه‌راییه‌. نه‌بوونی لۆژیکیکه‌ی ئەو موته‌ل‌ه‌قه‌ که کاری عه‌مه‌لی بۆ کرایته‌، ئەگه‌ر ئەو موته‌ل‌ه‌قه‌ بریتی بیته‌ له‌ لابردنی موته‌ل‌ه‌قه‌کانی تریش یان پاستره‌ بلێن موته‌ل‌ه‌قی ڕه‌تکردنه‌وه‌ی چه‌مکی موته‌ل‌ه‌گه‌راییه‌، بۆیه‌ ئەو جوړه‌ پێناسه‌یه‌ بۆ ئەم موته‌ل‌ه‌قانه‌ موته‌ل‌ه‌گه‌راییه‌ په‌رت بوون و بیستراتیژییه‌تی ڕۆشن فک‌ره‌کانه‌. ئاماده‌ نه‌بوونی تیوریستیکه‌ که ستراتیژی خۆی نیه‌ له‌ چوارچێوه‌یه‌کی پراکتیکیدا.

موته‌ل‌ه‌گه‌راییه‌ به‌ختیار عه‌لی له‌وه‌وه‌ ده‌ست پێده‌کات که ده‌یووته‌ کۆمه‌له‌کان وه‌ک خۆی بکاته‌ کوپی ئەم و ئەو، چونکه‌ توانای به‌ره‌مه‌پێنانی تیوری نوییان نیه‌ بۆ ژیا‌نی کۆمه‌لایه‌تی له‌ به‌رده‌م دۆزینه‌وه‌ ته‌کنه‌لوژییه‌ نوییه‌کان و له‌ پاش پێشها‌ته‌ سیاسیه‌کاندا، جانا‌زانم ئەمه‌ ناوینیم سه‌له‌فیه‌تی سه‌رده‌می مۆدێرنیزم یان پۆست مۆدێرنیزم. جاریکی تر ئەم گه‌ڕانه‌وه‌یه‌ که بن لادن و بۆش له‌ کوپه‌کانی مه‌حوی و مارکس و ئەبوعه‌للا مه‌ه‌ری و فۆکۆ بییه‌ری ده‌کات

نايه ویت دان به وهدا بنیت که نه و که سانه کلتوریکیان ته مه ن درێژکرد بۆی ههیه نه وهی له و جۆره ش بخاته وه، نه کرێ نه وانیش کوپی له و جۆره یان هه بیته، به لام به داخه وه نه وه پا که کانیا ن نه یان توانیوه کوپی سه ره بخۆ و ئازاد تاسه ر به ره م به یێن، ته نها ده توانن له به رخۆیا نه وه ورته و پرته یان بیت له ساتیکدا نه فره ت له وانیش ده که ن و ئیستایشیا ن پی قبول نه و ناتوانن خۆشیا ن داها تویه ک درووست بکه ن که بتوانیت نه وهی نوێ ئازاد و مرو فدیوست به ڕیوه به ریت، میهره بان ی پیاده بکات و پیکه و ژیا نی ئاشتیانه به رجه سه بکات.

لێره دا یۆتۆبیا به وه ده ست پیده کات که پۆشنبیر هه ست بکات نه توانیت ته نها له ڕیگای په خنه و نویسه کانی وه کۆمه لگا کان ئازاد بکات له هه موو به ها ناشینه کان. نه مه ش به راستی کۆسه له به رده م پۆشنبیردا که جگه له وهی ناتوانیت به ره می فکری هه بیت نا هیلیت زانیاری ته واوی به واقعی سیاس ی و کۆمه لایه تی کۆمه له که ی و مرو فه کانی هه بیت. میکانیزمی کاری پۆشنبیره کان، له بواری کاریگه رانه ی پۆلی پۆشنبیر تیپه ڕیوه، چونکه هه میشه پۆشنبیره کان وه ک ڕێنیشاندهر و خه باتکار و که سی شۆڕشگێڕ کاریان کردووه، مه به ستم خه باتی چه کداری نه گه رچی له هه ره تی نه و سه رده مانه ی خه باتدا که مه رخه میان نه کردووه، ئاما نجیشیا ن گۆڕینی واقع و واقعی کۆمه له کانیان بووه به ره و ئازادی. راسته نه و پۆله ی پۆشنبیر له کۆندا بینویه تی هه ندی جار له سه ر حسابی تیگه یشتن و به ره م نه هیثانی زانیاری بووه، به لام پیچه وانه کردنه وهی هاوکی شه که ش بیگومان له به رژه وه ندی خاوه ن به رژه وه ندیه کانی ده سه لات و پشت ده سه لات.

خواردوو. به دهحالی بوون له سهه ئاستی جیاجیا پهراوه دهکریته، ږیگرتن به پهراوه کردنیش ږیگرتنه له ئازادی و ته نانه ت سیستمه ته کته لۆږیه کانی نه مړو و بازپیش پښیان له نه ستو ناگیریت. نه وانه ی ده یانه ویت نه زموونی خوځیان بسه پښتن، به کرده ی جیاجیا گوزارشی لی ده کهن و هه موویان کرداره کانیان به مړو قدوستانه پاساو ده ده نه وه، گرفت له وه دایه که بزافي له یه که یشتنی مړو قدوستانه چالاک نیه و به پیچه وانه وه ږیگا خوځشکه ره بو پاساوی هه لځه له تیننه، بو به که ږخستن توانا ژیرمماناوه نډیه کان بو بو سه کانی شه ږ. پیم نالیتی کام په یامه گلۆبه لایزه یه ی ږوشنیر و هیومانسته کان له ژیر هه ږه شه دایه؟ ږوشنیر و مړو قدوستانه کان، شوین ږوسه جوړاو جوړه کانی گلۆبه لایزه یشنی ئیسلامی و نیولیبرالی که وتن نه که به ره می داهینان و ماندوو بوونی نه وان بیت، مړو قدوستانه کان نه مجارهیان زور به پیچه وانه وه کاریانکرد، مړو قدوستانه کان خوازیار بوون هه لیک بقوزنه وه که پارووی گه وده ی پادیکالیزمی سه رمایه داری بوو له قونافي پوسه ئیمپریالیدا و هه رگیز به کتیبخانه له بیرکراوه کانی نه و سه رده مه ی فکری مړو قفایه ت قووت نه ده چوو، گلۆبه لایزه یشن ساده ترین مانای نزیک کردنه وه ی دوونیا نیه له یه کتری به لکو نه وه یو توبیای دهسته هه لبرارده قوزاخه خواردوو ده کانه. هیچ کام له و ږه و ته فکریانه موئه سه سه یه کی سه ریه خو ی له ناو ږوسه ی گلۆبه لایزه یشندا نیه که بتوانیت ده سه لاتی زانیاری، مه عریفی، یان سیاسی ئاراسته بکات، یاخود بیگریته ده ست، گلۆبه لایزه یشن، که سیستمی کی کونی فکره گشتگرشیوه کانی کونی مړو قفایه تیه، نه مړو به تیوریه کی تر و به ږووخساریکی ته رویجکراوه وه به کار دیت.. گلۆبه لایزه یشن دیارده ی بیرۆکه جیاجیا کان بوو کرا به ږوسه له پیناو فراوانکردنی بازاردا، به لام یو توبیایه کان ده یان ویست و ده یانه ویت کالا

جوانه‌کانی ده‌سته‌بژیریکه‌ن و ئه‌رکیشی پێوه نه‌کیشن، پاره‌یان پێنه‌ده‌دا یان پاستره‌ بڵێن سه‌رمایه‌یه‌کی لاوازیان هه‌بوو ئه‌و پرۆسه‌سیه‌ی پێ ده‌سته‌مۆ نه‌ده‌کرا (مه‌به‌ست هه‌موو سه‌رمایه‌کانه‌). ئه‌وه‌ش گورز نه‌یه له‌ گه‌ڵبه‌لاێزه‌یشن ئه‌وه‌نده‌ی به‌کاره‌یتانی کرداریه‌ به‌ دوو شیوازی جودا، ئه‌گه‌رچی هه‌ردوو شیر و خه‌ته‌که‌ش هه‌ریه‌ک به‌جۆریک به‌کاری ده‌هێنن و سه‌ره‌نجام سه‌لبیه‌ بۆ کۆمه‌له‌کان.

(٣)

له‌میان‌ه‌ی چهند په‌ره‌گرافی رابردوووه‌ ده‌یینه‌ سه‌ر باسی ئازادی، باشترین نمونه‌ بۆ ئه‌م بابته‌ ئه‌و ئازادیه‌یه‌ که‌ به‌ختیار پێی وایه‌ ئازادی له‌ کوردستاندا بپروخساره‌، ئازادی شتیکه‌ که‌ پوخساره‌که‌ی وابه‌سته‌ی پوخساری ئازادانه‌ی خه‌لکه‌ و پێش هه‌موویان پۆشنیبه‌ره‌کان، ئه‌وه‌ له‌ ئه‌ستۆی کرداره‌کانی پۆشنیبه‌ره‌ هاوشیوه‌کانی تۆدا نه‌یتوانیوه‌ پرۆسه‌ی ئازادکردنی خه‌لک ته‌واو بکات، چونکه‌ ئازادی ئه‌رکیکه‌ ده‌که‌وێته‌ سه‌رشانی هه‌موو کۆمه‌ل به‌ هه‌موو چین و توێژه‌کانیه‌وه‌، به‌بێ جیاوازی شوێنکار و پله‌ و پایه‌یان و له‌سه‌رو هه‌موویانه‌وه‌ پۆشنیبه‌ر، بۆیه‌ پێویسته‌ پۆشنیبه‌ره‌کان که‌مێک له‌ نه‌خۆشیه‌ ده‌روونیه‌کانیان ده‌ریاز بن و خۆیان به‌ ده‌سته‌ هه‌لبژاردنه‌ی کۆمه‌ل و گه‌ل نه‌زانن، ئه‌وانیش یه‌کیکن وه‌ک ئه‌وانیتر ئه‌وانیش پێشه‌که‌یان بریتیه‌ له‌ به‌ ئه‌نجام گه‌یاندنی ئازادی چ له‌ پووی تیۆری و چ له‌ پووی پراکتیکه‌وه‌. جه‌ماوه‌ر و پێشمه‌رگه‌ و حیزبه‌ جۆر به‌جۆره‌کان توانیان له‌ رقیکی ئه‌ستوووه‌وه‌، سه‌تمی سیسته‌می به‌عس و ده‌سه‌لاتی دیکتاتۆریانه‌ی سه‌دام له‌ سه‌ر خه‌لک لابه‌رن به‌ پێژه‌یه‌کی زۆر له‌ ناوچه‌یه‌کی جوگرافی به‌رفراونی کوردستاندا، که‌ چهن‌دین سال‌ بوو ژینگه‌ی په‌روه‌رده‌یی ئه‌وان بوو سه‌ره‌رای ئه‌وه‌ی زه‌مینه‌ی سیاسیی له‌ ده‌

بوونی هەندیکیشیان بوو (لەو بارودۆخە سیاسیی و ئابووری و کۆمەڵایەتی و
 سەربازییەدا گەشەیانکردوووە کە دەسەڵاتی عێراقی و حیزبی بەعس بەرھەمی
 ھێناوە لە عێراقدا بەگشتی و لە کوردستاندا بەتایبەتی)، بەلام ھۆشمەندەکان
 کامە پرۆژەی عەمەلیان ھەبوو بۆ ئازاد کردنی عەقڵی خەڵک بە ھەموو
 توێژەکانەووە تەنانەت بە سیاسەتمەدارە گەورەکانیشەووە. ئەوانە ئەرکی خۆیان
 بەجێھێنا بەلام بەرھەمی پۆشنبیرەکان ھەڵاتن لە بەرامبەر ئەرکەکانی خۆیان.
 ئەمەش زۆر ھۆکاری ھەیە و بەتەنھا ھۆکارەکان دەرەکی نین و لە دەسەڵاتی
 ئەواندا نەبێت، بەلکو زەخیرەکیان ئەوەندە بوو کە بەشی ھەڵاتن بکات، دیارە
 مەبەستیشم لە ھەڵاتن بۆ دەرەوھەیی ولات نیە! چونکە ئەوەندە
 سیاسەتمەدارەکان و ھونەرەمەندان کە نالەکانی دەرەوھەیان بەکارھێناوە بۆ
 گەشەکردنی سیاسیی مەسەلەکانی کوردستان لەسەر ئاستی دەرەوھە، ئەوەندە
 پۆشنبیرەکان خەمسارد بوون لە بەرامبەر ھیومانیزەکردنی کۆمەڵای کوردستان
 لە سەر ئاستی جیھانی.

ئەرکی پۆشنبیر لە بواری بەدەست ھێنان و بەرجەستە کردنی ئازادیدا تەنھا
 بوون بە نوێنەری ئازادی نیە، بەلکو پێویستە کە ژیریژێری کارا بۆ بە واقعی
 عەمەلی کردنی بێرکردنەووە دەرپرین و بەرەنگار بوونەوھە ئازادانە بەیئێتە
 بەرھەم، وێڵ بوون لە تیگەیشتنی واقعی سیاسیی و کۆمەڵایەتی خەڵک بۆ خۆی
 دوورکەوتنەوھە لە پانتاییە کاریگەرەکاندا.

پێویستە لە یادمان نەچێت کە ئەو کلتورانە سەرچەم پێن لە سوودی گەشە
 پێدەر بەیەکدی و زیانی کوشندە بۆ یەکدی، ئەوەش دەسەڵات و ھیزی دژ بە
 دەسەڵات دەتوانێت زەقیان بکاتەووە لە ھەموو سەردەمێکدا. بەلام ناھامادەیی

تیۆری و مەعریفی کە بەتەنها لە پەرخەدا خۆی نەبینیتەوه کاری سلبی ئەو
 پووداوانە چالاک دەکات و بەرامبەریان ناوەستیتەوه. ئالێرەوه دەلێم ئەگەر
 دەسەلات و ھێزێکی مەعریفی ھيومانیستی ناماددە باش و کارا ھەبێت زۆر بە
 دووری نازانم سەرچەم دەسەلات و ھێزە سەرمایەدار و ئیسلامیەکانیش بەو
 ھێزە ھەیانە بەرامبەری دەووستنەوه ئەگەر ھەلقولای فەلسەفە و فکری
 خوشیان بێت. بۆیە منیش دەلێم (کۆکردنەوێ مۆزارت و شەجریان یان ھیتانە
 دایەلۆگی مەحوی و مارکس خەیاڵێکی پۆمانسی نیە، بەلکو خەونێکی یۆتۆبیە)،
 چونکە کۆپرەکانی ئەوانە بە تەپڵی قارەمانانە بۆش و بن لادن سەمادەکەن،
 ناحەقیشیان نیە چونکە پێگای ئاکتیفتەر و چالاکتر لە بەردەمیاندا ئاوەلا نیە.

ئەم دیاردانەو زۆری تریش بۆ غیابی پۆشنبیرەکان دەگەریتەوه لە مەیدانە
 کرداریەکانی بەرگرتن بە جەورو ستمەکانی ئەو مۆئەسسەسانە، غیابی
 ناماددەباشی گوتارە پێش وەختەکانی پۆشنبیرەکانە لە بەرامبەر
 پووداوەکاندا، بۆیە بەدووری نازانم ئەم دیاردەییە بەردەوام بێت گەر پۆشنبیر
 بەشداری عەمەلی گۆران نەکات. چونکە ئەو پێیازەیی بەختیار دواي پوودا
 دەکەوێت و لە پشتمەو تەف لەو شەیتانانە دەکات کە نای بینن، یان ئەگەر
 بینراش لە تەرازووی ھێز و گۆراندا قورسای سفر بوو، ئەوا ستمە میلی ھیچ
 تەرازوویەک بێخوێنیتەوه. بەلامووە سەیرە، مەترسیت لە وە نەبووبێت کە
 ئەگەری پووداویکی لە و جۆرە ھەبێت و پوودات، لەوێش سەیر تر ئەوێ کە
 تەسەوری ئەو پێشھاتانە نەکردبێت، ئەم ختابەیی تۆ پەرە لە سەرسووڕمان و
 موچووڕکە، پەرە لە بێئاگایی لە ھەموو شتەکان، لە ھەمووشیان سەیرتر ئەوێ کە
 کاتێک پەرخە لە ئەکادیمیستیکی ھەر لایەکیان دەگرت و بەم دەلێت پۆلیسی
 ئەمریکی و بەمیتریان بن لادن، بەدیوێکدا بە واعزی ئەو فکروکلتورو ئەدەبیاتە

دەزانیت، بەودیوی دووهدا خۆت بە واعز و پێنیشاندەر دەزانیت، کاتێک راپەر بوویت بۆ ئەو بەرنامەیەت نەبوو بۆی؟ چۆن جورئەتت کرد رەخنەبگیریت؟ یان کاتێک هێزێکی دەرەکی هەلی خەڵەتان تۆلە کوێ بوویت؟ خۆ نەگەر ئەویش لە و ئاستەدایە راپەری تۆ بێت ئەوا قەرقەپ حیکمەتە و شوێن کەوتنیش شەقامەت، تۆش بۆخۆت ئازادی کام حکمەتەیان تەکفیر ئەکەیت.

(٤)

کۆمەڵێک پرسیاریتر دێتە پێش هیوادارم بتوانین وەلامیان بدەینەو. ئایا گۆبەلایزەیشن بزووتنەو، یەکێکی بابەتیە و ناتوانین لێی دەریازبین؟ کام گۆبەلایزەیشن، گۆبەلایزەیشنێ مەسیحیە رادیکالەکان، نیولیبرالیزم، سەرمايەداری نۆدەولەتی یان گۆبەلایزەیتی ئیسلامەکان یان هەرگۆبەلایزەیتی تر؟ ئایا گۆبەلایزەیشن رەها بوونی دەسەلات و شیوازی ژبانی ئەمریکە بۆ قۆرخێ سەرچاوە ئابووریەکان و سەپاندنی پۆشنبیری ئەمریکایی یان رەهابوونی ئاینەکان و سیستەمی حوکمی ئیسلامیەکان؟ لە بەرامبەر ئەم پرسیار و پەستانانەدا تا چەند کۆمەڵە لاوازهکان دەتوانن خۆیان راگیرن و چارەسەری کاریگەرێکەکانی گۆبەلایزەیشن بکەن لەسەر خۆیان؟ ئەو ووزە و زەخیرەى خەڵک و دەسەلاتی کوردستان چیه بۆ ئەم بەرنگاریبوونەو، یە؟

بەختیار عەلى باس لە هەرس هێنانی دیموکراسیەت دەکات و لە لای ئەو قیامەت خەریکە هەڵسێت، بەلام دیموکراسیەت لەو ساتەوێ شکستی خواردووە کە یان دیکتاتۆریەتی سیستەمە یان دیکتاتۆریەتی سەرمايە، گۆبەلایزەیشن یەکەم کەرەستەى ئەو پەراوێ دیکتاتۆریانەیه کە بە پێگای نیولیبرالیزم یان ئیسلامی سیاسی پەراوێ دەکێت .. ئەمە خۆی لە خۆیدا تێپەلکێشی تیورە

PDF 4 KURD

جیاوازه‌کانی گلوبه‌لایزه‌یشن پوون ده‌کاته‌وه که جاریکی تر ده‌گه‌پیتته‌وه بۆ یه‌کیته‌ی دژه‌کان. به‌ره‌ی ئیسلام به‌هیزی بیروا مامه‌له‌ی له‌ گه‌ده‌کات به‌کاره‌یتانی ساده‌ی ته‌کنه‌لوژیا و فرتوفیله‌ له‌ باره‌کان، به‌ سوود وه‌رگرتن له‌ کم و کورپه‌کانی سیسته‌می بازار. به‌ره‌ی شیوازی ژبانی ئه‌مریکیش به‌ ڕێگای شه‌ریه‌تی نیو نه‌ته‌وه‌یی و هیزی سه‌رمایه‌و ته‌کنه‌لوژیای سه‌ربازی مامه‌له‌ی له‌ گه‌ل ده‌کات. له‌ کوردستاندا ده‌سه‌لات جدیانه‌تر سه‌یری مه‌سه‌له‌ دیموکراتیه‌کان ده‌کات، چونکه‌ هیچ ئه‌زموونیکی له‌و جووره‌ی نیه‌ و هیچ بنه‌مایه‌کی فکری و فه‌لسه‌فی له‌و جووره‌ش سه‌قامگیر نه‌بووه‌ له‌ کوردستاندا بۆ ماوه‌ی پتر له‌ په‌نجا سال، به‌لام په‌راوه‌نه‌کردن و تینه‌گه‌یشتن له‌ دیموکراسیه‌ت له‌ لایه‌ک و میژووی په‌روه‌رده‌یی چهند ده‌هه‌ی رابردوو خه‌می سه‌ره‌کی ئیمن، چونکه‌ دیموکراسیه‌ت له‌ کوردستاندا و له‌ لای ده‌سه‌لاتی کوردی که‌ره‌سته‌یه‌ بۆ گه‌یشتن به‌ ئامانجیک نه‌ک خودی ئامانجه‌که‌ بیت، نه‌گه‌ر چی له‌ لای هه‌ندیک بووه‌ته‌ ئامانجیش چ جا نه‌وانه‌ له‌ ناو ده‌سه‌لاتدا بن یان له‌ ده‌ره‌وه‌ی ده‌سه‌لات. من پێم وایه‌ یه‌کیته‌ی و پارتی و حزبه‌کانی تریش ته‌بان له‌ سه‌ر ئامانجه‌کان که‌ نه‌ویش پچڕینی لایه‌نی که‌می مافه‌کانه‌ بۆ گه‌لی کوردستان، به‌لام له‌ شیوازی مامه‌له‌و به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانیادا ته‌بانین سه‌ره‌پای که‌می سه‌رچاوه‌ بۆ ده‌سته‌به‌رکردنی ئه‌و مافانه‌، مه‌به‌ست له‌ سه‌رچاوه‌، سه‌رچاوه‌ی ئابووری، سیاسی، مه‌عرفی، هه‌ل و مه‌رجی ناوچه‌یی و نیوده‌وله‌تیه‌. بۆیه‌ گه‌ر سه‌ی هیزیکی ئیسلامی بالا ده‌ست یان کۆمۆنیستی بالا ده‌ست یان پۆست ئیمپریالی بالا ده‌ست یان هه‌ر هیزیکی تر بتوانیت کوردستان جیگا بکاته‌وه‌ له‌ ستراتیژه‌کانی خۆیدا، ئه‌وا هه‌موو دروشم و سیاسه‌ته‌کانی کوردستان ده‌گوریت به‌و ئاقاره‌دا. ئه‌مه‌ش به‌پله‌ی یه‌ک ده‌گه‌پیتته‌وه‌ بۆ هه‌زاری ئه‌م ولاته‌ و بۆ

تواناكانی به‌رده‌ستی خه‌لكی كوردستان، هه‌روه‌ها بۆ كه‌مه‌رخه‌می ده‌سته هه‌لبێژده‌كان له‌ درووستكردنی بزووتنه‌وه‌یه‌کی پۆشنبیری كه‌ ئه‌ركه‌كانی گۆڕینی نه‌و هه‌ژاریه‌ بێت بۆ ناستیكی باشتر. قۆزتنه‌وه‌ی هه‌لی جیهانی له‌ سیاسه‌ت و فكردا جودایه‌ و مانای وانیه‌ كه‌ حه‌زه‌ سیاسیه‌كان نه‌توانن چاره‌سه‌ری كێشه‌ ناوخۆیه‌كان بکه‌ن ئه‌وه‌نده‌ی قۆزتنه‌وه‌ی هه‌لی جیهانیه‌ له‌ نێو سیاسه‌ته‌ ئیقلیمی و ناوخۆیه‌كاندا. زۆر پراكتیکیانه‌ بێت بڵێم له‌ دونه‌ی سیاسه‌ته‌وه‌ كاتێك دوو هێز بچوك بێن یان گه‌وره‌، كه‌ ده‌گه‌نه‌ بێن به‌ست له‌ كێشه‌كانی خۆیان ناچار ده‌بن په‌نا بۆ هێز به‌رن. كاتێك هێز و جه‌نگ پێی یه‌كلاهی نه‌كرايه‌وه‌ ناچار ده‌بن په‌نا بۆ دانوستان به‌رن، به‌دڵنیايه‌وه‌ دانوستانی پێش جه‌نگی كوشنده‌ كاتێك بپاری جه‌نگ درا بێت هه‌ر زۆر خه‌یالیه‌، پاش جه‌نگ دانوستان پێویسته‌ی سهره‌کی به‌ دوژمنیكی هاوێش هه‌یه‌ بۆ لایه‌نه‌ ناته‌باكان تا بتوانن یه‌كبگره‌وه‌ له‌ ته‌وه‌ریكدا بۆ ئه‌وه‌ش ئه‌زموونی جه‌نگ و دانوستانده‌نه‌كان بخوێنه‌وه‌.

به‌لام ئه‌ی کوا ئه‌و سیسته‌مه‌ی كه‌ دۆزراوه‌ته‌وه‌ بۆ پاكسازیکردنی پاکی و ناپاکیه‌کانی سه‌رجه‌م کلتوره‌كان، کوا ئه‌و فلته‌رایزه‌یشه‌ی كه‌ توانی مرۆفایه‌تی له‌ خه‌وشی کلتوره‌كان پاك بکاته‌وه‌، ئه‌گه‌ر ئه‌مه‌ش نه‌کرا، ئه‌وا خاوه‌ن کلتوره‌كان پابه‌ندی خۆیان بۆ چاك و خراپی کلتوره‌کانیان ده‌ست پێوه‌ ده‌گرن و ده‌که‌ونه‌ جه‌نگه‌کانه‌وه‌ هه‌روه‌ك پێشان. پێوه‌ر چیه‌ بۆ ناسینه‌وه‌ی پاکی و ناپاکی ناو کلتوره‌کان؟.. ئه‌مه‌ ته‌نها نه‌بوونی لۆژیکه‌ كه‌ ئه‌م گوتاره‌ به‌ به‌ختیاره‌لی به‌ره‌م ده‌هێنێت و ده‌یه‌وێت به‌ بوونی شه‌ریعه‌تی ئازادی و زه‌رووره‌تی ئیختلاف پاساوی بداته‌وه‌.

بهختیار عەلی کاتێک دەکەوێتە نیوان بەرداشی عەقل و عاتیفە وە خۆشی نازانی
 کام رایەلە ی بە دەستە وە یەو کامە ی تری لێ ئالۆزکاوە، تەواو نامۆبوون بە دبی
 دەکەم چونکە عاتیفە ی پۆژەلاتی بەختیار و عەقڵی خۆرئاوایی وەنەوشەیی
 بەرەو پەرت بوون و نا سەقامگیری فکری بردووە. ئازادی و دەریاز بوون لە
 دیکتاتۆریەت ھەرگیز ناکرێت ببەستریتەو بە ھەنگاوە ئەمریکاییەکان و
 توندپەرە ی ئیسلامیەکانە، بەلکو ئەو خواستی مۆفەکانە. ئەمە چ حکمەتیکە
 گەر ئەمریکا گەرەکیکی وێرانکرد ئیتر من دەستەو ئەژنۆ دانیشم لە بەرامبەر
 کاولکردنی ئەو شارانە ی منی تیادا دەژیم؟ یان ھەر پۆژەلاتیەکی تر! کە من
 بپوام وایە بۆ ھەر مۆفیکێ تریش راستە و باشترین نمونەش شۆرشەکانی
 رابردووە کە بەبێ ھیچ پالێشتیکێ جیھانی سەری ھەلداوە لە کوردستاندا. من
 لێرەدا و لەم پەرەگرافەدا نایەم سەر تاکتیکێ سیاسی کە بۆ خۆی شتیکی
 زیندووی ترە بۆ کوردەکان لە دنیای یاریە سیاسییەکاندا، بەلکو دیمە سەر
 تاوانە فکریەکانی بەرە ی ئیسلامە توند پەرەکانی نمونە ی تالیبان و ئەمریکا کە
 ھەردووکیان لە یەک تەرازوودا دەبینمەو یەکە میان مامەلە لە گەڵ ئازادیە
 دەروونی و کۆمەلایەتیەکانمان دەکات و دوو میان یاری بە بازار و بونیادە
 مەعریفی و شارستانی و دەرفەتە دیپلۆماسییەکانمان دەکات. راستە ئەگەر
 یەکیک نەیتوانیبێت خۆدی خۆی لە یاریە سیاسییەکاندا بەشداری بکات ھەموو
 پێرسە یەکی سیاسی دەیترسێنن.

بەختیار عەلی باس لە گواستەوێ جەنگ دەکات بۆ ناو کوردستان، جەنگ
 نەگوازاوێتەو بۆ ناو کۆمەلگای کوردی بە خواست و ویستی سەرکردە یان
 میللەتی کورد، ئەمە سەرلێشیواویە، بەلکو زیاتر دەتوانم بڵێم لە بیخەبەران

كەشكەك سلاڤ. جەنگ لە كوردستاندا لە كۆنەوێ مەشقی زۆری بۆ كراوە،
جەنگ لە كوردستاندا بخوازیت یان نا ئەوێ جەنگە و بۆتی هەناردە دەكەن.

بە نمونە، ناوچەی هەورامان كە هەر لە میژوێوە یەكێكە لە سەرچاوە
دەوڵەمەندەكانی ئەدەب و وێژەی كوردی، ئەم ناوچەیە پاستە ناوچەیەکی
سەختی شاخاویە و شۆرشەكانی كورد بە کاریانەیتناوێ بۆ جۆش دانی خەباتی
پەروای گەلی كوردستان و دوژمنیش تێكشكانی جۆراوجۆری لەم ناوچەیەدا
بەخۆوە بینیوە. ئەمەش ئەوێ ناگەیهنیت كە دەكریت ببیتە پشت و پەنایەکی
جوگرافی بۆ پێكخراویكی چەكدارێ دژ بە بەها ئازادەكانی گەلێك، چونكە
بزووتنەوێ چەكدارێ بەتەنها پێویستی بە هەل و مەرجی جیۆپۆلیتیکی نیە بۆ
سەرکەوتن و بەرەوپێش چوون و پێكانی ئامانج.

ئەزموونی دیموكراسی لە كوردستاندا زۆر ساوایی و هەموو سیفاتە بۆ ماوێیە
كۆمەڵایەتیەكانی ئەم كۆمەڵگایەش تارادەییەکی زۆر دوورن لە سیفاتێ بۆماوێی
كۆمەڵگایەکی دیموكراسیەوێ. بەلام ئەوێ ناگەیهنیت كە پێكهاوە
كۆمەڵایەتیەكان ناتوانن خۆیان قالدێكەنەوێ لە بارودۆخ و زەمینەكدا كە لە
بەرژەوێندی پڕۆژەییەکی دیموكراسی تەندروستدا بیت. لە روانگەیی خواستەوێ
خواستی ئازادی زۆر بەهێزە لەناو ئەم كۆمەڵگایەدا و ئەوێش ژینگەییەکی باشە
بۆ پەرەسەندن و گەشە كردنی ئەزمونی دیموكراسی كە ناكۆتێ هەرگیز لە
بەرامبەر ئەو ئەزمونی دارستانەدا بەراورد بكریت كە بەختیار عەلی باسی
لێدەكات. گەر، یەكێك بەوردی بپروانیتە میژوو و بنەماكانی دروست بوون و
سەرھەڵدانی ئەو گروپە ئیسلامیە توندپەوانە، ئەوا بە ناشكرا دەبینیت كە ئەمە
پڕۆسەییەکی داگیرکاریە و هیچ پەییوەندیەکی بە بزووتنەوێییەکی سیاسیەوێ

که زاده و ههلقولوی ناو جه ماوهر و گهلانی کوردستانه وه هه بیته. له ناو کوردستاندا زۆر ده میکه دوزمنان کاریان کردووه بۆ هه لئه تاندن و فریو دانی که نهجی کانی نه م که له و پیکه پێنانی گرۆی نه نته نیشتمانی که به شیوه یه کی گشتی دژی به رژه وه ندیه کانی گرۆ ئه نیکه جیا جیا کانی کوردستان بوون. بیه ما کانی نه م بزوتنه وه یه سوودیان له م فاکته رانه ی خواره وه وه رگرتووه بۆ هاتنه ناو کوردستان و قووت کردنه وه ی و یستگه یه کی بیزارگه ر بۆ نمونه ی حکومه ته دیموکراسیه که ی هه ریمی کوردستانی عێراق له ناوچه که دا و نه و نازادیه نمونه ییه ی که گه لی کورد خواریاره به رجه سته ی بکات له خۆ ره لاتی ناوه راستدا.

۱. سوود وه رگرتن له و تاوانبارانه ی له ده ست یاسا هه لاتوون.
۲. سوود وه رگرتن له شه ری ناو خۆ و هیواشی پرۆسه ی ناشتی.
۳. سوود وه رگرتن له ژماره یه ک له مندا ل و گه نجی فریو خواردو.
۴. سوود وه رگرتن له پێشینه ی کوردستان که گه لیکی موسلمان تیایدا ده ژی.
۵. سوود وه رگرتن له کراوه یی سنووره کانی کوردستان و نازادی کاری سیاسی له کوردستاندا.

۶. دراوسیه تی کۆماری ئیسلامی ئێران که به پالپشتیکی ستراتیژی خۆیانی ده زانن به بی گوێدانه واقعی نا شارستانیه نه ی جموجوله سه ریا زیه کانیان. هه ندی له م هۆکارانه بیه رته ی و زووره بیان لاوه کین، هیچ جیی دوودلی نه که کاتیک تیرۆر که شه دا کات له کۆمه لێکدا، نه وه نه نجامی نه وه یه که ناتوانیت به پێگای سیاسی مامه له له گه ل مملانیی ناو واقعی سیاسی نه و کۆمه له بکات. بۆ نمونه کاتیک تیرۆری ده ولته ی له دژی گه لی کورد نه نجامدا به چه کی کیمیای و نه نفال و پرۆسه جیا جیا کانی جینۆساید، نه وه سه ره نه نجامی دۆشدامان و

نوشستی دۆژمن بوو بهرامبەر ئێزادهی سووری گهلی کوردستان له سهر مافه جۆراوجۆرهکانی. مل که چ نهکردن و خۆبهدهستهوه نه دان له ناوچهکانی ژێر دهسهلاتی حکومهتی عێراقی سهڕنه نجامه که ی پیاوه کردنی سیاسهتی پاکتاوکردنی پهگهزی و پاگواستنه له لایه ن حکومهتی ناوبراوه وه. ماوهی دهسالی رابردووی ژیا نی ئازاد له م هه ریمه ی کوردستاندا زۆر پیلان و نهخشه مان بی نی له لایه ن دۆژمنانه وه بۆ له باربردنی نه زموونی گه له که مان و خۆشبهختانه سه رکه وتوو نه بوون نه گه رچی کاریان کردوه ته سه ر به روپیش چوونی نه زموونه که مان.

پیاوه کردنی کاری تیرۆریستانه ش له نه مپۆی کوردستاندا یه کیکه له و دۆپاوترین هه ولانه ی پیاوه ده کری ن له ژێر هه ر ناو نیشانیکدا بی ت، جا نه وه وه له بۆ دژایه تی گه له که مان بی ت به ته قه لای دۆژمنان یان یه کیک بی ت له هه وله کانی تۆری تیرۆریستی جیهانی به ناوی ئای نی ئیسلام وه یان رادی کالیزی سه رمایه داری. گه ر به نمونه نه زموونه کانی تیرۆری ده وه له تی و ناده وه له تی سه یرکه ی ن له سه رده می فیرعه ونه کاند، قوره یشیه کانی سه ره تای ئیسلام، هۆلاکۆ و جه نگیزخان، نه لمانه کان به رامبەر به جووله که، یه کیتی سو فیتی جارن، رومانیا و سه رده می چاوشی سکۆ و ته نانه ت سیسته می عیراقی به رامبەر به کورد، هیچ کام له مانه سه رکه وتنیان تا کۆتای به خۆ وه نه بی نی وه. له لایه کی تره وه پتویسته ماک و هه وی نی تیرۆریستیا نه له ناو گه لی کدا هه بی ت بۆ گه شه سه ندنی له و جۆره گرۆیا نه. گه رچی راسته چه م بی چه قه ل نیه، به لām گه لی کورد به نه زموونی کدا رۆشتوو و کلتوری کی هه یه به ئاسانی نایسته گه لی کی تیرۆریست، بۆ نه م به سه ته زۆر گرنگه پیناسه ی تیرۆر به جۆری ک بکری ت خه باتی په وای بی رۆکه و نه تنیکه جیا جیا کان نه خاته دووتو ی نه و پیناسه یه وه، کاتی ک ئاستی ئازادی

و گفتوگۆی سیاسی و نازادی سیاسی نزیك بوو له سفرهوه، ههروهه ئاستیكى خۆتندهواری و پێژهیهك له پۆشنبیری گشتی بهرجهسته دهكریت كه به پێكهاته ناتوانیت بپیتته گهلیكى دژه مړویی. بهتایبهت ناوچهی ههریمی كوردستان، بهردهوام گهلانی ئهم ناوچهیه خوازیاری نوێخوازی و بهرهمی تهكنهلۆژی تازهن، ههرگیز له گهل جمووجوولیكى سیاسی پاشكهوتوودا یهكنهگرنهوه. گهر زیاتر له سهردهقهری سلیمانیش بدوین به تهواوی خهلكی ئهم ناوچهیه به پۆشنبیر و كهمل پۆشنبیرهوه زۆر ستهمه بتوانن له چوارچێوهی سیستهمی سیاسی له قالدراودا ههلبهكهن و نهك ژیانی سیاسی بگره ژیانی ئاسایشیان بۆ ناچیتته سهرو بهوهندهوه ناوهستیت بهلكو دینه وهلام و كردار له بهرامبهرنه و جۆره سیستهمانهدا. تهنها سیستهمل كه بتوانیت درێژهی ههبیت و دهوام بكات دهبیت دهرهتی هههرهنگی و جیی رهخنهگرتهی تیاذا بپیتتهوه.

بۆیه بهردهوام بوونی ئهو گرو تیرۆریستانه كه زیانی گشتی خهلكی له خۆگرتووه و راستهوخۆ کاریگهری له سهرد نازادیه كانی تاكهیه ناتوانیت بهردهوام بیت. گهریگهپێینهوه سهرباسكردنی ههنازدنی جهنگ له دهرهوه، دهبینن سهراو و بزوتنهراو ئهم گروپانه دانیهشتوان و بنهپهتیان ناگهپیتتهوه بۆ ناوچهی هههرامان بهلكو له ناوچهكانی تری كوردستان و تهناهنه عیراق و جیهانیشهوه هاتوون. ئهوهی جیی ههلوێستهیه ئهم گروپه له لایهن سهرحاوهیهکی دارایی دژه مرقهوه پشتگیری دهكرین كه له پووی ئابووریوه بههیزن، بۆیه بۆ بهردهوامی خویان ههچ دوورنیه له دهرهوهی كوردستانهوه تهمویل بكرین به هیزی بهشهڕیش نهك تهنها له پووی مادیی و هیزی سهربازییهوه، ئهمهش سیمایهکی داگیرکاریه كه دژ به گهلهكهمان دهكریت و پێویسته سیاسهتهداران و خهلكی كوردستان لهو دیاردیه بهئاگابن و كار

عه‌مه‌لی بۆبکه‌ن، کاتیکیش باس له هه‌لۆیستی رۆشنیر ده‌که‌ین ده‌بیته
رۆشنیر تیژی عه‌مه‌لی پێیته‌ بۆ چاره‌سه‌ر کردن و تاقیکردنه‌وه‌ی ئه‌و تیزانه‌.

کاتیك دۆژمه‌کانی کورد بیران له‌م جۆره‌ داگیرکاریه‌کردیته‌وه‌ بێگومان سود
له‌و تۆره‌ جیهانیه‌ وه‌رده‌گرن که پالپشتی ماددی و مه‌عنه‌وی تیرۆرده‌کات
ته‌نانه‌ت له‌ ولاتانی خۆرئاواشدا، ده‌نا ئه‌م پرۆسه‌یه‌ سه‌رچاوه‌یه‌کی دارایی
زه‌به‌لاحی ده‌وێت و پاشان ناگاته‌ ئه‌نجامیش. ئه‌م راستیانه‌ ناچارم ده‌کات بڵێم
تۆ به‌ هیچ کلۆجیک له‌ کایه‌ سیاسیه‌ واقعه‌کان ناتوانیت بدوێیت یان په‌ی
پێبه‌ریت، خه‌لکی ئه‌م ولاته‌ پێویستی به‌ لوانه‌وه‌ نیه‌ هه‌ر چۆن پێویستی به‌
درووستکردنی بۆش و بن لادن نیه‌. به‌لام کاتیك کێشه‌کانی گلوبالیزم نا چیته‌
هاوکێشه‌ ناوخۆیه‌کانه‌وه‌ که ناوخۆیه‌کان زاده‌ و ده‌رهاویشه‌ی گلوبالیان بۆ
ده‌ره‌وه‌ی خۆیان پێیته‌. پێم نا‌ئێت کامه‌ سیسته‌می سیاسی، ئابووری،
رۆشنیری ته‌نانه‌ت سیسته‌می پاشاگه‌ردانی‌ش نیه‌ له‌ ناوخۆی تۆدا ئه‌وه‌نده‌
به‌هێز بێت به‌ر به‌ سیسته‌مه‌ جیهانیه‌کان بگرێت. تۆ ناتوانیت ئه‌و یاسایانه‌
جێبه‌جێ بکه‌یت که ته‌نانه‌ت په‌یوه‌ندی به‌ سه‌رپێچه‌یه‌کانی هاتوچۆوه‌ هه‌یه‌، له‌
ژێربارودۆخیکی وه‌ک ئێسته‌ی کوردستاندا هه‌رچه‌نده‌ خه‌مساردی و
که‌مه‌تره‌میش هه‌بیته‌ به‌لام له‌وه‌ گرنگتر ئه‌وه‌یه‌ ئاسته‌نگی هه‌یه‌ ئاسته‌نگی،
که‌ رۆشنیری به‌کارهێن و بێبه‌ره‌میش یه‌کیکن له‌و ئاسته‌نگانه‌، تا ئێسته‌
رۆشنیر کام پرۆسه‌یه‌ی گه‌رته‌ده‌ست بۆ فێرکردنی پۆلیسه‌کان تا شه‌قامیان
خۆش بویت، کام مامۆستایه‌ت فێرکرد منداڵی خۆش بویت کام سه‌رکرده‌یه‌ت
فێرکرد تۆ رابه‌ری تیۆریه‌کانی بیت نه‌ک ئوسامه‌ یان بۆش. کام تیزه‌ به‌ پێژه‌ت
خسته‌ پراکتیزه‌وه‌ بۆ ئه‌وه‌ی سیسته‌می بازارپ له‌ قه‌یران رزگاربکه‌یت،
په‌راوه‌ی کام گوشاره‌ت کرد تا به‌شیک بیت له‌ ده‌سه‌لات، ته‌نها و ته‌نها له‌ نێوان

عهقلی پۆژناوا و عاتیفه‌ی پۆژه‌لاتدا به کۆمه‌له‌ شیعرێک بۆ پرسه ترسناکه‌کانی
 ئەم ولاته فرمیسکه‌کان به‌خوێتر ده‌که‌یت، ناتوانم ئه‌وه‌ش به‌پراست بزانی که
 به‌بێ ده‌سه‌لات، لایه‌نی که‌م یه‌کیک له‌ جوهره جیا‌جیا‌کانی، بتوانرێت به‌شداری
 گۆپان بکری‌ت. من پام وایه ئه‌وه‌ی پۆژێک ئه‌رکی ده‌سه‌لاتی له‌ ئه‌ستۆ نه‌بووی‌ت
 یان به‌رپرسانی قۆناغی‌کی واقعی ژیا‌نی خه‌لکی خۆی نه‌بووی‌ت له‌یه‌کیک له‌
 بواره گه‌شتیه‌کاندا هه‌ر له‌ قۆزاخه و جوغزه فکریه‌کانی خۆیدا هه‌شار خواردوو
 بووی‌ت ناتوانی‌ت له‌ وتاره‌ی کاک به‌ختیاره‌لی ناواقعی‌تر به‌ره‌م به‌ی‌نی‌ت.

کۆمه‌لگای ئێمه باشت‌ترین ژینگه‌یه بۆ به‌ناوخۆیی‌کردنی جه‌نگه‌کانی
 گه‌لبه‌لایزه‌شن نه‌ک ئێمه بۆ خۆمان هه‌ولێ ئه‌و به‌ ناوخۆیی کردنه‌ بده‌ین، ئه‌و
 تاوانبارکردنه‌ی به‌ختیاره‌لی له‌ توندوتیژی خود دژ به‌خود به‌ولاوه زیاتر نیه
 ئەم په‌هه‌نده‌ی ئه‌و قسه‌ی پێده‌کات بۆ تێکشکانی که‌سی‌تی خه‌لکی ئەم
 ناوچه‌یه زیاتر له‌ باره‌ تا به‌ناگا هه‌ینانه‌وه‌ی، له‌ شه‌ری یه‌کی‌تی و پارتیدا کام پۆژ
 توانی‌ت به‌رنامه‌ت هه‌بی‌ت بۆ به‌رگرتن له‌ مه‌ترسیه‌کانی جه‌نگ جگه‌ له‌
 لێکدانه‌وه‌ی ئه‌فسوناوی هه‌یجی‌ترمان نه‌بیست، ته‌نانه‌ت به‌ قه‌ده‌ر کری‌کاره
 ژنه‌کانی (٣) کارگه‌ی جگه‌ره‌ت پێنه‌کرا، جاریکی تر بوو هه‌ستی ناسکی خه‌لکت
 ده‌لاوانده‌وه به‌ لام له‌ هه‌یج پڕۆسه‌یه‌کی عه‌مه‌لیدا ئه‌نجامه‌کانت جێکه‌وته‌ی
 نه‌کرد، پێت وایه به‌م په‌یامه‌ت ده‌توانی‌ت پڕۆسه‌ سیاسیه‌کانی ئەم ولاته
 ده‌وله‌مه‌ند بکه‌یت یان پۆشنبیره‌کان به‌ ناگا بێنیته‌وه یا خود ئەمه‌ ختایی تۆیه
 بۆ به‌رگرتن به‌ شه‌ریکی تری ناوخۆ له‌ کاتی‌کدا شه‌ره‌کانی ناوخۆ ئه‌گه‌ر چه‌ند
 فاکته‌ریکی ناوه‌کیان هه‌بی‌ت به‌ سه‌دان فاکته‌ری ده‌ره‌کیان هه‌بووه، ئەمه
 پارێزگاری نیه له‌ کلتوری یه‌کی‌تی و پارتی یان هه‌ر حزبیکی تر. به‌لام خه‌م
 ساردی و ترسنۆکی سیاسه‌تمه‌داری بێ‌لایه‌ن و پۆشنبیری مونته‌می بۆ گرو‌کان

خه‌لکی کوردستان ده‌ست خۆشی کردنه له لایه‌نه‌کان که ئه‌وانیش به مه‌عریفه‌تی خۆیان یاریه سیاسیه‌کان به‌پێوه‌به‌رن، ئه‌وه‌ی هه‌یچیش نه‌کات حه‌تمه‌ن هه‌له‌ ناکات. به‌لام که‌ی توانرا سیاسیه‌کانی ناو ده‌سه‌لات بکه‌ونه ژێر کاریگه‌ری پۆشنبیره‌کانه‌وه که‌ی پۆشنبیره‌کان توانیان ته‌رحی ستراتیژی کورت و دووریان هه‌بێت بۆ پرۆسه سیاسیه‌کان و پێشها‌ته ده‌ره‌کیه‌کان، ئه‌وا ده‌توانن به‌ سه‌لیقه‌و زانستیانه به‌ره‌نگاری دیارده دزیوه‌کان به‌هه‌ستنه‌وه. هه‌لاتن ده‌ره‌نجامی ترسانه له کرده، چونکه کرده بۆی هه‌یه ئاکامی پۆزه‌تیف و نیگه‌تیفی هه‌بێت. من به‌ پێچه‌وه‌انه‌وه ده‌لێم که ئێوه‌و مانان توانیوتانه ئیمپاکته به‌ده‌کانی گلوبالایزه‌یشن لۆکالی بکه‌نه‌وه تا ده‌ره‌فت له باربێت بۆ سیاسه‌تمه‌داره‌کان که بکه‌ونه یاریه ترسناکه‌کانی جه‌نگی نیوان ترسناکه‌کانه‌وه. کامه پۆژ ئێوه توانیتان بکه‌نه ناو ماله‌کان بۆ ئه‌وه‌ی خه‌لک به‌ ویستی خۆی ناوی خۆی له زاناوه نه‌گۆرێت بۆ ئوسامه، کامه پۆژ ئێوه توانیتان پۆله‌کانی خه‌لک له به‌ره‌کانی جه‌نگه‌وه بکه‌رێننه‌وه ناو ماله‌کانیان و شه‌ری براکانیان نه‌که‌ن. کامه پۆژ توانیتان سه‌رکرده‌کان قایل بکه‌ن هه‌لبژاردنه‌کان گۆڕانی به‌سه‌ردا بێت. کامه پۆژ توانیتان به‌شداری سیاسی بکه‌ن و نه‌ترسن. کاتیکیش ترسان و هه‌لاتن له‌و مه‌یدانا‌نه یان شه‌رمۆک بوون یان لی‌تتان نه‌زانی، ئه‌وا به‌ره‌خه‌گرتن ناتوانن قورتاربین له ئه‌رکی میژوویی خۆتان.

دوا‌جار که ده‌زانیته گرویه‌کی وه‌ک جوند لئیسلام ترسناکه‌و به‌ ته‌نها له ئه‌فغانستانه‌وه نه‌هاتوه‌وه له‌ گه‌ل وه‌به‌ر هاتنی تالیبانه‌دا له‌ سالێ ۱۹۹۴ هه‌وه پرۆژه خۆپارێزه‌کانی تو چی بوون. بێ به‌خشه‌ کاک به‌ختیار به‌لام کاتیکیش تو په‌یوه‌ندیت به‌وه‌وه نیه چه‌ند کورد و عه‌ره‌بی ئه‌فغانی له‌ ناو جوندلئیسلامدا هه‌بێت و لێی تی‌نه‌گه‌یت منیش په‌یوه‌ندیم به‌وه‌وه نیه نه‌زانیکی سیاسه‌

شیکردنه وهی سیاسی بۆ دیاردهکانی ناو ئەم کۆمەلگایە هەبێت، دیارە بەپێزێشت هیچ لە پەیوهەندی و تۆرە تێهەلکێشه سیاسیهکانی سەردهمی گۆڵبەلایزه‌یشن لە یه‌کدی جیا ناکه‌یتوه، ئەمە سەرەپای ئەوهی نازانیت قۆزتنه‌وهی هەل و ستراتیژی هەل قۆزتنه‌وه چین و کامانەن لە سیاسەتدا، مەن پێم وایە ئەوهی بیه‌وێت دەم لە سیاسەت‌وه بەدات دەبێت هەموو یاریه‌کانی ناو سیاسەتی پێی قبول بێت، یه‌لام ئەوهی لێهاتوو بێت ئەوهیە بێتوانیت یاری نوێ بدۆزیت‌وه تەکنیکی نوێ بەرهم به‌ینیت، ئەوهی هیومانایستیش بێت دەبێت ئەو یاریانە لە خەزەت بپۆکە هیومانیتاریه‌کانیدا بەکاربه‌ینیت. چونکە سیاسەت لە گەل سەرچەم فاکتەرەکاندا یه‌کانگیرە وەک فکر و بابەتە پۆشنیهریه‌کان نیه، قوتابخانه‌یه‌ک هەلبێژێت و ئەوه‌کانی تر فەرمانۆش بکه‌یت یان ببیتە دژیان، سادەیه‌ زۆر سادەیه، قوتابخانه‌ سیاسیه‌کانیش زۆر جۆرن به‌لام ئەوهی گرنگە ئەوهیە که چۆن لەگەل هەموو پێشاهاتیکی نویدا چۆن خۆت نوێیه‌که‌یت‌وه و بێتوانیت لە پادە بە‌ده‌ر کاریگەری و چالاک بوونی خۆت بسەلمینیت.

(٥)

کوردستان لە پڕۆسەی گۆڵبەلایزه‌یشندا زۆر هه‌زاره، پۆشنیهره‌کانیش یه‌کیکن لە هۆکاره‌ سەرەکیه‌کان، نمونه‌ی سەرگۆزشته‌یه‌کی کۆنی کورده‌واری باس ده‌که‌م له‌سەر تێپوانینی بۆ دنیا و خوێندنه‌وهی بۆ نمونه‌کانی وەک به‌ختیار عەلی: (کابرایه‌ک خۆی و منداڵه‌که‌ی و گویدریژێکی بچووک له‌ پێگایه‌کدا ده‌پۆن، کابرا منداڵه‌که‌ی باوه‌ش گرتووه و گویدریژێکه‌ به‌ دوا‌ی خۆیدا کێش ده‌کات، یه‌که‌م که‌س ده‌بینیت و ده‌لێت، ((ئەو کابرایه‌ چەند بێ ئەقڵه، بۆچی منداڵه‌که‌ ناخاته‌ سەر گویدریژه‌که‌؟))، پاش قه‌ده‌ریک له‌ پۆشتن که‌سی دووه‌م ده‌بینیت و ده‌لێت، ((ئەو کابرایه‌ چەند بێ ئەقڵه، بۆچی منداڵه‌که‌ ناخاته‌ به‌رکۆشی خۆی؟))

به ته‌واوی سوود له گویدریژه‌که ببینی بۆ خۆی و منداڵه‌که‌ی؟))، پاش قه‌ده‌ری
 دووهم نه‌وه‌ش ده‌کات. پاش که‌میک که‌سی سێه‌م ده‌بینیت و ده‌لێت، ((نه‌و
 کابرایه‌ چه‌ند بێ وێژدانه‌ به‌زه‌یی به‌و گویدریژه‌ بچوکه‌دا نایه‌ته‌وه))، باس و
 خواسی نه‌میش قبول ده‌کات و دوا جار گویدریژه‌که له‌ کۆل ده‌کات و ده‌روات.
 دواه‌مین که‌س دێته‌ وه‌لام و ده‌لێت، ((نه‌وه‌ چ پیاویکی بێمیشکه‌ له‌ بری
 گویدریژه‌که‌ خۆی بووه‌ته‌ گویدریژا!))، ئا نه‌مه‌یه‌ ئیستا پۆلی پۆشنی‌ره‌کان له
 بواری ره‌خنه‌دا له‌ کوردستان))، له‌ راستی دا نوسه‌ر و بیریاره‌کانی ولاتی ئێمه‌ له
 سه‌رده‌می کلاسیکی و پاش سه‌رده‌می کلاسیکی نه‌یان توانیوه‌ به‌ره‌مه‌ینی
 تیۆری و بیریکی گلوبالی بن تا بتوانن تێزه‌ ناوخۆیه‌یه‌کانی کوردستان به‌ره‌و
 گلوبه‌لایزه‌یشن به‌رن، نه‌مه‌ به‌ته‌نها به‌س نیه‌ به‌لکو نه‌یان توانیوه‌ کاره‌کته‌ری
 فکری به‌هێز بن تا ره‌وته‌ کرداریه‌کانی ولاتی خۆمان و بزوتنه‌وه‌ سیاسیه‌کانی
 ئاراسته‌ بکه‌ن، به‌لکو ته‌نها له‌ چوارچێوه‌ی لاوانده‌وه‌ی سۆزه‌کانی جه‌ماورد
 کاریگه‌ریان هه‌بووه‌ نه‌وه‌ش به‌ پشت به‌ستن به‌ تیۆر و ئایدۆلۆژیای دونیای
 ده‌ره‌وه‌، که‌ نه‌مه‌ بۆ نه‌ده‌بیاتی گه‌لان شیاو و له‌ باره‌ به‌لام بۆ فکریکی
 دیاریکراو ناسته‌نگه‌، هه‌لبه‌ت من به‌لامه‌وه‌ گرنگ نیه‌ کام تیۆری و فکری کام
 نه‌ته‌وه‌ گلوبالی ده‌کرێته‌وه‌ نه‌وه‌نده‌ی به‌لامه‌وه‌ گرنگه‌ کام فکری زانستی
 مروفدۆست گلوبالی بکریته‌وه‌ و به‌لاشمه‌وه‌ گرنگه‌ زاناکان و پۆشنی‌ره‌کان و
 بیریاره‌کانی ولاتی ئێمه‌ش شوێن کاریان له‌و پڕۆسه‌نه‌دا دیار بێت.

گه‌ر به‌مێژوودا بچینه‌وه‌، له‌په‌روی سه‌ریازی‌وه‌ له‌ ده‌ره‌وه‌ی ئیسلامدا کورد نه‌و
 کاره‌ی نه‌کردوه‌ که‌ هێرشێ داگیرکاری بکاته‌ سه‌ر ناوچه‌ جوړا و جوړه‌کانی
 ده‌رویه‌ری تا بتوانێت فۆرمی ژبانی کوردی به‌سه‌ر خه‌لکدا به‌سه‌پێت، ته‌نانه‌ت
 هه‌ولێ نه‌و چه‌سپاندنه‌شی نه‌داوه‌ له‌ ڕێگای فکری ئیسلامی خۆیه‌وه‌(٤)،

شیکردنه‌وهی سیاسی بۆ دیاردەکانی ناو ئەم کۆمەلگایە هەبێت، دیارە بە‌پێزێشت هیچ لە پەییوەندی و تۆرە تێهەلکێشه سیاسیه‌کانی سەرده‌می گڵۆبه‌لایزه‌یشن لە یه‌کدی جیا ناکه‌یت‌وه، ئەمە سەرە‌پای ئە‌وهی نازانیت قۆزتنه‌وهی هەل و ستراتیژی هەل قۆزتنه‌وه چین و کامانه‌ن لە سیاسه‌تدا، من پێم وایه ئە‌وهی بیه‌وێت دەم لە سیاسه‌ته‌وه بدات ده‌بێت هه‌موو یاریه‌کانی ناو سیاسه‌تی پێ قبول بێت، به‌لام ئە‌وهی لێهاتوو بێت ئە‌وهی به‌توانیت یاری نوێ بدۆزیت‌وه ته‌کنیکی نوێ به‌رهم به‌یئت، ئە‌وهی هیومانایستیش بێت ده‌بێت ئە‌وه یاریانه‌ له‌ خزمه‌ت بیرۆکه‌ هیومانایتاریه‌کانیدا به‌کاربه‌یئت. چونکه‌ سیاسه‌ت له‌ گه‌ل سەرجه‌م فاکتەرە‌کاندا یه‌کانگیره‌ وه‌ک فکر و بابە‌ته‌ رۆشنی‌ریه‌کان نیه‌، قوتابخانه‌یه‌ک هه‌لبژێرت و ئە‌وه‌کانی تر فەرهمۆش بکه‌یت یان ببیته‌ دژیان، ساده‌یه‌ زۆر ساده‌یه‌، قوتابخانه‌ سیاسیه‌کانیش زۆر جۆرن به‌لام ئە‌وهی گرنگه‌ ئە‌وهی که‌ چۆن له‌ گه‌ل هه‌موو پێشهاتێکی نوێدا چۆن خۆت نوێکه‌یت‌وه و به‌توانیت له‌ پاده‌ به‌ده‌ر کاریگه‌ری و چالاک بوونی خۆت بسه‌لمێنیت.

(٥)

کوردستان له‌ پڕۆسه‌ی گڵۆبه‌لایزه‌یشندا زۆر هه‌زاره‌، رۆشنی‌ریه‌کانیش یه‌کیکن له‌ هۆکاره‌ سەرکه‌یه‌کان، نمونه‌ی سەرگۆزشته‌یه‌کی کۆنی کورده‌واری باس ده‌که‌م له‌ سەر تیپوانینی بۆ دونیا و خوێندنه‌وهی بۆ نمونه‌کانی وه‌ک به‌ختیار عه‌لی: (کابرایه‌ک خۆی و منداڵه‌که‌ی و گویدریژێکی بجووک له‌ رینگایه‌کدا ده‌پۆن، کابرا منداڵه‌که‌ی باوه‌ش گرتووه‌ و گویدریژه‌که‌ به‌ دوا‌ی خۆیدا کێش ده‌کات، یه‌که‌م که‌س ده‌بینیت و ده‌لێت، ((ئه‌و کابرایه‌ چه‌ند بێ ئە‌قله‌، بۆچی منداڵه‌که‌ ناخاته‌ سەر گویدریژه‌که‌؟))، پاش قه‌ده‌ریک له‌ رۆشتن که‌سی دووه‌م ده‌بینیت و ده‌لێت، ((ئه‌و کابرایه‌ چه‌ند بێ ئە‌قله‌، بۆچی منداڵه‌که‌ ناخاته‌ به‌رکۆشی خۆی؟))

به ته‌واوی سوود له گویدریژه که ببینی بۆ خۆی و منداڵه‌که‌ی؟))، پاش قه‌ده‌ری
 دووهم نه‌وه‌ش ده‌کات. پاش که‌مێک که‌سی سی‌یه‌م ده‌بینیت و ده‌لێت، ((نه‌و
 کابرایه‌ چه‌ند بێ وێژدانه‌ به‌زه‌یی به‌و گویدریژه‌ به‌چوکه‌دا نایه‌ته‌وه))، باس و
 خواسی نه‌میش قبول ده‌کات و دوا جار گویدریژه‌که‌ له‌ کۆل ده‌کات و ده‌پوات.
 دواهمین که‌س دێته‌ وه‌لام و ده‌لێت، ((نه‌وه‌ چه‌ پیاویکی بێمیشکه‌ له‌ بری
 گویدریژه‌که‌ خۆی بووه‌ته‌ گویدریژا!))، ئا نه‌مه‌یه‌ ئیستا پۆلی پۆشنی‌پیره‌کان له‌
 بواری په‌خنده‌دا له‌ کوردستان))، له‌ راستی دا نوسهر و بیریاره‌کانی ولاتی ئیتمه‌ له‌
 سه‌رده‌می کلاسیکی و پاش سه‌رده‌می کلاسیکی نه‌یان توانیوه‌ به‌ره‌مه‌یه‌نی
 تیۆری و بیریکی گلوبالی بن تا بتوانن تیزه‌ ناوخۆیه‌یه‌کانی کوردستان به‌ره‌و
 گلوبه‌لایزه‌یشن به‌رن، نه‌مه‌ به‌ته‌نھا به‌س نیه‌ به‌لکو نه‌یان توانیوه‌ کاره‌کته‌ری
 فکری به‌هێز بن تا په‌وته‌ کرداریه‌کانی ولاتی خۆمان و بزوتنه‌وه‌ سیاسیه‌کانی
 ئاراسته‌ بکه‌ن، به‌لکو ته‌نھا له‌ چوارچێوه‌ی لاواندنه‌وه‌ی سۆزه‌کانی جه‌ماورد
 کاریگه‌ریان هه‌بووه‌ نه‌وه‌ش به‌ پشت به‌ستن به‌ تیۆر و ئایدۆلۆژیای دنیای
 ده‌ره‌وه‌، که‌ نه‌مه‌ بۆ نه‌ده‌بیاتی گه‌لان شیاو و له‌ باره‌ به‌لام به‌ بۆ فکریکی
 دیاریکراو ئاسته‌نگه‌، هه‌لبه‌ت من به‌لامه‌وه‌ گرنگ نیه‌ کام تیۆری و فکری کام
 نه‌ته‌وه‌ گلوبالی ده‌کرێته‌وه‌ نه‌وه‌نده‌ی به‌لامه‌وه‌ گرنگه‌ کام فکری زانستی
 مروفدۆست گلوبالی بکریته‌وه‌ و به‌لاشمه‌وه‌ گرنگه‌ زاناکان و پۆشنی‌پیره‌کان و
 بیریاره‌کانی ولاتی ئیتمه‌ش شوین کاریان له‌و پڕۆسه‌نه‌دا دیار بێت.

گه‌ر به‌مێژوودا بچینه‌وه‌، له‌په‌روی سه‌ریازی‌یه‌وه‌ له‌ ده‌ره‌وه‌ی ئیسلامدا کورد نه‌و
 کاره‌ی نه‌کردوه‌ که‌ هێرشێ داگیرکاری بکاته‌ سه‌ر ناوچه‌ جوړا و جوړه‌کانی
 ده‌وروپه‌ری تا بتوانیت فۆرمی ژبانی کوردی به‌سه‌ر خه‌لکدا به‌سه‌پیتیت، ته‌نانه‌ت
 هه‌ولێ نه‌و چه‌سه‌پاندنه‌شی نه‌داوه‌ له‌ ڕێگای فکری ئیسلامی خۆیه‌وه‌(٤).

پێچهوانه وه هه مێشه له سهنگه ری به رهنگاری نه وانیترا بووه، یاخود نه گه ر
پاستر بلێن کاتیك هه ولێ بۆ ئه م مه به سه ش داوه پاسته وخۆ یان ناراسته وخۆ
له خزمه ت تیز و بیرۆکه ی ده ره کیدا بووه و ئه م مێژووه ش له خۆپرانیه، به لکو
پیشه که ی ده گه رپته وه بۆ مه ودایه کی دیرینتر.

باشترین نمونه ش ده توانین بۆ په ره سه ندنی ته کته لۆژی بگه رپینه وه،
جیاوازیه کان به ناشکرا دیارن که ولاتی ئیمه هه زه ته نالی به ره م هیتاوه و
ئه لمانه کانیش مارکس له هه مان سه رده مدا، ئه مه سوکا یه تی کردن نیه به
ئه ده ب و کلتوری کوردی ئه وه نده ی واقعیکه تالّه، له سه رده می زه قی
گلۆبه لایزه یشنیشدا تو ئیواره ی په روانه م بۆ به ره م ده هیتیت و ئه وروپایی و
ئه مریکه کان خه می به یه کدا چوونی بازاره کانیا نه و هاوکی شه ی ستراتیژی
له سه ر ئه و بنه مایانه بۆ خۆیان داده رپژن، له هه مان کاتیشدا بزووتنه وه
ئیسلامیه کان به و په ری توانا و تاقه تی خۆیا نه وه له سه ر بنه ما و به راییه کا نی
کلتوری تو ریکه ستنی سیاس ی و سه ربازی ئه نجام ده دن که هیمایه کی
ناشکرایه بۆ په راوه کردنی خه باتیکه هوشیاریا نه له سه ر ئاستی Grassroot،
ئه مه ش جاریکی تر شکستی پۆشنبیره کان ده رده خه تاوه له بواری ئه رکه
هه نووکه ییه کانیا ندا.. ئه مه باسکردن نیه له نا پتویستی ئیواره ی په روانه که ی
به ختیار عه لی ئه وه نده ی باسکردنه له ((کاتیك رێگامان به خۆماندا باس له
بابه تیکه سیاس ی بکه ی و بیرۆکه ی خۆمان بۆ خه لک به یان بکه ی ده بیت لایه نی
که م به قه ده ر بابته که بین چ له پووی تیۆریه وه چ له پووی پراکتیکه وه.. له
لایه کی تره وه پارتیه سیاسیه کان له سه ر که له پووری پۆشنبیره کان کارنا که ن،
ئه مه ش به پای من ئه وه نده ی پۆشنبیره کان به رپرسن ئه وه نده پارتیه
سیاسیه کان به رپرس نین، چونکه کاتیك ده سه لات ی زانیاری ده یه ویت به شدار

جدی بکات له پرسی کورپاندا، ئه‌وا ده‌بیته کاریگری له‌سه‌ر ده‌سه‌لاته‌کانی تر جیبه‌یلتیت و هه‌میشه‌ش وابوو که تیۆر پیش پراکتیک که‌وتوو ئه‌که‌رچی پراکتیکیش بووه‌ته‌وه زه‌خیره‌ی نوی بوونه‌وه‌ی تیۆریه‌کان. جاریکی تر ده‌لیم من په‌تی ئه‌ده‌بیات ناکه‌مه‌وه ئه‌وه‌نده‌ی ده‌خوایم خۆ ساخکردنه‌وه‌و به‌رپرسیاریتی دیار و ئاشکرا بیته له‌ ناو پۆشنبیره‌کانماندا، فکر و سیاسه‌تی که‌لان که‌ر پشته‌ی به‌ ئه‌ده‌بیاتیش به‌ستبیت ئه‌نجامه‌کانی به‌ته‌ننا له‌سه‌ر ئه‌وه‌ده‌بیاته به‌ ناکام نه‌گه‌یشتوو، فکر و سیاسه‌ت به‌په‌رچه‌یه‌کی سه‌ره‌کی له‌سه‌ر بنه‌ما ته‌کنه‌لۆژی و واقعه‌ سیاسی و سه‌ربازیه‌کانی ناو بازار پایه‌گا کاریگه‌ره‌کانی خۆی بونیاد ناوه‌ و ده‌ینیت)).

له‌ پووی فه‌لسه‌فیه‌وه ئه‌و به‌ره‌م هه‌تانه‌ فکریه‌ نیه‌ که‌ خۆیندنه‌وه‌ی بۆ سه‌رجه‌م به‌شه‌ریه‌ت هه‌بووبیت تا به‌ پشته‌ی فکری کوردی کاریانکردبیت و کاریگه‌ریان له‌سه‌ر سه‌رجه‌م مرقۆفایه‌تی هه‌بووبیت وه‌ک پووسه‌کان، یۆنانیه‌کان، ئه‌لمانه‌کان، فه‌ره‌نسیه‌کان، ئینگلیزه‌کان، ئه‌مریکایه‌کان و ته‌نانه‌ت عه‌ره‌ب و فارسه‌کانیش. له‌کاتی‌که‌دا هه‌زمه‌ندی کورد زۆر کات له‌به‌ره‌ی پشته‌نگی تیۆریزه‌کردنی نایه‌دۆلۆژیاکانی‌تردا کاریانکردوو و سه‌ره‌که‌وتوو بوون.

تا نه‌مه‌یه‌ گه‌له‌به‌لایه‌زه‌ه‌یشن درووست ده‌کات و بۆ خه‌لکانی تر ده‌بیته‌ خۆم‌الیکردن، سه‌ره‌پای ئه‌م دیارده‌ فکری و سیاسیه‌نه‌ کوردستان نه‌یتوانیوه‌ کاراکته‌ریکی به‌هه‌یز بیته له‌ بازاره‌ گرنگه‌کانی جیهاندا و له‌ پووی ئابووریه‌وه کاریگری ناوچه‌یی خۆی به‌سه‌پینیت، که‌ ئه‌وه‌ش بۆ واقعه‌یکی ئابووری سیاسی ده‌که‌په‌ته‌وه‌ که‌ لیکدانه‌وه‌ی چه‌ر و په‌ه‌لده‌گریت. له‌به‌ر ئه‌م هۆکاره‌ بابه‌تیانه‌ ده‌خوایته‌ خه‌لکی کوردستان زۆر به‌ سانایی په‌زاهه‌ندی پاسته‌وخۆ و ناراسته‌و

خۆی خۆی پیشان بدات به رامبه ر گلوبه لایزه یشنه جیاجیاکانی نه مپۆ ئیسلامی،
 سه رمایه داری یان هه ر بیریکی تری کۆمه لگای مرقایه تی. خۆ ئه مه ش نه رکی
 سه رشانی حیزه سیاسیه کان نیه ! له سه رده مانیکدا پیره میردی شاعیر له سه ر
 شیوازی شیعر فله سفی له م جوړه تیژانه ی بۆ کۆمه لگای کوردی هه بووه که
 هه چ نه لگوبه کی سیاسی و پراکتیکی ئاسته نگ نه بوون له به رده م نه و دیارده و
 خویندنه وه یه بۆ بیرى مرقایه تی، هه ر به وه نده شه وه نه وه ستاوه به لکو
 هه نکاوی عه مه لیشى ناوه له و پیتاوه دا. به لام له پاش پیره میرد و هه ندیکى
 که می وه ک پیره میرد کام له بیریار و پۆشنه بیره کان توانیان نه و ئاکتیه ره
 چالاکه بن له و بواره دا و خویندنه وه ی کوردیان هه بیته بۆ دیارده کانی سه رده م و
 نه وه نده کاریگه ر بیته کۆمه لگای مرقایه تی له چین و ئوسترالیا و جه زائیر دا
 کارى پى بکات؟

سه رده می شیعر و فکری کلاسیکی تیپه ری، بۆیه من لیته دا و له مه سه له ی
 گلوبه لایزه یشنه دا به ختیار عه لی تاوانبار ده که م به نامۆ بوون به رامبه ر عاتیفه ی
 پۆژه لاتی و عه قلی پۆژئاواپی، چونکه ناتوانیته له پووێ نه ده بییه وه قورتار بیته
 له لاواندنه وه ی هه ست و سۆزی شاعیرانه ی کۆنی تیپه رپووه کانی خۆی و
 ناتوانیته ده رباز بیته له لاسایی کردنه وه ی عه قلی خۆرئاواپی، ته نانه ت وه ک
 هه زمه نده خۆرئاواپییه کانیش ناتوانیته که ره سه ته و ته کنیکی سه رده م
 به کاریه ییتیته بۆ په راوه کردنی ده سه لاتی عه قلی خۆی.

کاتیک کۆمه لگا و مرقای نه و کۆمه لگایه ده توانن خۆمالیه کانی خۆیان
 گلوبه لایزه بکه ن، که:

١. ئەگەر تەكنەلۆژیایەکی سیاسی یان ئابوور بەهیزیان ھەبێت و کۆمەلگای مەرفاھەتی نەتوانێت دەست بەرداری ببێت.

٢. ئەگەر فەکرێکی مەرفاھەتی بەهیزی ھەبێت و لە لای زۆریە کۆمەلگاكان بێتە رێتم و پرۆگرامێک یان شێوازێک بۆ ژیاڤی کۆمەلگاكانیان.

٣. ئەگەر دەسەلاتێکی سیاسی و سەربازی ئەوتوی ھەبێت کە بتوانێت پەراوھێ ھاوژاڤتی سەربازی و سیاسی بکات بەسەر ناوچەییەکی سیاسی یان پانتاییەکی جیھانیدا یا خود پۆژێک لە پۆژان کردبێتی.

بۆیە بە ناچاری لۆکاڤی دەرەوھێ کوردستان گەلۆباڤی دەبێتەوھ لە سەر واقعی کوردستان، ئەمەش بەتەنھا ئەرکی سیاسییە دەسەلات پەھاكان نیە! ئەوئندەھێ ئەرکی پۆشن فەکر و خو بە ھزەمەند زانەکانی کوردستانە. بەلام کاتێک ئەو گرو دەستە بژێرەھێ خەلک نەتوانێت ئەو پۆلە ببینێت، ئەوا سیاسەتمەدار و گرو کۆمەلایەتیەکان تارادەھیک بێ تاوانن لە پەراوھێ ئەوھێ کە ئەوان ھۆشیان بۆی ناچێت. یان لایەنی کەم ناتوانرێت خوودی پۆشنبیری سالب ئەو ئەرکەھێ پێ ببەخشرێت.

تارادەھیکەھێ زۆر ئەدییە کۆنەکانی کوردستان بێتاوانترن لە پۆشنبیرەکانی ئەمرو، چونکە راستە جوگرافیاڤی سیاسی کۆن لە بارتیریووھ لە پووی کارگێرپەوھ بۆ کارکردن، بەلام تەکنۆلۆژیاڤی ئەمرو و پەییوئندی مەرفاھەکان بەیەکدییەوھ ھیچ بیانووییەکی نەھێشتوھتەوھ بۆ ئەو کۆسپانە. لە راستیدا مەن بپوام وابوو تا سەردەمانییکیش کە ئەکریت ئەوھێ نوێی پۆشنبیرەکانی ولاتی ئیمە بتوانن ئەو ئاستە ئاستەنگەھێ بیری کۆن تیپەرپۆشن، بەلام گەر خوێنەرێکی ئاسایی چەندە بە وتارەکەھێ بەختیاردا بجێتەوھ ئەوئندەھێ تر پاشە پۆژی لا

تاریکتر ده بیټ و هیوای مه زنی نابیټ که بتوانیټ وهك سیاسه تمه داریکی بیلایهنی حزبی گه شه بکات و تیزی جودای هه بیټ. هه چهنده نه مه بونیاد نانی خه ونیکی یۆتۆبی تر نیه له سهرفکری بهختیار، بهلام ئاستی هوشیاری خهك و ههولی موته قهگه رای بهختیاره لی، نه وه بهرهم ده هیټیټ.

(٦)

نه وهی نه مرق له گلوبه لایزه یه شنی ده بینین وهك هه موو سهرده مه تراژیدی هه کانی تر سه نه نجام و بهرهمی گلوبه لایزه یه شنی که سه ره تا کانی به گلوبه لایزه یه شنی ئابووری دهستی پیکرد و پاشان ته شه نهی کرد بۆ بواره کانی تر. هه ربۆیه نه م پرۆسه یه له هیومانیهسته فریشته کانه وه نیه بۆ ده ره وه، به لکو به پیچه وانه وه یه. له یه کدانی هه موو دونیا له یهك سیسته مدا کاریکی کونه و درێژکراوه ی پرۆسه کانی داگیرکاری و ئیمپراتۆریه ته کانه، که له سهرده مه نوێکاندا بهرگی کۆلونیالیزم و ئیمپریالیزم و ئینترناسیۆنالیزمه جیاجیا کانی به بهردا کراوه، نه مهش درێژکراوه ی نه و سهرده مه یه و له گه ل نوێ بوونه وه ی پرۆسه که دا ناوه که شی نوێ بووه ته وه. نه مانه هه مووی له کوندا به هوی سهرداری سه رباری و سیاسیه وه نه نجام دراو، به لام نیسته کای سهرداری زانیاری و کۆپینی کومه لایه تی و سیسته می حوکمپرانیهی گرتوه ته وه. بۆ بهرگرتن به م پرۆسه یه پیویستی زۆری ده ویت، که یه کیک له هه موویان گرنگتر نه وه یه که ناتوانیټ ته کنیکه کانی فره مویش بکریټ، و به کاره ی تانی ته کنیکه کانی شی سته مه به بی نه وه ی بکه ویته ژیر کاریگری یه کیک له هیزه گه وده کانه وه و به ئاقاری قازانجی خۆیدا نه بیات. نه وه ی نه مرق گرو ئیسلامیه کانی وهك جوند و ئیسلام وابهسته ی بوون ته نها نه وه یه که باوه ری وایه له گه ل ستراتیژی زل هیزیکی دونیادا یه کی گرتوه ته وه که نه ویش

مه‌سه‌له‌ی ئیمانه به به‌ها پیرۆزه‌کان که خودی خۆیان باوه‌ریان پێیه‌تی و باوه‌ر
 پێ بوونه‌که‌شیان له‌ پرۆی مه‌نتقی به‌ربه‌ره‌کانی نێوان ئه‌و دوو جۆره‌ی
 گلوبالیزمه‌وه تا پاده‌یه‌کی ژۆر دروسته‌، له‌ راستیدا مه‌نتقی ئه‌م شه‌ره‌ مه‌نتقی
 جیاوازی نێوان دوو بیروباوه‌ر و پاشان جیاوازی نێوان دوو به‌رژه‌وه‌ندی و
 جیاوازی نێوان دوو ده‌سه‌لاته‌. کاتیکیش دێینه‌ سه‌ر پارتی سیاسیه‌کانی
 کوردستان به‌ هه‌مان شیوه‌ مامه‌له‌ له‌ گه‌ل سیاسه‌تی ئه‌مریکی و پۆژئاوایدا
 ده‌که‌ن. ئه‌م واقعه‌ له‌ سه‌رحه‌می یاریه‌کانی علماڤه‌ت و ئاسمانیه‌تدا مه‌له‌
 ده‌کات، ئه‌گه‌رچی له‌ پرۆی دامه‌زراره‌ زانیاری و سیاسیه‌کانیشدا له‌ ده‌ره‌وه‌ی
 واقعی فکری و سیاسی کوردستانه‌وه‌ هاتنه‌ یان له‌ ده‌ره‌وه‌ی عه‌قڵی سیاسی
 کوردیه‌وه‌ هاتنه‌، به‌لام له‌ پرۆی کرداریه‌وه‌ ده‌چنه‌وه‌ خولگه‌ی هه‌مان
 به‌ربه‌ره‌کانی. چه‌ند جه‌مه‌سه‌ریک هه‌یه‌ ئه‌م شیوازه‌ی ژبانی پێ په‌وایه‌ به‌م جۆره‌
 ده‌یه‌وێت په‌راوه‌ی ده‌سه‌لات بکات به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی به‌م جۆره‌ ده‌پارێزرین،
 چه‌ند جه‌مه‌سه‌ریکی سیاسی تریش هه‌یه‌ به‌ پێچه‌وانه‌وه‌. بۆیه‌ ئه‌م‌ۆکه‌ ئێمه‌ له‌
 پرۆسه‌یه‌کی هاوته‌ریب‌داین له‌ ئاست دوو پۆشنیری جیاوازا و رای سییه‌م نیه‌،
 چونکه‌ رای سییه‌م و چواره‌م کاتیکی بوونیان بۆ ده‌ژمێردرێت که‌ بوونه‌که‌یان
 موڵکی خۆیان بێت، ده‌نا به‌ته‌نها په‌تکردنه‌وه‌ی هه‌ردوو تیزه‌که‌ بریتی نیه‌ له‌
 بوونیکی تر. بۆش کاتیکی داوای هه‌لوێست ده‌کات و ده‌لێت له‌ گه‌لمای یان
 نژمیت؟ داوایه‌کی واقعیه‌ چونکه‌ بۆ خودی سیاسه‌تی ئه‌مریکی گه‌یشته‌وه‌ته‌ ئه‌و
 یه‌قینه‌ی که‌ به‌ره‌ی سییه‌م له‌ماوه‌ی رابردوودا ئاماده‌ نه‌بوون، بۆش یان
 سیسته‌می ئه‌مریکی بزوتنه‌وه‌ی چه‌په‌کانی له‌ لای خۆی ده‌مێکه‌
 فۆرماتکردووه‌، بۆش یان سیسته‌می ئه‌مریکی ترسی له‌ بزوتنه‌وه‌ ئه‌تیکه‌یه‌کان
 ده‌مێکه‌ په‌ویوه‌ته‌وه‌، هه‌روه‌ها بۆش هه‌یج به‌ره‌یه‌کی فکری و سه‌ربازی و

ئابووری و دەسەلات وەك دەستیكى مەترسى دار بۆ خۆى نابىنىتەوہ تا
 ھەژماردىانكەت لە دەرەوہى ھاوكىشەى لە گەلمەيت يان دژميت. تەنانەت كەلتور
 و پۆشنېرىيەكى لۆكالى بەھىزىش شك نابات تا مەترسى بزاوتنى كاريگەرى
 لىيكەت. جا لىرەدا من قسەم لەسەر ئەوہنىيە چەندىك سەرۆكى ولاتە
 يەكگرتووہكانى ئەمەريكا ئەم گوتارەى لە ھەست و لىكۆلئىنەوہوہ بونىاد ناوہ
 يان لە نەستى سىستەمەكەيدا سەقامگىر بوويىت، گرنگ ئەوہىيە لەسەر پانتايى
 كردارى بازار و ھىز ھىماكان ئاشكران.

سىستەمى ئەمريكى پروكارى سىستەمى ھەوت جۆر لە مۆنۆپۆلكردنە:

۱. مۆنۆپۆلى فكر و ئايدۆلۆژيا بگۆرەكان، بە پەرەوہكردنى سىستەمى
 ديموكراتى، كام ديموكراتىيە؟ ئەوديموكراتىيەتەى كە دىكتاتورىيەتى
 سەرمايەيە.

۲. مۆنۆپۆلكردنى دەزگا و دامەزراوہ دارايىيەكان.

۳. مۆنۆپۆلى بېرارە سىياسىيەكان، بە پەرەوہكردنى بېرارى سىياسى ئەمريكى بە
 پىى شەرعىيەتى دەولى.

۴. مۆنۆپۆلكردنى كەرەستە سەربازىيەكان، بە پاشەكشەكردنى تەكنەلۆژياى
 سەربازى سۆفئيتى و نەبوونى بەربەرەكانى بەرامبەر بازارى چەك و
 دەسەلاتى سەربازى ئەمريكى.

۵. مۆنۆپۆلكردنى كەرەستەكانى راگەياندن، بە دارشتنەوہى گوتارى ئەمريكى
 لە رىگاي دەسەلاتى ھوكمەتە جياجياكانەوہ.

۶. مۆنۆپۆلكردنى سەرچاوہكانى زانىارى.

۷. مۆنۆپۆلكردنى تەكنەلۆژياى سەردەم.

له ساتیکدا که سیستمه مه کانی دهره وهی بازنه ی سرمایه داری توانای تپیه پاندن و راست بوونه وهیان نیه له نیستادا بهرامبه ر ئه و مۆنۆپۆلکردنانه.

وهک فکر لیبرالیزم و لیبرالیزمی نوی دوو دیارده ی بهرهم هیتاوه، نازادی و سرمایه داری جیهانی، سرمایه داری جیهانی بنه ماو که له پوریکه بۆ گلوبه لایزه ییشنی ئه مپۆ، به لام نه مه ناوه پۆکی په یامی لیبرالیزم نیه، له هه مان کاتیشدا ناوه پۆک و مه غزای سرمایه داریشه له دونیای ئه مپۆدا که کارلیکیکی پیچه وانه ی دروستکردوه له گه ل لیبرالیزمدا بۆ پیکهیتانی ئاویته ی فکر و ده سه لات.

ئه مپۆ دنیا بهرامبه ر گلوبه لایزه ییشنیکی دوو جه مسهره، هه ردوو جه مسهره که بهراوه ی خویان ده که ن بۆ به نه نجام گه یاندنی پرۆسه کانیا ن. ئه رکی سه رشانی بزووتنه وه هیومانایسته یکان په خه گرتنه له پۆشنیبری و کلتوری ئه و گلوبه لایزه ییشنه نه ک بونیادنانی خه ونی یۆتۆبی له سه ر ئیمپاکته ستاتیکه کانی ئه و گلوبه لایزه ییشنه ی به دوا ی خۆیدا ئه گه ری دروستکردنی سه ددان جهنگی تری پییه و له سه ره تای دروست بوونی وه له سه ر جهنگ گه شه ده کات. دووهم خال په تکردنه وه ی کارکردنه به و ستراتیژانه ی که گلوبالیسته کان کاری پیده که ن، له وانه ش تیکشکاندنی هه زری نه وه ی نوی. سییه م و له هه موویان گرنگتر چۆنیته ی پزگار کردنی مۆنۆپۆلکراوه کانه له ژیر ده سه لاتی گلوبالیسته کانی رادیکالیزمی سرمایه داریدا.

گه ر که مێک بگه پێینه وه سه ر ته وه ری دووهمی ئه مپۆی گلوبه لایزه ییشن که بریتیه له جیهانی ئیسلامی، ئه وانیش تهکنیکی تارا ده یه ک سه رکه وتووی خویان

له بن دهسته و کاری پێده کەن. هەر وهک با سمانکرد شه پشەری گۆبه لایزه ییشنی ئابووری و بازاره جیاجیاکانی به ره مهینانه، کاتیك فکر ده بیته یه که مین قوربانی! ئەو لادنه پڕ پلانی که کاک بهختیار ده یه ویت بچوکی بکاته وه، یه که م کهس بووه که به به یانیکی سیسته ماتیک و شیکردنه وه یه کی زانستی (به پیتی نیسلام) داوی له نیسلامه کان کردووه دوورکه ونه وه له کرپینی که رهسته و بازاری ئەمریکی، ته نانهت یه کیکه له لۆبیسته کان له سەر درێژه پیدانی سیاسهتی توندپه و کارانه ی کۆماره نیسلامیه کان و نه ته وه نیسلامیه کان به رامبه ر ئەمریکا. ده رکردنی به یاننامه که ی بن لادن دژ به به رژه وه ندی هکانی ئەمریکا، که پیکهاتووه له دوانزده لاپه ره، له خۆپا نه هاتووه، هه میشه ده زانی له چ گوشه یه کی به رده کان ده دن و چۆن جۆشی جه ماوه ر و دنیای نیسلامی ده دن. خۆ له خۆپا ئەمریکایه کان باس له شه پری چاره که سه دده ی ناکه ن، پای دنیای دژ به ئەمریکا له پال رای جه ماوه ری نیسلامی و له گه ل بزووتنه وه نیسلامیه کانه، که لایه نی که م یه ک شه شی دیمۆگرافیایی له ناوچه گرنگه کانی دنیا پیکده هینن، ئەمانه گه ر وه ک حکومه تیش نه بیته وه ک له لان زه مینه ی له باره. هه روه ها چۆن بۆش کوپی کلتوری خۆیه تی ئاواش ئەو حکومه تانه ش کوپی کلتوری خۆیانن.

فکره کاریگه ره کانی دنیا به نمونه باسیان ده که م و مشتیک له خه رمانیک، مارکسیزم، که سانیک هه بوون ته رجه مه ی بکه نه سەر تیۆر و پراکتیک بۆ ژیان و کرداریان پیکرد و ده ستیان وه ردایه میژویه ک که سه دده یه کی خایاند. ناسیۆنالیسته کان هه ندیک ده ولت و ئیمپراتۆریتی زه به لاحیان به ره م هینا. نیسلامه کان ده نگیکێ زوولائی دیمۆگرافیایان به ده ست هینا و خاوه نی چه ند ئەماره تیک بوون تا نیستاش له سەر که له پووری ئەو ئەماره تانه ده ژین.

لیبرالیزم پشت به ئازادی بازار و بهرهمی نوێ و خۆ نوێکردنهوهی سیستهمی
 بازارێ ئازاد و ئابووری ئازاد، سه‌رمایه‌داری نیوده‌وله‌تی و کۆمپانیا فره
 نه‌ته‌وه‌کانی به‌رهم هه‌تا که ئیستا نه‌وانه حاکمی موته‌له‌قی پانتاییه فراوانه‌کانی
 دونیان و خۆیان به‌ بێبه‌ری ده‌زانن له‌ جه‌وروسته‌مه سیاسیه‌کانی نه‌مڕۆی
 به‌شهریه‌ت له‌ هه‌رکۆێک بێت و به‌ پێچه‌وانه‌وه خۆیان به‌ چاره‌سه‌ری نه‌و
 جه‌وروسته‌مانه ده‌زانن. هه‌موو نه‌مانه به‌ده‌ر نین له‌ به‌های جوان، هه‌روه‌ک چۆن
 سیاما و سه‌ددای ناشرینیشیان هه‌یه. به‌لام کلتور و فکریک که به‌ته‌واوی
 هیومانیه‌ست بێت نه‌ی توانیوه له‌ تێز و ئاکاریکدا خۆی له‌ هه‌موو خه‌وشه‌کان
 پاک بکاته‌وه، پاشان که‌سیک نه‌هاتوو و به‌م بیروکانه‌وه نه‌که‌وێته گێژاوی یاریه
 سیاسی و ته‌کنیکه سیاسیه‌کانه‌وه که ناگریته هه‌چ سیاسه‌تمه‌دارێک خۆی لێ
 به‌دور بگریته.

باشه‌ کوا نه‌و سه‌رکرده سیاسیه‌ی له‌نیوه‌نده هیومانیه‌ستیه‌کانه‌وه گه‌شه‌یکرد و
 ته‌کنیکی سیاسی برد به‌رپه‌وه له‌ به‌رامبه‌ر دژه‌کانیدا، قه‌یزه‌ونه‌کاندا، و ناچار
 نه‌بوو قه‌یزه‌ون ببێت؟ نه‌ی کوا نه‌و هه‌موو وشه‌ جوانه‌ی له‌ گوتاری هه‌زمره‌نده
 هیومانیه‌سته‌کاندا له‌ واقعی سیاسیدا کاری پێده‌گریته؟ نه‌وه‌ی تو داوا‌ی ده‌که‌یت
 که نه‌و هه‌یزانه نه‌ده‌ن به‌یه‌کدا، ده‌ته‌وێت و ده‌خوازیت به‌شهریه‌ت و کۆمه‌له‌که‌ی
 نێمه‌ نه‌که‌وێته نه‌و گه‌مه‌یه‌وه؟ نه‌مه‌ چهند و چۆن واقعیانه‌یه؟ له‌ کاتیکدا که له
 کاری په‌خه‌نایی به‌ده‌ر هه‌چ کردگاریکی پێ نه‌نجام نه‌دراوه. په‌خه‌نگرتنی
 سیاسی ئه‌رکیکی سیاسیه له‌ خودی خۆیدا، چونکه‌ سیاسه‌ت وه‌ک زانسته‌یک له
 زانسته‌ مرقه‌ایه‌تیه‌کان، بریتیه له‌ پیاچونه‌وه‌یه‌کی به‌به‌رنامه‌ی به‌رده‌وام، یان
 گونجاوتره‌ بلێین په‌خه‌نگرتنیکی به‌به‌رنامه‌ی هه‌میشه‌یه‌ بۆ نه‌و تیوری و

میکانیسمه کومه لایه تیانه ی بارودوخی ژینگه ی مروّفایه تی بو سیستمه سیاسه کان.

سیاسەت وەك كەرهستەیه‌کی كۆمەلایەتی بۆ بەرهو باشبردنی ژێانی مۆف شتێکی جیاوازترە لەوێ كە ئێمە وەك چالاکیەکی دەسەللات گەری سەیری بکەین، كە تەوهرە سەرەکی تیایدا ھوكمکردن بێت. سیاسەت وەك كەرهستەیه‌کی كۆمەلایەتی دروست بەکارھێنراو، چالاکیەکی مۆبیە كە تەوهرە سەرەکی تیایدا مۆفە. پەيوەندی حاکم بە ھوكمکراو وە یەكێكە لە خەسلەتە ئاشکراکانی چالاکی سیاسی و چالاکیەکانی مۆفایەتی بەگشتی، گەر ئێم پەيوەندیە نەبێت سیاسەت نابێت دواتر دەولەت نابێت و زانستێکیش بە ناوی سیاسەت بوونی نابێت. ئێم سۆنگە یە بەسە بۆ ئەوێ بلین زانستی سیاسەت ئامانجی سەرەکی تییدا تیگەشتنە لە راستی پەيوەندیەکانی ئێوان حاکم و ھوكمکراو، پاشان ئاراستەکردنیان لە بەرزەوەندی مۆفایەتی. تەنھا لەم رێستەیشدا مەن ئەركی رەخنەگرتن بە رەوا دەبینم وە كاتێكیش رەخنە دەگیرێت كە بە ھەموو ئاراستە و ھۆکار و دەستەواژە لۆژیکي و واقعەکانی دیاردە یەك ئاشنا بووبین و لە نزیکە وە کارمان تیادا کردبێت و کاریان تێکردبێن. ئەمەش ئەو ناگە یەنێت كە دەبێت لە سەر ئاستی حزبی پەراوێ سیاسی بکریت یاخود ئەركی رۆشنبیر تەنھا رەخنەگرتن بێت و ھیچتر، لە راستیدا سیاسەت بەشیوہیەکی ناراستەوخۆ ئەركی ھەموو كۆمەلگایە و پەراوێشی دەكەن بەراستەوخۆیش پێشە ی سیاسەتمەدارەكانە و مانای وانێ كە تەنھا سیاسەتمەدار دەبێت لە بانتاییەکی حزبییدا چالاکیەکانی خۆی پەراوێكات.

له میانه‌ی ئەم باسەشەوێ پرسیاریکی تر بۆ من دێتە ئاراوه که ئەویش، کە
رۆشنبیر سەری لێدەشیوێت؟

کاتیەک رۆشنبیر نەیتوانی واقعی خۆی بخوێنیتەوه و له جوغزه‌کانی خۆیدا
خولایه‌وه! یان کاتیەک خوێندنه‌وه‌ی واقع ناچاریکرد راستیه‌کان به
په‌رده‌پۆشکراوی ببینیت! کاتیەک هه‌رمه‌ند نایه‌وێت به‌شداری پراکتیکی گۆپان
بکات یان له واقعه‌دا به‌شداری ناکات، ئەوه سهرئه‌نجامی ئەو سهرلێشیوان و
په‌رته‌وازه‌ بوونه‌یه‌ له ئەندیشه‌کانی خه‌یالات و خه‌ونه‌ په‌میه‌یه‌کانی ئەو
هه‌رمه‌ندانه‌دا. بۆیه‌ باشتره‌ بیرى تیز و خه‌یالاتی جوانی خۆیان به‌ره‌و
ئه‌ده‌بیاتی سه‌رده‌م به‌گه‌ر بخه‌ن، چونکه‌ لێکدانه‌وه‌ی سیاسى و تیزى سیاسى
به‌وانه‌ نایه‌ته‌ به‌ره‌م، گه‌ر خۆشیان پێیان وابێت که له ده‌ره‌وه‌ی بازنى کارى
سیاسیدا یان ئەزموونی سیاسیدا ده‌توانن به‌ په‌خه‌نى سۆز هه‌ژین و هاوشیوه‌ی
په‌خه‌نى ئەده‌بى کاریگه‌رى له‌سه‌ر واقعی سیاسى به‌رجه‌سته‌ بکه‌ن.

له پانتاییه‌ سیاسیه‌کاندا پێویسته‌ هه‌رمه‌ند هیواى گۆپان و گۆپو تینی گۆپینی
تیادا هه‌بێت، هه‌روه‌ها ئاماده‌یه‌ت کاربکات ئەگه‌ر چى به‌ دلتیایه‌وه‌ هه‌موو
کات به‌ره‌نجامی کاره‌کانی پۆزه‌تیف نابن. ئا لێره‌دا دوو جۆر بویری مه‌رجن و
مه‌رجى پێشینه‌یی خوازاو، بویری کارکردن بۆ گۆپان و به‌ره‌نگار بوونه‌وه‌ی
ته‌نگه‌یه‌یه‌کانی ئەو کاره‌، دووه‌م بویری له‌ نه‌ستۆ گرتنى به‌ره‌نجامی هه‌له‌کانی
کارکردنى سیاسى له‌ پێناو گۆراندن. که ئەمانه‌ هه‌مووی له‌ هه‌لوێستدا خۆیان
ده‌بیننه‌وه‌، کاریکی ئاسانه‌ راسته‌وخۆ خۆمان به‌ه‌وینه‌ داگرتنه‌وه‌ و تێکشکاندنى
دیاردە و سهرئه‌نجامه‌کانیان، به‌لام له‌ نه‌ستۆگرتنى ئەو به‌رپرسیاریتیانه‌ زۆر
زیاتر گرانه‌.

سەددەى بىست و يەك كە بەختيار عەلى باسى دەكات هيجى ترنيه بەدەر لە
 دريژەى سەددەكانى راپردوو هەروەها ژمارەى سەددەكانيش تەنها بۆ تۆمارە،
 كات و ماوەكاتىەكان تەنها بۆ ناسينەوەى دياردەكانە، شەرم لە دياردەكاندايە
 نەك لە سەددەكاندا ئەوەى شەرمترىشە ئەوەى لە بەرامبەر دياردەكاندا پۆشنبیر
 ببیتە تەماشاوێ. ئەمەى سەرەتای یۆتۆبیا كە خۆبەستەو بە كاتىكى ديارى
 كراووە دەست پێدەكات و پۆشنبیر و بزانیى ئیتر تەواو بەلگە سەرچەم
 كاتەكان دريژەى يەكتر و بەو شێوەى ئەفسووناوى نیه بە هاتنى سەددەىەكى
 نوێ هەموو بێركردنەو و دياردەكان بگۆڕێن. سەرەتای دەست پێكردنى
 پەرەگرافەكانى بەختيار عەلى، خۆى لە خەمى بەرپرسیارىتى بەدوور دەگرێت و
 دەیهوێت بلیت ئەو هەلوێستى منە ((نا بۆ سیاسەتى پۆژئاوا، نا بۆ سیاسەتى
 پۆژھەلات، نا بۆ حیزبە كوردستانىەكان بە گەرەو بچوكەو، نا بۆ
 ئیسلامیەكان، نا بۆ هەموو ناكانى ئەم سەردەمەو منیش نا كەى خۆم ھى
 خۆمە و بۆخۆم))، جا گەر ئەمە ئەركى ھزرمەند بیت، ئەوا بە پەرەوانبێژەكى
 جوان هەموو بە كۆرسێك پێكەو بلیتێن نا! خۆ ئەگەر فەلسەفەشە هەموو
 دەمێكە دەلێن تەنانەت زۆر پێش ئیمەش وتوویانە نەفرەت لە شەیتانەكان و
 سلاو لە فریشتەكان.

گەر بمانەوێت زانستیانە و بابەتیانە لە تەوەرەكانى ئەم جەنگە بدوین ئەوا
 بەتەنها تیرۆر نیه كە رووخسارىكى پێبەخشا بیت، بەلگە لە هەمان كاتدا
 جیھادیش رووخسارىكى هاوشێوەى پێ بەخشاوێ. ئەمانە سەرچەم بۆ

پروسیه کی گهره تر نهجام دراوڼ که نهویش دهسه لاته له نیوان رهوتی
گلۆبالیزم و پلانی گلۆبالیسته جیاوازه کاندای.

دونیا ی نیمړۆ و دوینی جیاواز نیه بهرام بهر تیرۆر و جیهاد، نهوه کاتیک بۆ تو
دهرکه وتوو که رقه کانیان به کوشتن بهیان ده که ن؟ ئانه مهیه قهیرانی
پوشنبیره کانی ئه م سهرده مه، نهی چنا ههستکردن به م قهیرانه و وه حشه
شاراوه کانی ناو نه و دوو جهستهیه له بهیانی گرو ئیسلامیه کاندای به دی ناکرین یان
له خه لاته کانی کلنتوندا، که نه گهرچی پیویست بوو هر له سهره تای
نه وه ته کانه وه ئه م دیاردهیه ههستی پیبکرا بایه. به دلنیایشه وه تا
مروقدۆسته کان ته رحی عه مه لی و چالاکیان نه بیست تا پوشنبیره کان له قوزاغه
نهیه نه دهره وه به رده رگای جهنگه کان چۆل نابن.. قهیرانه کان له وه دایه له پاش
ههشتا کانی سه دده ی پابردوو وه مه ودا سیاسیه کان و سیاسه ته داره کان زۆر
به سانای کاریه گری له سهر دهسه لاتی پوشنبیر و هزرمه نده کان جیده هیلن و به
پیچه وانه وه نه وان ناتوانن نه خشه سیاسیه کان به باریکی تردا وه رچه رخیتن.
گیرۆده بوونی نه و دهسته هه لێژارده یه ش به کلتوریکی دیاریکرا وه له لایه ک و
دوو جه مسهری پیشکوتنه ته کنتۆلۆژی و ئالۆژی بوونی بارودۆخه ئابووریه کان له
لایه کیتروه، هۆکاریکی سهره کیه بۆ نه زۆکی به ره مه هینانی بیریکی پۆزه تیف
که توانای له نهستۆگرتنی کوکردنه وه ی داتا و لیکدانه وه، داتا و به ره مه هینانی
تیژی سیاسی زانستی هه بیست بۆ کاری عه مه لی کوپینی پایه گا سیاسی و
ئابووری و کۆمه لایه تیه کان. ستراتیژ ستراتیژی جیاواز ترکردنی جیاوازیه کانه،
ستراتیژ ستراتیژی دهره فته نه دانه به پراکتیزه کردنی نه و تیژ و ئامانجه ته بایانه
که به ره ی دهره وه ی دهسه لاته باوه رپان پییه تی.

له م پانتاییه دا که کاری فکری و سیاسیش دووچاری بووه پۆشنبیره کان و خۆ به هزرمه ند زانه کان بوونه ته دایه مۆیه کی چالاک بۆ هه لسو پاندنی هوشیاریه به کاربراو هکانی سه رده می گلوبه لایزه یشنه جیاوازه کان، و متکردنی به دیار که وتنی جیاوازی بنچینه یی له سه ر ئاستی مروفدۆستی و هاوکی شه ی باش و باشتر و باشترین ئه لته رناتیف له پانتایه کاندایه سپاونه ته وه، که جاریکی تر هیچ کام له پراکان ناچنه ژیر باری ئارگیومینتی لۆژیکی و زانستی وه، به لگو سه رجه م له لۆژیکی به رژه وه ندیه کانی ده سه لاتدا گه می سیاسی راسته وخۆ و ناراسته و خۆ ده که ن کاتیکی ئینتیما ده که ن بۆ ده سه لات کاتیکی ئینتیما نا که ن گه میان پیده کریت.

لیره دا و له پانتاییه سیاسیه کانی سه رده می گلوبه لایزه یشنی رادیکالیزمی سه رمایه داری و فه راهه م بوونی که رسته جیا جیا کاندایه بۆ په یوه ندی و دایه لۆگ، له بانگه شه ی قه شنک و جوان بۆ دیموکراسیه ت و ئازادی رادا، تا چ ئاستیک پۆشنبیره کان ده توانن سه رجه می کۆمه لگاکان به ناراسته یه کی هیومانیه ستیدا به رن. کۆمه لگاکان و مروفه کانی به رهه م و زاده ی کلتوری خۆیان که هیچ کام له و کلتورانه به دهرنن له پاکی و پیسی یان وه ک فه لسه فه کانیا ن ده لیت به دهر نین له چاکه و خراپه یان خیر و شه ر. کارکردنی خاوه ن به رژه وه ندیه کان له بواری سیاسیدا و کاریگه ری جیه یشتن له سه ر پرۆسه سیاسیه کان توانیویه تی به شیوه یه کی پراگماتی و ته کنیکیکی زانستیانه و ته کنه لۆژیایه کی مۆدیرن په راوه ی به کاره یێنانی سه رجه م خیر و شه ره کانی ناو ئه و کلتورانه بکات له پینا و قازانجه کانیاندا، حزبه سیاسیه کانی لای ئیمه یه ش به شیکن له و واقعه . پۆشنبیره کان به شداری سیاسی و کاریگه ری سیاسی خۆیانیا ن به نا

پاسته و خۆیی قبوڵکردوه له سهر ئاستی پووکاره کان خۆ گهر زۆر بویر بوو بن کهمیک له سهر ئاستی فشار و پهراوه کردنی فشار پهراوه یان کردووه.

(٨)

تا ئیستاش هیچ مانایهك نه به خشر او به دیموکراسیهت له سهر ئاستی پیوستیهکی لۆکالی و پهراوه کردنی نازادی له کوردستاندا که زاده و دهراویشتهی کۆمهلی کوردستان بێت یان ستراتیژیکسی سیاسی بۆ واقعی عێراق دابریژیتهوه. پاسته ئه و ستراتیژ و دارپشتنه وانه ئهرکی سهرشانی هیزه سیاسیه کانه به لام هیزه سیاسیه کان ناچارن تیگه یشتنیان بۆ ئه و پاستیه له سهر بنه مایه کی تیوری ده ره کی بێت کاتیك پۆشنبیر و سیاسه تمه داره کانی ئه م ولاته ته نها په راوه ی سیاسیه حزبیانه پهرت ده که نه وه و بۆ خۆیان پێیان په وانیه وه ک سیاسه تمه داریکسی بێلایه نیش کاریکه ن له ناو واقعی کوردستاندا، جانه مه هۆکی ده که پیته وه بۆ نه وه ی ته نها باوه ریان وایه ده بێت سیاسه ت له چوارچێوه ی حیزبه کاندای بکریت، باوه ریان وایه سیاسه ت مه ترسی داره و کاره پۆشنبیره کان ئاسانه ترن و ده توانن له رێگه ی په خنه گوزاریه وه ئه و ئهرکه ببینن یان باوه ریان وایه سیاسه ت کاری ئه وان نیه و ته نها ده کریت له که مه سیاسیه کاندای به کاری بێرێن.

گه ریپێنه سهر ئه و دیموکراسیه ته ی نه مپۆ له پانتاییه جیا جیاکانی دنیادا په راوه ده کریت ناچارین پیاچوونه وه یه کی واقعیانه بۆ هۆکاره کان و مه ترسیه کانی ئه م سیسته مه بیر لێ بکه ی نه وه پێش نه وه ی جهنگه کانی داها توو پوو بدەن، له پاستیدا ئه و جهنگانه به ته نها هه ناردە ی قه یرانه کانی پۆژئاوا نین بۆ پۆژه لات نه وه نده ی جووته کی نیوان دوو سیسته می جیاوازی دوو کلتوره،

بەم جۆرەش وایپێناسە دەکرێت، گەر دەوڵەتیکی دیموکراتی توانی دەزگاکانی پادەربەرین ئازاد بکات، یەكسانی دەرفەت و هەستی تەبایی بەرجەستە بکات ئەوا لە پەڕووی دیموکراسیانەوه قبوڵە. کەواتە ئازادی سیاسی پێویستیەکی هەنووکەیی و هەمیشەیی دیموکراسیەتە.

تاکە پەڕوکاری پۆزەتیفی دیموکراسیانە ی ئەم قۆناغە سیاسیی کۆمەڵگای مەرفەئەتی لە ئازادی پادا بەدی دەکەم، کە ئەوەش کەوتووێتە ژێر گوشاری فاکتەرە جۆراوجۆرەکانی بەرزەوهندیەوه لە پەڕووی عەمەلیەوه، بەبەردەوامی مەترسی هەیه لەسەر دەستەبەرکردنی ئەو ئازادیە ی پرا، گەر پەراوەی سیاسی وەك بێ لایەنی حیزبی لە دەرەوهی دەسەڵاتە سیاسییەکانەوه نەبێتە ئەركی پۆشنبیر. هەر لە چاکە و خراپەی کلتورەکانەوه دیموکراسیەتیش کەرەستە یەکی بێخەوشی پاکژکردنەوه نیە بەرەو هیومانایستی بوونی کۆمەڵگا و مەرفەئەکانی ئەو کۆمەڵگایانە. بەپێویستی دەزانم یاس لە پەڕوکاری بێقەدار و پەڕوکاری تراژیدی دیموکراسیزم بکەم بە هەر تەرزێک پەراوە دەکرێت و هەرمیکانیزمیکی بە عەمەلیکردنی هەبێت.

پەڕوکارە بێقەدارەکان: لە راستیدا گەل لە پێگای هەلبژاردنەوه دەسەڵات هەڵدەبژێرێت و ئەو دەسەڵاتەش کاتیە و بە پێی یاسا پارێزگاری لە گەل دەکات و حوکمیان دەبات بەرپۆه. کە ئەمەش بۆ گرو دیموکراتیزەکراوە جیا جیا قەوارە بچوکتەرەکانیش راستە. گەل بەم جۆرە خۆی بپیار دەدات و لە ناو خۆیدا حوکمران و دەسەڵاتی بپیار هەڵدەبژێرێت. ئەمەش سیستەمیکی قەشەنگەو بێگەردتر لەمە لە دنیادا پەیدا نابێت، بەلگەش بۆ ئەم مەبەستە، گەل گەلیکی ئازادە لە پرا دەرپێندا بەپێی یاسایەك، تاکەکانی گەل ئازادن چ کارێک و چۆن

کارێک بکەن بە پێی یاساکانی کارکردن، ئازادن لە پەيوەندیه‌کانیاندا بە پێی یاسایه‌ک هه‌روه‌ها له‌ پەيوی سیاسیه‌وه ئازادن چ جوهره‌ پارتێکی یاسایی هه‌ل‌بژێرن یان سه‌ر به‌ چ قوتابخانه‌یه‌کی فکری بن. له‌ پال‌ئهمانه‌دا ئاسته‌نگ نیه‌ گه‌ر تاك نه‌توانیت هه‌ل‌بژاردن بکات له‌ ناو ئەو هه‌مه‌په‌نگیه‌ی باخچه‌ دیموکراسیه‌کاندا. تاك ده‌توانیت هه‌ول‌ بدات تا باشترین هه‌ل‌بژاردن ئه‌نجام ده‌دات که له‌ گه‌ل‌ خواستی ئه‌ودا یه‌ک ده‌گرێته‌وه، له‌ پاستی دا ئازاده‌ بۆ خۆ قانگێرنه‌وه و پسی‌پۆپوون بۆیه ئاسته‌نگ نیه‌ کاتی‌کیش دێته‌ سه‌ر ئەزموون یان پێوانه‌ی را‌ جۆراو جۆره‌کان، ئه‌وا پێوانه‌ی بێ‌خه‌وش هه‌یه‌ و که ئه‌وانیش له‌ چوارچێوه‌ی هه‌ل‌بژاردن دا رێکده‌خه‌ڕن.

سه‌ره‌تا هه‌مووان ئازادن بۆ خۆ پال‌اوتن له‌سه‌ر ئاسته‌ جیا‌جیا‌کان، پاشان ئه‌وه‌نده‌ قۆرم و جۆری جیا‌واز پال‌تێوراوون جیا‌وازی را‌ی تا‌که‌که‌س له‌ گه‌ل‌ سه‌رجه‌م قۆرمه‌کاندا نزیک ده‌بنه‌وه له‌ نه‌مان. له‌ قۆرینی‌کی تری هه‌ل‌بژاردندا زۆر ئازادانه‌ ده‌توانیت هه‌ل‌بژێرت، یه‌کسانیه‌کی بێ‌ هاوتا هه‌یه‌ و هه‌یج جیا‌وازی نیه‌ له‌ نێوان کارته‌کانی ده‌نگدانی ئه‌حه‌مه‌د و مه‌حمودا. پێوانه‌ش زۆرینه‌ی ده‌نگه‌ که شه‌رمی له‌ که‌س نیه‌، لی‌ره‌وه‌ دونیا‌ چه‌ند بێ‌گه‌رده‌ چه‌ند یه‌کسانیه‌خوازه‌.

دوا‌جار که ئه‌نجامه‌کان ده‌رکه‌وتن، گروپ و که‌سایه‌تی سه‌رکرده‌ له‌ لایه‌ن که‌له‌وه‌ هه‌ل‌بژێردرا، ده‌سه‌لاتیان ده‌دریته‌ ده‌ست و پاشان به‌پێی ده‌ستور و یاسایه‌ک که هه‌مووان یه‌کسانن له‌ به‌رامبه‌ریدا، وه‌لامی داخوازیه‌کانی زۆرینه‌ ده‌ده‌نه‌وه و حوکمی هه‌مووان ده‌که‌ن. پاش تێپه‌ری‌پوونی ماوه‌یه‌کی یاساییش جاری‌کێتر پرۆسه‌کان چه‌ند باره‌ ده‌کرێنه‌وه. به‌م پێیه‌ کۆمه‌لگا به‌شی‌وازی‌کی

ناشتیانە بەرەوپێش دەچێت، ئەوەی نەفرەتیش لەم سیستەمە دەکات
تۆقێنەرە و کەسیکی نەفرەت لێکراوە.

پووکەرە تراژیدیە کە: ئەم پووکەرە، پووکەری عەمەلیە و بەرەى هیومانایستەکان
لە میژوودا تەنھا تیۆریزەکردنە کە یان کەوتە ئەستۆ، لە راستیدا جیاوازیەکی
ئەوتۆی نیە لە گەڵ سیستەمە دیکتاتۆریە تاک پەهەندەکاندا. لێرەدا تەنھا بەو
جیاوەکریتەو کە دژی دیکتاتۆریەتە بەلام نەک هەر چارەسەری نایەکسانی و
چەوساندنەوێ نیتوان مۆفەکان بۆیە کدی ناکت، بەلکو لە کەناله ئاوەلاکانی
نازادیدا رای نازادانەى خەلک دەخەسێت.

گەل لە پڕوی چۆن و چەندەو بە دوو هاوکیشتە پێناسە دەکریت کە لە پەراو
دیموکراسیەکاندا تەنھا تایی تەرازووی چەند مامەلەى پێ دەکریت، گەل
پێکدیت لە زۆرینە و کەمینە، گەل پێکدیت لە هەلبژاردەکان (نیکەتیف و
پۆزەتیف)، بەهێزەکان و تۆرمالەکان. لە پڕوی سیاسیەو لە چەند و چۆندا
گەل لە پڕۆسەى هەلبژاردن و خەونەکان و گێلکردنەکانی هەلبژاردندا بە زۆرینە
بریار دەدات کە هیچ پەيوەست نیە بە چۆنیتی بریارەو. ئەم زۆرینەى زۆر
گێلانە بریارى سیاسى ناراستەوخۆ دەدەن بۆ پاراستنى دەسەلات و
گوێزانەوێ سەروەرى بۆ بەهێزەکان، کە راشکاوانە دەلێن خاوەن
بەرژەوێ بەهێزەکان.

بەشیوەیەکی واقعی بەهێزە بەرژەوێ داریەکان دەبنە خاوەن دەسەلات،
ئەگەرچی هەندێ کات لە شیوەى دەسەلاتدان و هەندێ کاتیش تەنھا برپەرەى
پشتی دەسەلاتن. واتە لە پڕوی فۆرمالیتیەو یان ناکارەو دەسەلات نین. ئەم

دهسه لاتە بپاری قە دەغە کردنی شوپش و سه رکوتکردنی هه لێژاردە نه یاره کان
 ده دات به پیتی یاسای ژماره (س) هه مان یاسا نازادی بۆ لاوازه کان
 ده په خسینیت تا به ربه ره کانی بکه، به لام به ربه ره کانی لاوازه کان ده بیت چ
 توانایه کی هه بیت و له چ ئاستیکی به ربه ره کانیدا بیت. هه روه ها تۆرماله کانیش
 نازاد ده کات به ته واوی. دیاره نه مانه قوناغی خۆی هه به که پیتناسه ی تاک له
 ناو گرۆدا بکات و ساغی بکاته وه تۆرماله یان هه لێژاردەیه کی نه یار به
 ده سه لات، خۆ پاستریشه بلینن ناکۆکه له گه ل تیزه عه مه لی و/یان
 ستراتیژیه کانی ده سه لاتدا.

ناکامه کان، ژیا نی ئاسایی چیژی نامینیت، به لام وه ک نازاریکی هیواشه و
 به ره به ره به ره و مه رگ راپیچی بیده رفته کان ده کات. نه و نازاره توندوتیژه نیه
 که له سیسته مه دیکتاتۆریه کاندایه رجه سه ده کړیت به زه قی و له بری
 جه سه کان نه سه کان و گیرفانه کان نازار ده بینن، ژیا ن مانایه کی نامینیت.

ژیا نی سیاسی به پیتی یاسه ک نازاده به پیتی ده یان یاساش قە دەغە یه، ئایا
 دیموکراسیه ت وه ک سیسته م رێگا به خۆی ده دات بیریکی سیاسی رادیکال نازاد
 بکات و په راوه ی سیاسی خۆی بکات بۆ کۆکردنه وه ی خه لک له ده وری
 دیارده یه ک، به م به لگانه ته نانه ت چاکسازیش ده بیت له گه ل به رژه وه یندی
 ته وژی به هیزدا یه ک بپته وه، ده نا به ره وتیکی نا په وا له قه له م ده دریت. با
 که میک ساده تر بیر بکه یه وه، کاتی که بریاریکی کۆ خۆکوژی له ئارادا بیت،
 وه زۆرینه په سه ندی بکه ن نه وا بریاریکی یاساییه. بۆیه کاتی که به رژه وه یندی
 به هیزه کان له پوهی کرداریه وه ببیته ستراتیژیه کانی حوکمرانی نه وا زۆر
 به سانای ده توانین بلین که دیموکراسیه ت حوکمی نه فامه کانی کۆمه لگایه جا

ئەگەر زۆرىنەش بن. ئەمەش داڭكى كۆرۈنۈش نە 'لە' حۆكىمى دىكتاتورىيە
 ئەۋەندەي كە دەتوانىن بىلەن نە سىستېمى شۇرايى ئىسلامەكان و نە شىۋازى
 ئەمىركىيەنە بۆ دىموكراسىيەتى سەرمایە ئەۋ چارەسەرسازە سىجىرەيە بۆ
 كۆمەلگەي ئىمە، لە كاتىڭدا بەستىرەنەۋەي سىياسى كوردستانى عىراق بە
 عىراقەۋە واقعىكى سىياسى و كۆمەلەيەتى تاللى ئەمپۇيە، ئەمە لە لايەك و
 مەترسىيەكانى نەبوۋنى پىنئاسەيەكى واقعى كوردەكانى عىراق بۆ ئەۋ
 دىموكراسىيەتەي خەۋازيارن لە داھاتوۋى عىراقدا لە لايەكىترەۋە نا ئاشكرىيى و نا
 ئامادەيى ھەزمەندەكان پىشان دەدات لە بەرامبەر سىستېمە سىياسىيەكاندا.

گەر بىر لەرۋللى سىياسى پۇشنىبىرەكان بىكەينەۋە لە سەردەمى نە فى كۆرۈنى
 حىزبەكاندا تەنھا لە چۈرچىۋەي سىياسەتمەدارى بىلەندە دەتوانىت
 پىنئاسەبىكرىت كە ئەمەش ئەرك و ماندوۋ بوۋنىكى زىياترى لە پەخىنەگرتن
 دەۋىت، دەنە گەر ھاۋىەشى سىياسىيەنەي ئەۋ گرو و دەستە ھەلپۇزدارەنە لە
 چۈرچىۋەي ئەدەبىياتىكى بەكارھىنراۋى (ئىستىھلاكى) سەردەمى
 گەۋبەلەيزەيشندا سەير بىكەن بىگومان ئەۋانە دەبنە پاشكۆي
 دياردەسىياسىيەكانى سەردەم و دەكەۋنە پەراۋىزى مېۋەۋەۋە لەبرى
 كاراكتەرايزەكۆرۈنۈش كرىتەتەي و ئاكتىف دەبنە كاراكتەرىكى پاسىفى جەستە
 كۆمەلەيەتەكان.

(۹)

لە ھەموو ئەۋ تىۋورى و سىستېمە سىياسىيەنەدا، سىياسەتمەدارى بىلەن
 كارىگەرى خۆي ھەبۋە ئەگەرچى لەسپەرى سىستېمە پىنئاسەكراۋەكانىشدا

کاریانکردبیت یان پارێزراڤن، که ئه وهش بۆ خۆی نهیئنی دیاردهی جهوور و ستمه له سهردهمه جیا جیاکاندا.

سیاسهت نه و که رهسته کۆمه لایه تیه که به هۆیه وه ده توانریت کاروباری گشتی کۆمه ل رێکبخریت، ئالێره وه سیاسهت مه دار ناوی بکه ره، واته نه و که سهی کاروباری کۆمه لگا رێکه ده خات یان له کاروباری کۆمه لگا ده کۆلیته وه. نه و کۆمه لگایه له چوارچێوهی پێکهاتهیهکی دیاریکراو دبیت وه که ده ولت، نه مارهت، هه ریم یان هه ر پێناسه یه کیتری کۆن و نوێی هه بیت.

زۆریه ی پێناسه کان کاتێک پێناسه ی سیاسهت ده که ن وه که هاویه شیکردن له کاروباری ده ولت یان چالاکیهکانی ده ره وه و ناوه وهی ده ولت پێناسه ی ده که ن، دواچاریش به به رپێوه بردنی کارگێری ولات ناوده بریت.

نه و پارسه نگه ی لایه ندار و بێلایه ن به لایه کدا ده خات، ئازادیه، ئازادی هه لێژاردن، ئازادی بیروپا، ئازادی بریاردان. هه موو نه که ره کان ئاوه لان، به لام تا چ راده یه که تاک، مروف، ئازاده چ نه که ریک هه لێژریت یان پێی هه لده بژێردریت؟ کاتێک مروف دیته سه ر هه لێژاردن نه وایه بیر له له ده ستدانی به شیک له ئازادیهکانی ده کاته وه، که رچی ئازادانهش بریاری هه لێژاردنه که ی بدات.. هه میشه مروف بیر ده کاته وه له په یوه نده یه کان، مروفی سیاسه ی سیاسهت مه دار، به ده ر نیه له و بیرکردنه وانه نه که ر زیاتر له مروفی ناسیاسیش بیرنه کاته وه، مه به ست نه و که سانه یه که به پیشه سیاسهت نا که ن. کاتێک مروف بیریکرده وه له ساته وه ختی بیرکردنه وه که یه وه ئازادی بیروپا وه په کانی خۆی سنووردار ده کات، (به تێپه رپوونی کات و هه لێژاردنی به رده وام بیروپا که

جێگیر دەبن پاشان خالەکانی وەرچەرخی بیروباوەڕ بەرەو پیربوون و لاوازی و دواتر بەرەو مردن دەپۆن ئەگەر بەردەوام لە پیاچوونەوهیەکی زانیاری و قەوارە دۆگماکان خۆی دەرباز نەکات.

مرۆڤ بە شیوازی جیا جیا لە قەبارە کۆبوووەکاندا کاری سیاسی خۆی دەکات، کاتیکیش دەبێتە پیشەگەر لە بواری سیاسیدا ئەو قەبارانە دەبنە ژینگەی دەستوری بۆ ژبانی کارکردنی سیاسی. ئەو قەبارانە بۆ خۆیان و کارکردنیان چەند ناویکیان بەخۆیان ڕەواییبوو وەک گرووی سیاسی، ئایدۆلۆژیای سیاسی، پارتی سیاسی و بزوتنەوێکی سیاسی.

ئەو مرۆڤانەی ئەنجامی بیرکردنەوهکانیان بپاری هەڵبژاردن دەدەن بۆ کارکردن لە کاروباری کۆمەڵدا بەشیوازیکی سیاسی، گومانی تیا دانیه که لە ڕووی فەلسەفە و بیرى سیاسیانەوه لایەنداری بیریکی ئازادانەى خۆیان دەکەن، بەلام لە ڕووی فۆرمالیەوه لە گەڵ هیچ ئۆرگانیکی سیاسیدا تەبا نابن تا ئەو ناستەى ببنە بەشێک لەو ئۆرگانە، ئەمەش بۆ خودی خۆی نەبوونی لایەنداری ئۆرگانیکی سیاسی دروست دەکات. ئەم خالەش ئەو ناگەیهنیت که تەنها کارکردنی سیاسی کارا، دەبێت لە چوارچێوەى ناو و پێناسە ئۆرگانیککراوەکاندا چالاکیه سیاسیهکانى بە ئەنجام بگهیهنیت. چونکه تاك، بچوکتري يهكەى کۆمەڵگا، خوازیاری گۆڕینەکانەو ئەلتەرنەتیفی زانستیش بەتەنها بە ئۆرگانە زەبەلاح و گرمۆڵەبووەکانەوه نەبەستراوەتەوه، بەتایبەت ئەوانەى بە ڕووی ئایدۆلۆژیا و بەرژەوهندیەکانیاندا داخراون.

نەبوونی سیاسەتمەداری بێلایەن سەلمانندیکی پراوپری نەبوونی ئازادی سیاسیه، بە درێژایی میژوو سیاسەتمەداری ئازاد و بێلایەن لە ھەموو سەردەمەکاندا کاریانکردوو و شۆینکەوتیان دیار بوو، گەرچی زۆر چالاک و کاریگەریش نەبووین.

بابەت بەشیوەیەکی سەرەکی خوازیارە بچینە سەر باسی بێلایەنی سیاسی و کۆمەڵی ئیمە. لە کۆمەڵگای ئیمەدا لایەنداری سیاسی چی شتێک جیاواز ناکات لە لایەنداری بۆ پارتیکی سیاسی ((لایەنداری حزبی)).. لە کۆمەڵگاکەماندا و لە بواری سیاسەتدا بەشیوەیەکی پیشەگەری سیاسەتی بێلایەن نەبوو، گەر ھەولتیکیش ھەبوو بۆ ئەو چوارچێوەی لیکۆلینەو ئەکادیمیەکاندا کاری کردو، یان پۆشنبەرەکانی بواری ئەدەبیەکان زۆر بەترس و دوودلیو بەشیوەیەکی غەریزی بەشداری سیاسیانەیان کردوو. ئەمەش لە بواری کرداریدا بەرجەستە نەکراو، کاتیکیش کە پەراوێ سیاسیانە بێلایەن پیشەگەرانی نەبوو، ئەوا چالاکانە لە بواری گۆرپینی کۆمەڵگادا جێدەستی دەرناکەوتوو و ناکەوت.

پارتی سیاسی لە میژوودا ئەنجامی زنجیرەیک چالاکێ مۆیی دروست بوو، ھەر یەکێک لە پارتە سیاسییەکانیش لە دنیادا خەسلەت و تایبەتمەندی خۆیان ھەیە. لە پەروێ سیاسییەو ناکرێت بە شیوەیەکی زانستی پێناسە بۆ پارتی سیاسی بکەین.. ئەم دیاردەیش دەگەرێتەو بۆ چەند ھۆکاریکی واقعی کە لە ھۆکارانە، ھۆکاری ناوھەکی ناو پارتە سیاسییەکانە: پارتە سیاسییەکان لە لایەن کۆمەڵێک خەلکی دیاریکراو و بەرپۆ دەچن و سەرکردایەتی دەکەن کە جیاوازن لە پارتیکی تر و ھەرگیز دووانێک لە پارتانە نیە کە لە یەکتر بچن. ئەم جیاوازییە خەسلەتی جیاواز بە پارتەکان دەبەخشێت بۆیە گەر لیکۆلینەو

زانستی بکهین پئویست دهکات له سهر پارتیکی دیاریکراو لیکۆلینه وه بکهین که دواتر بۆ پارتیکی سیاسیت به کار نایهت و نه و جۆره لیکۆلینه وه یهش زیاتر دهچیته خانهی لیکۆلینه وه میژوویه کانه وه نه ک شیکاری و جیبه جیکاریه سیاسیه زانستیه کان.

ههروه ها هۆکاری دهرهکی له سهر چند بابه تیک دابهش دهکرت له گرنگترینان، ژینگه ی میژوویی، ژینگه و زهمینه ی کاری پارتیه سیاسیه کان هه میسه له گۆراندایه و پابه نده به هۆکاره سیاسیهکانی چوارده وره وه. نمونه یه کیت له و باره یه وه پارێزگاری نهتیهکانی ناو پارتیه سیاسیهکان، که سیتییه سهرکرده کان ناتوانن باس و لیدوان له سهر ورده کاریهکانی پارتیهکانیان پیشکش بکهن و راستیهکان ناشکرا بکهن له کاتی گونجاودا. چونکه له لایه ک بهشاردن له ئیمپاکته نیگه تیفه کان و له لای دووه مه وه مه ترسی ئامیژه.

ئه وه ی سهرنج راده کیشیت به رامبه ر پارتیه سیاسیهکان، له هه موو سهرده مییدا راسته وخۆ بیت یان ناراسته وخۆ پۆلی سیاسه تمه داری بیلایه ن به ئاسانی زه قده بیته وه. له سهرده می ئیغریقیه کاند، که به سهره تای ژیا نی شار یان شارنشینی داده نریت له لای زووریه ی میژوونوسه کان، مرۆف تیایدا پیش هه موو شتیک ههستی کردوه که ها ولاتییه و کارویاری شاره که ی په یوه ندیداره به بوونییه وه. کهرچی دواتر ئه م دیارده یه ورده ورده له ناوه راستی سه دده ی نۆزده وه به پیکهاتنی پارتیه سیاسیهکان شکایه وه، به لام سهره پای سهره وری پارتیهکانیش پۆلی سیاسه تمه داری بیلایه ن ون نه بووه.

لەم سەر دەمەدا کە دنیا پوو لە پەرتبونیك دەكات و ئاكامەكانی ئەو پەرتبونیەش یەكەنگیریەكە لە دووتوییەکی سیاسی ئابووریدا و چیتەر زانیاری ناشاریتەو، مرقفیش پیش ھەمووشتیک دەخوازیت ھەست بە مرقفایەتی خۆی بکات. بۆیە بەدەر لە پارتە سیاسییەکان ژبانی سیاسی کۆمەڵ پەیوەندیدارە بە ھەر تاکیکەو و بەتایبەت پۆشنیبرەکان و ناكریت چالاکی سیاسی لە بۆتە ی گرۆبەندی و پارتجیتیدا بەندبكریت. ئالیرەو ھە مرقف سیاسەت وەك پیشە ھەلەبژیریت كە كالیەکی كۆمەلایەتیە، مەرج نیە لە چوارچێوەبەندەكاندا كارو چالاکی سیاسی پەراوہبكات كە دەزانیت ھەلێژاردنی چوارچێوەیەکی سیاسی ئازادیەكانی لێداگیر دەكات، كە ئەو ھەش بە گشتی ئازادی نیە، گەرچی پێكریش نەبیت لە ئازادی.

وەك لەسەرەتاوہ باسمانكرد سیاسەت كە رەستەییەکی كۆمەلایەتیە بۆ چاكکردنی باری ژبانی مرقف، نەك چالاکیەکی دەسەلاتگەری بۆ گرتنە دەستی دەسەللات. ئەركیسی سیاسەتمەداری بێلایەن ھەمیشە كاركردنە بۆ چاكکردنی باری ژبانی مرقف لە پووی سیاسییەو. ئەمەش ئەو دەگەییەنیت كە ھەمیشە چەمکی بێلایەنی سیاسی ئەوپرەوتەییە كە دەتوانیت پێ بە دەسەللات بكریت لە شیواندنی ئەركی مرقفانە ی كاری سیاسیدا، لە كاتیكدا ئیمە باس لەم راستیانە دەكەین ھەمیشە دەسەللات لە كوردستاندا لەماوہی دەسائی پابردوودا نەرمی پیشان داوہ بۆ ئەو تاكە چالاكانە ی خوازیاری بەشداری سیاسی بوون بەشیوہیەکی بێلایەن نەك بەتەنھا لەسەر كورسیەكانی دەسەللات بەلكو لەسەر كورسیە گرنەكانی پشت دەسەلاتیشەو، بەلام زۆر بەكەمی كەسیتی خاوەن ستراتیژ و كاراكتەر ئەكتیف نامۆ بوونی خۆیان بە دەسەللات و بەسیاسەت

سەلماندووه، پاستە ئەگەر ئەو هەولەى دەسلەتەى سیاسى کوردستان بەشیوەیهکی پروکەشیش بووبیّت بەلام نەبوونی تەکنیشنی سیاسى و خەلکی پۆشنبیری سیاسى پیشەگەر خۆیان پێناسە نەکردووه بە تەواوی تا بتوانن بەشداریەک بکەن لە قەدەر بارودۆخ و زەمینەى سیاسى ئەم ولاتەدا. کاتیکیش دێتە سەر پەخنە داپلۆسیتنەرەکان بۆ واقعی سیاسى کوردستان لە بەرەى پیشەوەى جەنگاوەرەکاندا پۆلیان بینیوه، نازانم ئەمەیان ناو بنیم چی، ئایا لاھوتیەتى پۆشنبیری نوێی دژ بە دەسلەتە یان دەسلەتەى خۆبەپەرۆز زانیە کە مەرووفی خۆ بەپۆشنبیر زان نایەوێت لە ئاستی عەقلانیەتى دەسلەتەدا کەمیک لە یۆتۆبیاکانى خۆى دەریاز بیّت و ئەو پۆلە ببینیت.

لە کاتیکیدا راگەیاندن پەرەى سەندبیّت و یەکیک بیّت لە تەوەرەکانى دەسلەللات، لە کاتیکیدا تیکشکانى سنوورى زانین بۆ نەتیئەکان دیاردەى سەردەم بیّت، ئەوا بوار لەبارترە تا سیاسەتمەدارى بیلايەن کاریگەرە تەر پۆلی پۆزەتیف ببینیت لەسەر شانۆى سیاسى.

گەرچى ململانێى نا ئاشتیانە تا ئیستاش لە دونیادا و لە زۆرشوینی جیهاندا پۆلی خۆى دەبینیت، بەلام سەرچەم کۆمەلگای مەروفايەتى پوو لە ئاشتیەکی هێمنانەى پەر جەنگیکێتر دەکات، بە تاییەت گرو لاوازەکان لە پووێ تەکنەلۆژیا و هیزەووە ناتوانن بە رێگای نا ئاشتیانە بگەنە ئامانجەکانیان، هەر لێرەشدا خەونى رادیکالیزمی بیروباوەرەکان پوچەلدەبیتهوه، چونکە ناتوانن لە هاوکیشەى بیروباوەر و تەکنەلۆژیا دا براوەبن. بۆیە بە ناچارى تاکە رێگا بۆ ململانێ رێگاچارەى ئاشتیانەى کارى سیاسیه، هەرچەندە ئەوەش وەک ستراتیژ لە سیکۆچکەى هیز، دەسلەللات و دانوستانندا شوینی لەرزوکه، بەلام کاتێک

پێکاچارەى ئاشتیانه بپیته كه لتور بۆ كۆمه‌لگای مرقفایه‌تى له ژێر فشارى ته‌كنۆلۆژیا و فاكتهره ئابووریه‌كاندا، ئەوا سیاسه‌تمه‌دارى بێ‌لایه‌ن بواری فراوانترى ده‌بیته‌ بۆ پۆلێنێن له‌سه‌ر پانتاییه‌كانى كارکردن و به‌هێزکردن و به‌تواناکردنى گرو لاوازه په‌راویز کراوه‌كان.

له‌کاتی‌دا شیکردنه‌وه‌ى سایکۆلۆژى بۆ لایه‌ندارى ده‌گه‌رپته‌وه‌ بۆ بیهێزى مرقوف، كه له‌ بۆته‌ى گرودا هه‌ست به‌ ئاسایشه‌ده‌كات، به‌و پێیه‌ مرقوف ئازاد نابیت. ئەم تیوریانه سه‌رده‌مانیكى سیاسى ئابوورى ته‌كنۆلۆژى و كلتوریان به‌سه‌ردا تێپه‌ریوه، جیهان هه‌نگاو ده‌نیت به‌ره‌و دلتیاکردنیكى کاتى و ترسیكى درێژخایه‌ن، بۆیه ئەم تیوریانه پتویستیان به‌ پیا‌داچوونه‌وه‌ هه‌یه. به‌ره‌و پێشچوونی كۆمه‌ل بۆ خۆى روو له‌ نه‌مانى ئەو پتویستیه‌ ده‌كات بۆ ئەو یه‌كانگیریه‌ به‌هێزه له‌سه‌ر ئاستى گروى بچوك، كه چیتر گرو نه‌توانیت ئاسایشى تاكه‌كانى بپاریزیت گه‌ر گروه‌كانى تر نه‌خاته ژێر گوشاره‌وه‌.. ئەمرۆ له‌ جیهاندا هه‌وله‌كان بۆ جیگۆرکێیه‌ كه له‌ نێوان سیاسه‌ت و پۆشنبیری‌دايه‌ كه له‌ خودى خۆیدا ئاکام و ده‌رئه‌نجامى نادرووستى سیاسه‌ته‌كانى ده‌سه‌للات و هه‌وله‌ سیاسیه‌كانه‌ بۆ ده‌سه‌للاتگرتنه‌ ده‌ست، خۆ ئەگه‌ر ده‌رفه‌تیش بۆ لایه‌نه‌ سیاسیه‌ به‌رژه‌وه‌ندى داره‌كان خۆش بکړیت، ئەوا زۆر به‌ ئاسانى له‌واوکیشه‌و جوغزه‌ سیاسیه‌ ئابووریانه‌دا کارده‌که‌ن كه‌ بۆى هه‌یه‌ له‌ بچوکترین به‌دحالى بووندا گه‌وره‌ترین جه‌نگ له‌ دژى یه‌کدى به‌رپا‌بکه‌ن و سه‌رجه‌م باجه‌کانیشى گرو لاوازه‌كان ده‌یده‌ن.

له‌ سه‌دده‌ى رابردوودا سیاسه‌ته‌ ده‌سه‌للاتگه‌رى ئامیژه‌كان هه‌چ ئاکامیكى باشیان به‌ کۆى مرقفایه‌تى نه‌گه‌یاند. ئەوه‌ش به‌ره‌مى دوو جه‌نگى جیهانی

گهۆره و ده‌رهاویشه‌کانی بوو پاشانیش جه‌نگی جیهانی سارد. له‌هاوکیشه‌ی هیز و ده‌سه‌للاتدا سیاسه‌تمه‌داری بی‌لایه‌ن ته‌نها بلقۆکه‌ی سه‌ر ئاو ماوه‌ته‌وه، بۆیه‌ له‌و جۆره‌ که‌سی‌تیانه‌ هه‌میشه‌ روویان له‌ گروپه‌ندی و کاری پارتیگه‌ری کردوه له‌ سه‌دده‌ی رابردودا. به‌لام ئیستا هاوکیشه‌کانی هیز، له‌ سه‌ر ئاسته‌ ناوخۆیه‌کان زۆر گرگه‌ بوونه‌ته‌وه، له‌سه‌ر ئاسته‌ جیهانیه‌کانیش زه‌به‌لاح بوونه‌ته‌وه، به‌ره‌و ململانیی گه‌وره‌ پیاوانی بازاری ئابووری ئازاد، که‌ئه‌مه‌ش فه‌زایه‌کی زۆر دووره‌ له‌ به‌رده‌م تا که‌کاندا بۆ کارکردنی کاریگه‌ر و بگۆپ له‌ شیوه‌ی گرودا.

هه‌نگاو نان بۆ بانگه‌شه‌ی به‌ره‌و دیموکراسیه‌ت بووه‌ته‌ هۆی به‌رزکردنه‌وه‌ی ژماره‌ی پارتیه‌ سیاسیه‌کان و که‌مکردنه‌وه‌ی پێژه‌ی ئەندامانی پارتیه‌کان له‌سه‌ر ئاستی جیهانی و په‌ره‌وازه‌بوونی زۆریتر که‌ تارا‌ده‌یه‌ک ئەوانه‌ی ئیتمایشیان بۆ پارتیه‌کان هه‌یه‌ زۆر به‌شیوه‌یه‌کی به‌کاربراو چالاکیه‌کانیان بۆ ئاکام و نا کاریگه‌ره، ته‌نها و ته‌نها هاوکیشه‌ی توند په‌وی ئایدۆلۆژی و هاوکیشه‌ی به‌رژه‌وه‌ندی تا که‌ که‌سی کاریگه‌رانه‌ سه‌ودا و مامه‌له‌ی سه‌رکه‌وتنه‌ی کاتی خۆی ده‌کات، ئەمه‌ش له‌ مه‌ودا درێژ خایه‌نه‌کاندا له‌ دژی به‌رژه‌وه‌ندی زۆریه‌ ده‌شکێته‌وه. چونکه‌ دیارده‌ی به‌ریه‌ره‌کانیه‌ دایه‌لۆگییه‌کان و پا گشتیه‌ کارتێکراوه‌کان، به‌ ته‌ورمی راگه‌یاندنی، له‌و پانتاییه‌دا چالاکی ئابووری ئازادی په‌خساندوه. ئەمه‌ش نه‌ک هه‌ر به‌ته‌نها ئه‌رکی سه‌رشانی سیسته‌می دیمه‌کراسیه‌ بگه‌ر په‌چه‌لکی فه‌لسه‌فه‌ و ئایدۆلۆژیای سه‌رمایه‌داری لیبرالیشه‌.

له‌م نێوه‌نده‌دا سیاسه‌تمه‌داری بی‌لایه‌ن ئه‌رک و خه‌می لابردنی چه‌وساندنه‌وه‌ی مروف بۆ مروفی ده‌که‌ونه‌ ئه‌ستۆ و ده‌توانی‌ت به‌ره‌نگاری بلۆکه‌کانی برژه‌وه‌ندی

بیتەوه. راستە لەوانەیه نەتوانیت بە نامانج بگات، بەلام دەبیتە دیفاکتۆیهکی کلتوری بۆ موقایەتی گەر کارکردنێکی سیستەماتیک و زانستی هەبێت بۆ پیشهاته تەکنەلۆژیەکان و کاریگەری لەسەر کلتورە جیاجیاکان جێبەجێلێت. راستیهکی حاشا هەڵەگره که بلۆکه‌کانی بەرژەوه‌نی هەمیشە بۆاری بەتەنهای دەسه‌للات و سەرۆه‌ریان بۆ ناره‌خسیت که سەرجه‌می دەستکه‌وته‌کان به تەنها بۆ ئەوان بێت، جا له هەرشیوه‌یکدا بن (خێل، گەل، پارت، کۆمپانیا...هتد).

بۆیه به ناچاری گه‌وره‌یه‌که‌یان پابه‌نده به خه‌ڵکه‌وه و سیبهری نه‌و گه‌وره‌یه‌ش لاوازه‌کان ده‌توانن بيقوزنه‌وه، که کار ئاسانی سیاسه‌تمه‌داری بێلایه‌ن له‌و بواره‌دا گرنگه‌، لایه‌نی که‌م تا وه‌رچه‌رخانیکی ئابووری وته‌کنۆلۆژی یان کۆمه‌لایه‌تیتەر.

له‌و پوانگه‌یه‌وه نه‌رکه‌رکانی گۆڕین ده‌که‌وێته سەر ده‌سته هه‌لبژارده بێلایه‌نه‌کانی بۆاری سیاسه‌ت. که به‌ناچاری ده‌بیت وه‌ک سهریازی گومناو له‌و بواره‌دا هاوکیشه‌ی به‌رژه‌وه‌ندی گشتی و به‌رژه‌وه‌ندی خود رابگرن له‌ پێناو نامانجه جیاجیاکانیاندا که له‌ کۆتاییدا له‌سەر خاله‌ گشتیه‌کان پێویسته‌ کۆکبن بۆ هه‌بوونی ستراتیژیک و کارنامه‌یه‌کی نا فۆرمالی.

هه‌مه‌ چه‌مه‌که‌کان و شیوازه‌کانی لایه‌نداری سیاسي له‌ ده‌وری بازنه‌ی به‌رژه‌وه‌ندی کۆده‌بیتەوه، جگه‌ له‌ بازنه‌ سه‌ره‌کیشه‌کان، که له‌ زۆرینه‌ی باره‌کاندا سه‌ره‌کیه‌. هه‌میشه‌ لایه‌نه‌کان کامه‌رانی گشتی به‌ خۆیان‌وه ده‌به‌ستنه‌وه، ئەمەش له‌ بانگه‌شه‌کانی هه‌لبژارده‌کاندا ئاشکراده‌بیت، که‌پروونت‌ترین شیوازی سیاسیه‌ بۆ کرتنه‌ ده‌ستی ده‌سه‌للات. کاتی‌کیش ده‌گه‌نه‌ ده‌سه‌لات، نه‌وه‌نده‌ی

هێز و توانا بۆ پاراستنی دهسه‌للات کارده‌که‌ن، هێنده له به‌رژه‌وه‌ندی گشتیدا کارناکریته.

پێچکه‌یه‌ك له به‌رده‌م سیاسه‌تمه‌داری بێ‌لایه‌ندا له‌باره له چوارچێوه‌ی نازادیدا، که بتوانیت دهسه‌للاتی گه‌ل به‌سه‌ر دهسه‌للاتی هه‌لبژێراوه‌کان و دهسه‌للاته‌ پارێزراوه‌کاندا به‌پێنیت کاتی‌ک بپوا بوون به‌ کۆمه‌ڵ هه‌بوو، کاتی‌ک جه‌ختی کاراکته‌ریستیکی تاکه‌کانی ناو ده‌سته هه‌لبژارده‌کان له سه‌ر پاشه‌پوژی کۆمه‌لگا سووریوو، نه‌وا راگه‌یاندن و که‌ناله‌ کانی پۆشنی‌برکردنی ده‌سته‌گه‌لیانه‌ی کۆمه‌ڵ ئاسانه‌تر نازاد ده‌بێت، نه‌وه‌ش له پێگای گوشار و هه‌یت و هاواری پۆشنی‌بره‌ پۆزه‌تیفه‌ راست‌گۆکه‌نه‌وه نه‌ج‌ام ده‌دریت.

مه‌رجی بێ‌لایه‌نی بۆ سیاسه‌تمه‌دار له به‌رامبه‌ر گرو‌ی سیاسیدا کاریکی گه‌رانه له نه‌بوونی نازادیدا، به‌لام له‌گه‌ڵ به‌دیاره‌که‌وتنی بچوکه‌ترین کلاو‌پوژنه‌ی نازادیدا، پێناسه‌ی نازادی سیاسی زۆر ناتا‌ه‌واوه گه‌ر سیاسه‌تمه‌داری نازاد دوور له‌به‌رژه‌وه‌ندی گرو‌ی لایه‌ندار به‌ دیاره‌که‌وێت.

جاریکی تر باسی که‌نالی راگه‌یاندن ده‌که‌مه‌وه، وه‌ک که‌ره‌سته وه‌ک دهسه‌للات، که‌نالی راگه‌یاندنی نازاد به‌ره‌م نایه‌ت که‌ر سیاسه‌تمه‌داری بێ‌لایه‌ن پالێشتی نه‌کات و نابێته دهسه‌للاتی راگه‌یاندنی گه‌ر نازاد نه‌بێت، نه‌مانه گه‌رچی له پێناسه‌ سه‌ره‌تاییه‌کانی دیموکراسیدا به‌پرونی به‌کار نه‌هێنراوه، بۆلام سینسته‌می دیموکراسی، گه‌ر نازادی له هه‌گه‌به‌که‌یدا هه‌بێت، نه‌وا به‌لگه‌نه‌ویسته نه‌م شێوازه‌ی کاری سیاسی (بێ‌لایه‌نی له کاری سیاسیدا) خۆی دهسه‌پێنیت و جێکه‌وتی ده‌بێت. تاکه جوانیش که له فه‌لسه‌فه‌و شێوازه‌ کرداریه‌کانی

دیموکراسیه تدا به دی ده که م نازادی تاکه کانه که ده کریت له و قوناغهی میژوی
مروڤایه تیدا که لانی چه وساو و گرو لاوازه کان بتوانن سوودی لیوه رگرن و
ناراستهی بکه ن.

به هیزی سیستمه دیموکراسیه کان له ژبانی دیموکراتیزه کراوه وه سه رچاوه
ده گرن نه که له هه لیژاردنه کانه وه.. کاتیک ژبان دیموکراتیزه کرا له کومه لگادا له
هه موو گرفتیکدا سیاسه تمه داری بیلایه ن و که ناله بیلایه نه کانی راگه یاندن ده نگ
و بریاری دادوه رانه ی که ل ده بیته.

له م نویسنه دا پیویسته باس له یه کسانی سیاسی بکه م، به پپی سهره تاییتین
پیتاسه کانی دیموکراسیه ت، ده ولته کاتیک به ده ولته تیکی دیموکراسی
ده ژمیردریت، که یاسا بۆ هه مووان یه کسان بیته، هه روه ها به شداریکردن له
کاروباری ده ولته تدا به یه کسانی بیته و ته نانه ت ده رفه ت و بواری به شداریکردن
له حوکمدا یه کسان بیته. که نه مانه هه مووی له لایه ن ده سه لات وه نابه خشریت
گه ر پۆشنبیره چالاکه کان کاریگه ریان له سه ر ده سه لات نه بیته. نه وه
په یوه ندیه کی پیچه وانیه له نیوان ده سه لات و هیزه سیاسیه بیلایه نه کاند،
کاتیک ده بنه پالپشت بۆ یه کدی که بتوانن له به رامبه ر به رژه وه ندیه کانی
خوایندا سهردانه ویتن یان کاتیک که که سایه تیه کی به هیز و به خشنده بیان
تیادابیت به رامبه ر به یه کدی، هیومانیه سه کانیش هه میشه له م بواره دا ده ست
پیشخه ریان ده که ویتنه نه ستو.

هه روه که باسه مانکرد، نازادی سیاسی ته نها بۆ گرو سیاسیه کان نیه یان نازادی
سیاسی بۆ نازادی هه لیژاردنی گروکان نیه له ریتیمیکتر دا، یاخود نازادی

سیاسی تەنھا و تەنھا بۆ ئازادی دروستکردنی گرووی سیاسی نیه لەسنووری یاسادا.. بەلکو ئازادی سیاسی بۆ ئازادی بەشداری سیاسیه لە کاروباری کۆمهڵدا بەتاک و تاکرەویشەو.. ئەم جوۆره ئازادیه سیاسیه سیاسەتمەداری بێلایەنی کارا دەهێتیتە بەرھەم لە چوارچێوەی سەرچەم چالاکیه کۆمهڵایەتیهکاندا.

لێرەدا پۆلی بەرچاوی کۆمەڵی بویر لە وەبەرھێنانی ئازادیدا دەردەکەوێت، دەردەکەوێت تا چ ئاستێک کۆمەڵ لە ئازادی بیر و ئازادی ڕا و بەشداری سیاسیدا قەلبووەتووە و بە چ شێوەیەک ئازادی بەرز نرخاندووە و پێز لە بەرژەوهندیه کانی خودی کۆمەڵ و مافەکانی مەروڤی بەرامبەری دەگرێت.

بەھەمان شێوە پۆلی بەرچاوی دەزگا ((مۆئەسسەسە)) کانی دەوڵەت دەردەکەوێت، تا چ ئاستێک دەتوانێت پارێزگاری ڕای ئازاد بکات و متمانە بداتە دانیشتوان و ھاوڵاتی کە پەرە بداتە لایەنە سیاسیه کانی کۆمەڵ.. ئەو ئەرکی سەرشارنی ئەو دەزگا یانەیه کە ئاسایشی سیاسەتمەداری بێلایەن بپارێزن و بواری چالاکیه کانی بۆ بەپیت بکەن.

بە کورتی دەتوانم ئێستا بگمە پێناسەی بێلایەنی لە سیاسەتدا کە بە شێوەیەک لە شێوەکان ھاوتای ئازادی سیاسیه، بێلایەنی بەتەواوەتی واتای لایەنداری نەکردن بۆ هیچ لایەنێکی سیاسی، یان لایەنداری نەکردن بۆ هیچ شتێکی پێرۆزکراو گەر بپێکی فەلسەفی، ئایدۆلۆژی یان مەزھەبیش بێت. بەلکو لایەنداری کردن بۆ بیرێکی سیاسی خود، ئەو خودەیه کە دەکرێت پێی بوێت

سیاسەتمەدار، واتە دەخوازیت و دەتوانیت پۆل ببینیت لە بواری کارە
پەيوەندیدارە سیاسییەکانی کۆمەڵدا.

سپینۆزا سەبارەت بە ئازادی سیاسی دەلێت ((بەهیزی دەولەت لە وەدایە
چەندیەک تاکەکانی هەستدەکن ئازاد و یەکسانن، نەک هەر ئێوە، بەلکو چەندیەک
پەراوێ ئازادی و یەکسانی دەکەن)))، کاتێک بە دەستە هەلبژاردە
جۆراوجۆرەکانەووە نەتوانن لایەنی کەمی ئەو ئازادیە دەستە بەریکەن بۆ خۆیان
و ئارگومێنتی بەهیز و دانوستیتنەری بەهیزین بۆ خۆیان بەرامبەر بە دەسەڵات،
ئەوا زۆر ستمە بتوانن بۆ سەرجهمی کۆمەڵی دەستەبەر بکەن. ئەمەش لە
کاتێکدا راستە کە نەتوانن پەراوێ تەکنیکە سیاسییەکانی سەردەم بکەن یان
ئەو کەسیتیه بەهیزەیان هەبێت خۆیان بسەپێنن لە لای بەرهی دەسەڵاتدار،
ئەوێ کەسیتی سیاسەتمەداری بێلایەن یان پۆشنبیری سیاسی لاواز دەکات،
نەبوونی هەلۆیست و سلبی بوونی پەخنەگرانیە تاسەر نیسقان. ئەم شێوازی
کارکردنیش لە مەودای دووردا جگە لە بێ ئومێد کردنی هاوڵاتی دەبێتە
دیفاکتۆیەک بۆ سووک کردن و بێبەها بوونی پۆشنبیر و پۆشنبیری.

گەشەکردنی تاک لە دەولەتدا بۆ خۆشویستنی نیوان تاکەکان و دوورکەوتنەووە
لە ئازاردانی یەکتری ھۆیکە سەرەکیە بۆ بەرھەمھێنانی دەولتییکی بەهیز. بۆ
زیادکردنیک پراکتیکی لەسەر پاکانی سپینۆزا، دەلێن پارسنتی ناسایشی
سیاسەتمەداری بێلایەن و ھەروەھا بۆ وەبەرھێنانی مەرفی بە سود کە
ھەڵدانەکانیان بۆ چەوساندنەوێ یەکدی نەبێت لە ڕینگای شەر و توندوتیژی و
توقاندنەووە، ئەرکیکی گرنگی سەرائی دەولەتە کە بەرجەستە پەرەپێدانی
سیاسەتمەداری بێلایەن بکەن کە سەرچاوەی ئازادی سیاسییە بەدیدێ من.

به دلتیایه وه ده لیم کاتیک ته رازووی به رژه وهندی پیوه ریت، خولیاکان له دهوری دهسه للات ده گه پیت. زۆرینه ی ئه و سیاسه تمه دارانه ی جیهان که له بۆته ی پارتیکی سیاسیدا کار ده که ن، بونه ته پیشه گهر بۆ پاراستنی ئاسایش و که مێک له به رژه وهندیه کانیان، پارێزگاری ده که ن له سیاسه ته کانی گرووی به هیز، مه لیک، سه وه و سه رکرده نه کوژاوه کان.

نالێره وه گه ل و بزوتنه وه سیاسیه کانی ده خه سیته. له پووی جیۆپۆلیتیکه وه یان هاو زالیه سیاسیه نێو ده ولتیه کانه وه له پانتاییه جوگرافیه جیا جیاکاندا، زۆر به کارایی ده توانن کاریگهر بن له سه ر گرو سیاسیه کان، به لام هه رگیز نه و کاریگهریه یان له سه ر تاکه سیاسیه کاراکان نابیت که په یوهندی دارنن به ستراکچهری پارتی ده سه للاتداره وه.

بۆیه سیاسه تمه داری بیلایه ن له ژێر گوشاری ناچاری و درک نه کردن به ئهرکی خۆی گه وره ترین سه رمایه ی خۆی له ده ست ده دات که ئه وه ش ئازادی سیاسیه. هێواش هێواش یه ک له دوایه که هه لۆیست وه رده گریت، به رامبه ر به وه ش به رژه وهندی و ئاسایشی ده پارێزیت و ناتوانیت به رامبه ر هه له کانی پارتیه پالێشته که ی نه رمه کوکه ش بکات.

ئه م ئهرکه به ته نها ناکه ویته سه ر ده ولت وه ک ده زگایه کی گشتی به رپرس له هه موو پوداو و دیارده کاندایان واتای بێ هه لۆیستی و ته ناف بازی پۆشنیبرنیه. راسته ئهرکی سه رشانی ده ولته وه ک ناوه ندیکی بریار له ده زگا گشتیه کاندایه سه ر ئاستی په روه رده و پۆشنیبری و ده زگا کلتوریه کان

ده‌وه‌ستیت.. به‌لام له‌همان کاتدا ئەرکی سەرشانی کۆمه‌له‌ به‌گشتی و له‌ په‌یوه‌ندی خێزانه‌وه‌ ئه‌و گه‌شه‌سەندنه‌ ده‌ست پێده‌کات، هه‌رچۆن ئەرکی مامۆستایه‌که‌ پێز له‌ پای نازادی مندالێک بگرێ ئاوا ئەرکی سه‌شانی خێزانه‌ پێز له‌ نازادی پاكان و بێلایه‌نی هه‌موو تاکه‌کان بگریت. پارتە دیموکراتخوازه‌کان کاتیکی به‌هێز ده‌بن و مرقۆدۆست ده‌بن گه‌ر خۆشحالین له‌ ده‌ره‌وه‌ی پارتەکانیان سیاسه‌تمه‌داری نازاد و بێلایه‌ن هه‌بێت.. له‌ کۆمه‌لگای مرقۆفایه‌تیدا به‌ په‌وای ده‌زانم پارتە سیاسیه‌کان ململانی له‌ گه‌ل یه‌کتیدا بکه‌ن و بینه‌ له‌مپه‌ر له‌ به‌رده‌م دیدە جیاوازه‌کانی یه‌کتیدا به‌ هه‌موو توانایه‌کی نازاد و ناشتیانه‌یانه‌وه‌، به‌لام هه‌یج په‌وا نیه‌ گه‌ر پێگیرین له‌ به‌رده‌م ده‌نگی تاکه‌ سیاسیه‌ بێلایه‌نه‌کاندا هه‌رچه‌نده‌ ئاستی جیاوازی بیروپاشیان به‌رزبێت.

له‌ کۆمه‌لگای مرقۆفایه‌تیدا ناخوازم به‌شیوازیکی باو پێناسه‌ی چین و توێژ و گرۆکان بکه‌م و جیکه‌وتی سیاسیان له‌م نوسینه‌دا چی بێت باس بکه‌م، چونکه‌ ئه‌و خاله‌ به‌ره‌و هه‌لدێرگه‌ی لایه‌نداریمان ده‌بات. گه‌رچی پاسته‌ ئاستی هێزی ئابووری پۆلی سه‌ره‌کی ده‌بینیت له‌ ده‌ستنیشانکردنی پۆلی سیاسیدا و نه‌وه‌ش ئاسته‌نگیکی ترسناکه‌ له‌ به‌رده‌م سیاسه‌تمه‌داری بێلایه‌ندا بۆ پارێزگاری له‌ نازادی سیاسی خۆی.

مرقۆف به‌ گشتی له‌ هه‌مان کاتدا چه‌وساوه‌یه‌و چه‌وسینه‌ریشه‌ گه‌ر هه‌موو نه‌گه‌ره‌کان به‌ دیدی هاوشتیه‌ ببینین. ئه‌مه‌ مه‌سه‌له‌یه‌کی پێژه‌یه‌ و قوناغه‌ ئابووریه‌کانی گۆپانی کۆمه‌لگای تێپه‌راندوه‌ به‌ره‌و جیاوازی نیوان نه‌ته‌وه‌ و که‌لتوره‌کان، به‌لام له‌ هه‌مان کۆمه‌لگایشدا له‌ سه‌ر ئاستی په‌یوه‌ندیه‌کانی تاک به‌نده‌.

گەر ئیتمە بمانەوێت باس لە سەر نەمانی چەوساندنەوێ مرۆڤ بۆ مرۆڤ بکەین، ئەوا یەکەم ھەنگاوی چەوساندنەوێ لە پێشیلکردنی ئازادی سیاسییەوێ دەست پێدەکات کە لە قوناغەکانی منداڵیەوێ سەرچاوە دەگرێت لە سنووری خێزانەوێ.

ھوکمرانی لە چوارچێوەی قوناغە مێژووییەکاندا ھەمیشە دەرھەتی تێدایووێ بۆ داکوکی کردن لە مافەکانی کۆمەلگا بە کەمینەیی دەسەڵاتدار و زۆرینەیی چەوساوەکانیشەوێ، لەسەردەمە جیا جیاکاندا شێوازی شۆرشگیرانەیی جیاوازی بەخۆوێ بینیوێ.. تەنانت ھێزە ھوکمرانەکانیش بھێوازیکی سەرزارەکی پەوتە شۆرشگیرەکان و پەيامەکانیان بەکاربردوێ بۆ کەمکردنەوێ پەستانی بگۆر لە تەرازووی ھێزە ناوخۆییەکاندا. ھەرھەا بالۆرە گشتیەکانیان خستووەتە خزمەت بەکاربردنی سیاسییەوێ لە پارسەنگکردنی ھێزە سیاسییە دەرەکییەکاندا.

لێرەدا باس لە سەددەیی ھەفدەھەم دەکەین وەک نمونەییەکی پۆشن، دۆزینەوێ جیھانی نوێ لە بواری جوگرافیا و زانستە سروشتیەکاندا پێویستی بە پێدادچوونەوێ نوێ ھەبوو بۆ تیۆری و بیر و پرا سیاسییەکان، چونکە ئەو دۆزینەوێ زانستیانە ئەوێندەیی سەلماند کە توانای مرۆڤ بەسەر سروشدا زیاتر بوو و توانای زیاتری ھەییە لە پووی تەکنیکی و ئابووری و کۆمەلایەتیەوێ بۆ گۆرپان و چیتەر باوی دۆزەکانی پابردو و نەماوێ. ناوھەوێکی ئەو گۆرپانە کرۆکیکی ئابووری بەھێزیان ھەبوو، لێرەوێ دەرھەت لەبارتر بوو بۆ ھەلگرێتی ستمی سیستەمەکانی شاھەنشاهی گەرچی بەشیوێیەکی کرداری زۆر زوو جێبەجێ نەکران.

له جیهانی ئەمڕۆدا لەژێر فشاری زانستەکانی ناو گەردیلە بۆ بچوکتێرین
وردیلەکان لە هەمانکاتدا لە ژێر فشاری زانستەکانی بۆشایی بۆ گەورەترین
سیستەمی گەردوونی و لە ژێر فشاری گەورەمامەلەیی بازەرگانی ئازاددا.
سیستەمە سیاسەکان ناچارن پێگا بە ئازادی سیاسی نەگرن، بەلام ئەرکی
سەرشارنی دەستە هەلبژاردەکانە که بتوانن ئازادی سیاسی راستەقینە بەکردار
بەرجهسته بکەن و هەلۆیستی راستەقینەیان هەبێت بە جۆرێک که له
بەرژهوهندی زۆرینهی مڕۆڤەکانی کۆمەڵدا بێت. سیاسەتمەداری بێلایەن و پۆلی
له کایە سیاسەکاندا، گەورەترین هەلپەیه بۆ بەرگرتن بە سیستەمە سیاسە
بەناو ئازادەکان هەروەها ئەوەش پیشان دەدات که تا چ پادەیهک پارتە
سیاسەکان لە خزمەت بەرژهوهندی زۆرینهی خەڵکدان ((سەرپاگیان)).
سیاسەتمەداری بێلایەن لە سەردهمی کۆمپانیا فرە پگەزەکان و بازەرگانی ئازاد
و پەيوەندی ئازاددا پۆلەکانی کەمترینیە لە پۆلی سەرکردە شۆرشیگێڕەکانی
سەددەمی تۆزە و بیست و پێشتریش لە دروستکردنی تەوژمی جەماوەری
بگۆردا، بەلام ئەمجارەیان، شێوازی کار جیاوازه و ناشتیانەیه بۆ گۆڕینی
شێوازهکانی دەسەڵات و سیستەمەکانی حوکمرانی. ئەم تەقەلایە بەدوور نیە
له شێواندنی ئازادی سیاسی وەک هەموو سەردهمە میژوووییەکان، لەژێر گوشاری
بازەرگانی بە پای سیاسی ئازادەوه. ئەمڕۆ له جیهاندا پێتوانگە کۆمەڵایەتی و
ئابووریەکان له زەقبوونەوه دان و ئاستی زانیینی تاک فراوانتر و هەستەوهترە
له سەر ئاستی بەرژهوهندیەکانی خۆی گەرچی بەرنامبەر گرۆ کۆمەڵایەتیەکان له
پاشەکشەدایە و ئەرکهکان دەکەونه سەر دەسته هەلبژاردەکانی وەک: (دەسته
کارگێڕی جۆراو جۆرهکان، هەلبژاردە پەرلەمانیەکان، لیکۆلەرەوهکان،
نووسەرەکان و له دوادوایی و له پێش هەموانیانەوه سیاسەتمەداری بێلایەن).

چونکه سیاسه‌مه‌داری بی‌لایه‌ن به ساناتر له جاران کارایی خۆی به‌رجه‌سته ده‌کات.

سروش و کۆمه‌لگا دوو ناوه‌ندی تی‌کچرژاوی ئاویتنه که سته‌میان له‌سه‌ر تاک هه‌یه، ئه‌م سته‌مه زاده‌ی خواست و ده‌گمه‌نیه، تاک هه‌میشه هه‌ولده‌دات پی‌ویسته زگماکی (سروش‌تی) و کۆمه‌لایه‌تی و ژیا‌ریه‌کانی دابین بکات، که ئه‌و دابین‌کردنه ئاسوده‌یی ده‌گه‌یه‌نیت بۆ تاک.. ئاسوده‌یی په‌ها نایه‌ته دی به هۆی سنوورداری سه‌رچاوه سروشتی و کۆمه‌لایه‌تی و ته‌کنه‌لۆژیه‌کانه‌وه، چونکه ده‌گمه‌نیان له بوونیادا هه‌یه. له پرۆسه‌ی هه‌ولداندا به‌دوای ئاسوده‌بیدا تاک ده‌بیته خاوه‌ن زانیاری و نه‌زموون، ئه‌و زانیاری و نه‌زموونه به‌پای تاک گریمه‌ی گونجای ئاسوده‌یی له لا دروست ده‌کات.. ئه‌و گریمه‌یه له‌سه‌ر ئاستی جیا‌جیا کار له په‌فتاری تاک ده‌کات، له‌و ساته‌دا ده‌گاته ده‌رنه‌نجامی گریمه‌یی، گه‌ر نه‌بیته ده‌رنه‌نجامی تی‌و‌ریش، بو‌نیادنانی بیرى خودی ئه‌و تاکه‌ پاسته و پاست له قالبی سیاسیدا خۆی ده‌دۆزیته‌وه و به‌وه‌نده‌ش قایل نابیت و ناوه‌ستیت ده‌بیته چالاکی سیاسی پاسته‌وخۆیان ناراسته‌وخۆ.

ئه‌و سیسته‌مه سیاسیه‌ی به‌پێوه‌ده‌چیت هه‌لا‌ویشته‌ی سروشت و کۆمه‌لگایه که سه‌رچاوه‌ی ده‌گمه‌نیه‌کانن، ئه‌و سیسته‌مه سیاسیه له خولای به‌پێوه‌بردنی چاره‌سه‌ری ده‌گمه‌نیدا سه‌مه‌ده‌کات.. ئالێره دا کارلیکی پێچه‌وانه دروست ده‌بیت به‌م جۆره:

سیسته‌می سیاسی به‌رقه‌رار کار له په‌یوه‌ندیه‌کانی ده‌گمه‌نی ده‌کات، نه‌زموون و بیر و پای سیاسی تاک خوا‌زیاره کاریکاته سه‌ر ئه‌و هاوکێشه‌یه، بۆیه کارلیکه

بێچهوانه‌كان له نێوان سیستەمی سیاسی و بیروپای سیاسی ناکدا کارتێکەر و کارتێکراو دەبن لە یەک کاتدا.

ناخوازم لەم باسەدا بێمە سەر تیۆریەکی فیزیکی بۆ لێکدانەوەی وزەی کارکراو و بەستەنەوەی بە بەهای ئابووریەوه، گەرچی باسەکه‌ش دەشیت بەو جۆره لێکبدرێتەوه و کاریگەرتر دەبێت، بەلام له راستیدا ناتوانم نەزموون و پای سیاسی بەر ئەنجامی بە‌گە‌ر خستنی توانستی تاکیکه له بارودۆخ و پێشینه‌یه‌کی سروشتی کۆمه‌لایه‌تی دیاریکراودا، ئەم بە‌گە‌ر خستنه له زۆر پوهوه تیچوونی هه‌یه، کات، ئابووری، فیزیکی، بۆیه پراکنی تاک به‌هایه‌کی تایبه‌تیان هه‌یه که توانستیکی تیا به‌کاربراو، هه‌ر بۆیه‌ش گه‌ر له بازنه کۆمه‌لایه‌تیه‌کاندا نرخیشیان نه‌بێت ئەوا به‌هایه‌کی گه‌وره‌یان هه‌یه.

هه‌وله‌کانی ژيان جیاوازن به واتا ئەزموون و بیروپراکان جیاواز دەبن، به‌بێ گوێدانە مه‌ودای جیاوازی ئەتوانین جارێکتر بگه‌ڕێینه‌وه بۆ جیاوازی له‌سەر خاڵه گشتیه‌کان و جیاوازی له‌سەر پێکهێنهره ورده‌کان. ئەو سیاسه‌تمه‌دارانه له‌چێوه‌کاندا کارده‌که‌ن بپاری یه‌کانگیریان داوه له‌سەر گشتیتر.. پانتایی پارتە سیاسیه‌کان چەند فراوان بێت ئەوەنده خواسته‌کان گشتی دەبنه‌وه، بۆیه به‌ دلناییه‌وه سیاسه‌تمه‌داری لایه‌ندار ئەزموون و بیروپای تاکه‌که‌سی خۆی له زۆر باردا له‌ چوارچێوه‌ی سیاسه‌ته‌کانی پارتەکه‌یدا ده‌توێنێته‌وه یان راسته‌ بلێین ده‌خاته‌ خزمه‌ت پارتەکه‌یه‌وه. گه‌ر تاکیکی سیاسی بێلایه‌ن بێت ئەوا زیاتر توانای داهێنان یان پونتره بلێین پانتایی داهێنانه‌کانی فراوانتر دەبن ئەگەرچی له‌ دهره‌وه‌ی ده‌سه‌لاتدا پانتایی چالاکی و کاریگه‌ریه‌کانیشی لاوازتر دەبن. بەلام له‌ گشتدا هه‌چ جیاواز ناکات له‌ توانای کارکردنی سیاسه‌تمه‌داری

لایەندار چونکە وەك باسمانکرد ئەوانیش سنوورەکانیان بەهەمان شیوە دیاریکراوە.

وەك لە پێشدا باسمانکرد پارتە سیاسییەکان هەولێ دەن بۆ دەسەڵات، ئەمەش پرۆسەیەکی کاتخایەنە، لە راستیدا پارتە سیاسییەکان لە بارودۆخی میژوویی دیاریکراودا دروست دەبن و بۆ بارودۆخی سیاسی دیاریکراویش ئەرزشی خەباتیان ھەیە و دواتر بەردەوام بوونیان بریتییە لە پرۆسەی بوون بە کۆمپانیای زەبەلاح بوونی ئەو کۆمپانیایانە. پارتە سیاسییەکان جەستەی زیندوون لە دایکی کۆمەڵگاکانەو ژێانیان پێدەبەخشرێت. لەهەمان کاتدا مردنیش چاوەڕوانیان دەکات ئەک بە جەستە بەلکو بە کاریگەریان لە سەر شاتۆی سیاسی و گۆرانی بەردەوامی کۆمەڵەکانیان. ھندیک لەو پارتانە دەتوانن بە زیندوویی بۆ ماوەی درێژخایەنتر لە وانیتەر بەردەوام ببن ئەو بەردەوامیە ئەنجامی کاری سیاسەتمەداری بێلایەن زیاد دەکات. گۆرپانەکانی ناو کۆمەڵ لە گەڵ تێپەراندنی میژوودا خێرا دەبێت، بۆیە پارتە سیاسییەکان بە ئاسانی ناتوانن دروستبێن لە گەڵ خواستی دروستکەرەکانیاندا بۆ دروستکردنیان لە مندالانی گۆرپانە خێراکانی کۆمەڵگادا لە باردەچن، بۆیە پۆلی زیاتر بە سیاسەتمەداری بێلایەن ئەبڕێت تابتوانیێت بە بەردەوامی پەخنە لە بەرنامە سیاسییەکان بگرت و ئەلەرناتیقی باشتەر پێشکەش بە گۆرپانکارێکەکان بکات لە بۆ کۆمەڵ و ھەلسەنگاندنەکانی ئاسۆکانی بێرێار دارێژێت، گەرچی بێرێاردەرەکان دەزگا و دەسەڵاتی تریش بن.

لەکاتی نەبوونی مافەکانی باسکردن و لەچاپدان و جێبەجێکردنی سیاسیانە ئازاددا، ئەو تەک کاتیکی خواستی بێت لە بواری سیاسیدا کار بکات، ناچار

دهبیت هه‌له‌بکات نه‌وه‌ش له نه‌نهامی لایه‌نداریه‌وه چونکه هه‌میشه خواستی زۆرینه‌یه‌کی په‌لکیشکراو بۆ گرویه‌ک جیبه‌جێده‌کات نه‌مه‌ش نه‌وه‌ده‌گه‌یه‌نیت که نه‌توانیت له ئاسوده‌بیدا بژی.

له‌م باره‌دا مروف دهبیته که‌ره‌سته بۆ جیبه‌جێکردنی خواستی خه‌لکانی تر و که‌ره‌سته‌ی ئاسوده‌یی که‌سانێک که خواسته‌کانیان جیبه‌جێکراوه و ده‌کریت.. نه‌مه‌ش له‌خۆیدا پرۆسه‌یه‌کی درێژخایه‌نه و تاکی ئاسایی به‌ ئاسته‌م درکی پێده‌کات، به‌لام نه‌نگیه‌ گه‌ر که‌سانی سیاسی توشی مه‌ترسیه‌ی و ده‌پراوکی نه‌بن له به‌رامبه‌ر واقعه‌ سیاسیه‌کاندا هه‌روه‌ها نه‌نگیه‌ گه‌ر توشی ده‌پراوکی به‌ن له به‌رامبه‌ر تیگه‌یشتن له واقه‌ و پرستیه‌کان.

نه‌بوونی سیاسه‌تمه‌داری بی‌لایه‌ن واته‌ نه‌بوونی ده‌رفه‌ت بۆ په‌راوه‌ی سیاسیه‌یه‌ی بی‌لایه‌نی، له‌ کۆمه‌لگادا پرۆسه‌یه‌ک به‌رقه‌رارده‌بیت که نه‌وه‌ش مۆنۆپۆلکردنی بێ‌کردنه‌وه‌یه‌ که به‌ پای من هاوسه‌نگکردنیکی سفریه‌ بۆ هێزی به‌ره‌مه‌پێنانی بیری سیاسی. چونکه ده‌رفه‌تی زه‌ه‌ه‌کردنه‌وه‌ی بی‌روا نه‌یاره‌کان ده‌کوژین له‌ لایه‌ن ئاراسته‌ باوه‌خانه‌وه‌. به‌ شیوه‌یه‌کی گشتی که‌م بوونه‌وه‌ی نه‌لته‌رناتیف و مانه‌وه‌ی کۆمه‌ل له‌سه‌ر ته‌رزی باو خه‌سله‌تی ژیا‌نی سیاسی نه‌و کۆمه‌لگایه‌ دهبیت. ته‌وه‌ره‌ سیاسیه‌ باوه‌کان ده‌بنه‌ ته‌نها میمه‌ر بۆ ده‌رپێن که به‌ ناچاری ئاره‌زوومه‌ندان و پێشه‌وه‌رانی سیاسه‌ت بۆ چالاکیه‌کانیان دهبیت پوو‌یان تیبه‌ک‌ن یان چه‌ند که‌سیک کۆبینه‌وه‌ بۆ بنیادنانی ته‌وه‌ره‌یه‌کی نوێ که زوو بیت یان دره‌نگ دهبیته‌ ته‌وه‌ره‌یه‌کی باو‌یت‌ری سه‌رده‌می پاش خۆی.

مروڤ هه‌ميشه له ژۆر كارتێكردنى چەند هه‌يزێكى ده‌ره‌كى و ناوه‌كيدايه‌، به‌رئه‌نجامى ئه‌م هه‌يزانه‌ ئاراسته‌يه‌كى ديارىكراو وه‌رده‌گرێت. ئه‌و ئاراسته‌يه‌ به‌ره‌و يه‌كێك له‌ ته‌وه‌ره‌ باوه‌كانى ده‌بات، ته‌نانه‌ت په‌خه‌ گرتنيش ده‌بخاته‌ پال يه‌كێك له‌ ته‌وه‌ره‌كان.

سياسه‌تمه‌دارى بێلایه‌ن بپۆسته‌ جێى متمانه‌ى هه‌چ ته‌وه‌ره‌يه‌كى سياسى باو نه‌بێت تابتوانێت له‌ به‌رژه‌وه‌ندى گشتيدا كاريكات.. سياسه‌تمه‌دارى بێلایه‌ن يه‌كێك له‌ بنه‌ماكانى دروست بوونى بریتيه‌ له‌ په‌خه‌گرتنيكى به‌ به‌رنامه‌ى به‌رده‌وام له‌ به‌رنامه‌ باوه‌كان، كاتێك په‌خه‌كان دژ به‌ ته‌وه‌ره‌يه‌كى باوين، پيۆيست ناكات كه‌سێتى سياسى بێلایه‌ن يان پاكانى بینه‌ ده‌سته‌ گوێ لایه‌نه‌ نه‌ياره‌كان، چونكه‌ هه‌چ سه‌ركه‌وتن نيه‌ بۆ سياسه‌تمه‌دارى بێلایه‌ن كاتێك ته‌وه‌ره‌ باوه‌كان بینه‌ پشت و په‌ناى له‌ سه‌ر بنه‌ماى دژايه‌تى لایه‌نه‌ نه‌ياره‌ باوه‌كانيتر.

له‌ هه‌مان ئه‌لگودا سياسه‌تمه‌دار ده‌توانێت پارێزگارى له‌ بێلایه‌نى خۆى بكات به‌ ته‌سلیم نه‌بوون بۆ هه‌چ ته‌وه‌ره‌يه‌كى باو، په‌خه‌گرتن له‌ مپۆى بارودۆخى سياسى كۆمه‌ل و خۆ ئاماده‌كردن بۆ خسته‌نه‌ به‌ر باسى ئه‌و سبه‌ينه‌نى كه‌ به‌ره‌مى په‌خه‌كانى نه‌مپۆيه‌. هه‌ر كاتێك سياسه‌تمه‌دار هه‌ستى كرد به‌ چه‌ترێكى باو كه‌ پارێزگاريده‌كات، ئه‌وا بپيرسيار بێلایه‌نى سياسى خۆى له‌ ده‌ست داوه‌. هه‌ر كاتێك سياسه‌تمه‌دار هه‌ستى كرد هه‌موو جه‌ماوه‌ر يان زۆرينه‌ى زۆرى جه‌ماوه‌ر له‌ گه‌ل پاكانيدا ته‌بان، ئه‌وا خودى خۆى بووه‌ته‌ باو. هه‌ر كاتێك سياسه‌تمه‌دار هه‌ستى كرد ده‌توانێت جه‌ماوه‌ر له‌ ده‌ورى تيزه‌ نوێكانى كۆبكاته‌وه‌ بۆ كۆرپينيكى پۆزه‌تيف له‌ كۆمه‌لگادا، ئه‌و تيزه‌ى نه‌ويشت

بهره‌لستکاری زۆربوون، ئەوا توانیویەتی پۆل ببینیت وەك سیاسەتمەدارێكى
بێلایەنى راستەقینە.

ئەم ئەگەر و ئەویانە زۆر کاریكى ئاسان و سادە نین لە بۆ کاری سیاسى، بەلام
ئەوەش داینەمۆى بەرەو پێش چوونی کلتورى سیاسیه گەر مۆف بخوانیت
سیاسیه‌كى کاریگەر و ئازاد بێت. دروست بوونی ئەم جۆره له سیاسەتمەدار به
ناراستەوخۆی واتای دروست بوونی هیژیکى ئاسایی، که دەتوانیت ژيانى
ئاسایی و سروشتى کۆمەڵ بەرەو پێش بەریت. ئەم جۆره بەرەم و ئاکامانە
زادەى کۆمەڵگایەکی ئازاد و بوێره که دەتوانیت جەماوەر له دەوری دیارده
سیاسیه ناسروشتیه زیانبەخشەکان بورژوئیت و گروکانی فشاری سەر
دەسەللات بەهێز بکات. که پراوپر ئەمە ئەرکی پۆشنیری سیاسیه ئەك سلبی
بوون له کاره پەخنه نامیزه بەتەنها نوسراوه‌کاندا.

گۆڕانکاری ناناسایی تەوژمی ناناسایی و کاریگەری ناناسایی به سەر کۆمەڵەوه
بەجێدەهێنیت.. بۆ پاگرتنی پارسەنگی هیزه ناوەکیه‌کانی کۆمەڵ و بەرگرتن
به هیزه بەرژه‌وه‌ندی خوازه‌کان سیاسەتمەداری بێلایەن هیژیکى کارایه که له
بەرژه‌وه‌ندیەکی گشتگرتدا توانای کارکردنی ههیه، چەندیک ئاستەمه و بویری
دەخوازیت ئەوە‌ندهش زیاتر ئاکامی پۆزه‌تیفی لێدەکه‌وتتەوه.

له چوارچێوه‌ی ئەم واقعه تالەدا و بەبەشداری بەختیاری عەلی له
پەراگە‌نده‌کردنی فکری کوردیدا، بۆمن شاراوه نیه که له پووی عەمه‌لیه‌وه هیزه
نیسلامیه‌کان و ئەمریکا زۆر باش دەزانن چ تیوری و فکریک بەکارده‌هێنن بۆ
پەراوه‌ی سیاسى خۆیان و دابراویش نین لهو تیوری و کلتوره، هه‌روه‌ها له

ناخی خۆياندا ئه‌وه‌ش به‌رجه‌سته ده‌بێت. ئه‌وه‌ی به‌لای منه‌وه سه‌یره نه‌وه‌یه که به‌ختیار عه‌لی ناتوانیته به‌باشی و بابه‌تیانه له‌وه تییگات که به‌ لۆژیکیکیتر هیزه ئیسلامه‌کان زۆر شتیان هه‌یه بیدۆرپێتن و به‌ پێچه‌وانه‌وه ئه‌مریکا هه‌چی نیه بیدۆرپێنیت، یاخود راستیه‌کان له‌وه‌دایه که له‌ جه‌نگه‌کانی ئه‌واندا ئێمه‌ چی ده‌دۆرپێتن. به‌ دلتیایه‌وه هه‌ردووکیان شتیان زۆره بیدۆرپێتن، هه‌رگیزیش ناگریت که‌سیان به‌ نوێنه‌ری تاریکیه‌کی موته‌لق بزانی و ئه‌ویدی به‌ نوێنه‌ری پۆشنایی، لێره‌دا به‌د حاڵی بوون به‌دی ده‌که‌م له‌به‌رامبه‌ر تیگه‌یشتن له‌ واقعی کلتور و سیاسه‌تمه‌داره‌کان و بزووتنه‌وه سیاسیه‌کانی ئه‌و کلتورانه‌دا. ئه‌مه‌ جوړیکه له‌ هه‌لخه‌له‌ تاندن به‌رامبه‌ر به‌ هه‌ا‌کانی خۆڕاوا و شوین که‌وتنیکی تر بۆ به‌ها‌کانی عاتیفه‌ی خۆر هه‌لاتی و خۆسزادان.

(١٠)

بۆ ئه‌وه‌ی پاش ئه‌و هه‌موو لێکدانه‌وه‌یه و خستنه‌ پ‌ووی ب‌ی‌و‌که‌ی سیاسه‌تمه‌داری ب‌ی‌لایه‌ن پ‌ی‌ویسته‌ جار‌یک‌یتر ب‌ی‌ینه‌ ناو باسه‌کانی ئه‌م‌پ‌ر‌وی ن‌ی‌وان ه‌یزه ئیسلامیه‌کان و سیاسه‌تی ئه‌مریکی. تالییان بزووتنه‌وه‌یه‌کی ئیسلامی خ‌و‌ی‌ند‌کاره‌کانی خ‌و‌ی‌ند‌نگه ئیسلامیه‌کانی پاکستانه‌، هۆکاره‌بابه‌تی‌ه‌کانی در‌و‌وست بوونی تالییان ده‌گه‌ر‌پ‌ته‌وه‌ بۆ:

١. سه‌ره‌نجامی شه‌ری ناو‌خ‌وی ئه‌ف‌غان‌ستان.
٢. کوشتاره‌کانی ن‌ی‌وان س‌و‌نه و ش‌ی‌عه و لایه‌نه‌ج‌یا‌ج‌یا‌کانی ئه‌ف‌غان‌ستان.
٣. پاشاگه‌ردانی ناو ئه‌و وڵاته‌.
٤. داه‌ی‌زرانی ئه‌خ‌لا‌قی کۆمه‌ل‌گای ئیسلامی له‌ ئه‌ف‌غان‌ستاندا به‌ دیدی ئه‌و خ‌و‌ی‌ند‌نگانه‌.
٥. پ‌ی‌ش‌ینه‌ی سه‌ری‌بازی سه‌ر‌کر‌ده‌کانیان.

٦. ئەزمون و ریشەداکوتانی چارەسەری سەربازی لە کیشەسیاسیەکانی ئەو ولاتەدا.

٧. کاریگەری جیهانی ئیسلامی و بیرى ئیسلامی لەسەر ئەو ولاتە.

٨. دارپمانی ژیرخانێ ئابووری و تەکنەلۆژی ولاتەکە بۆ سەرھەڵدانی ھێزێکی سیاسی لە جۆری تالیبان.

٩. بەپیتی داب و نەریتی بەشتوونەکان کە زۆرینەى ئەفغانستان پێکدەھێنن.

١٠. کاریگەری ھێزە ئیقلیمیەکان بۆ خۆشکردنی زەمینەى سیاسی و کۆمەڵایەتى درووست بوونی تالیبان.

١١. پێباش بوونی ئەمریکایی لە پرۆسەى درووست بوونی تالیباندا.

تالیبان کە لە زۆرینەى بەشتوون پیکھاتوو و نزیکەى ٩-١٠ ملیۆن کەس دەبن کە بە کەلەپوری خۆیانەو زۆر دەنازن و بەدریژایی چەندین سەدە تیااندا چەسپاوە و زیاتر گرنگی بە کەلەپوری بۆماوەیى خۆیان دەدەن، ھەروەھا ئەم گروپەى کۆمەڵگای ئەفغانی ژيانیکی سەخت و گیانیکی بەھیزی بەرگریان ھەیە. نمونەیکى سادەى ژيانى پۆژانەى ئەم گروپە، گەنجەکانیان توانای بەرگری خۆیان بەو پێوانە دەکەن کە چەند دەتوانن پشکۆ لە ناو لەپى دەستیاندا بکۆژێننەو بەبێ ھاوار و دەریزینی ھەستکردن بە ئازار(٥).

ئامانجەکانی ھێزە ئیسلامیەکان بەگشتی: دروستکردنی دەولەتێکی ئیسلامیە لەسەر سیستەمى حوکمی خەلافەت، و ھەلبژاردنی زانا ملتەزیمەکان بە ئیسلامووە بۆ پۆستە گرنگەکانی دەولەت، پێداگرتن لەسەر رێکپۆشی ئیسلامیانە بۆ ژنان و ناچارکردنی بەو سیستەمە، بنەبەرکردنی تاوانە ئەخلاقییەکان بە دیدی ئیسلام، ئامادەکردنی سوپایەکی مەشق پێکراو بۆ

پاراستنی دهولتهی ئیسلامی له مەترسیە دەرهکیەکان و دامەزراندنی دەزگایەکی بۆ جیاکردنەوە و کارکردن بە چاکە و نەیی کردن له خراپە له هەموو ناوچەکانی ژێر دەسهلاتی دهولتهی ئیسلامیدا. هەروەها له پەروی ئابوورییە وە بە ئیسلامیکردنی ئابووری و کۆکردنەوەی زەکات و دەیه و خێر و خێرات و بەکارهێنانی له پرۆژە ئیسلامیەکاندا.

له پەروی فەلسەفە وە پشت بە بیروپای مەزھەبە جیاجیاکان دەبەستن و هەر هێزێکی سیاسی ئیسلامی شیوە رێکخستنێکی له بنەماکانی ئێ و مەزھەبانە وە وەرگرتووە، که هەندێکیان باوەریان بە ئیختیار هەیە و هەندەکی تر باوەری بە جەبر هەیە.

له پەروی دیموکراسیە وە هیچ برۆایەکیان بە و دیموکراسیەتە نێه که گەل حوکمی خۆی بکات بە لکو حوکمەکان تەنها بۆ خوا دەگەرێننە وە و ولاتیش له لایەن ئەمیرە وە یان مورشیدە وە یان پابەرە وە بە پێوە دەچیت که سەرچەمی زانایان دەست نیشانی دەکن و بە درێژایی ژبانی ئەمارەت دەبا بە پێوە. ئەم بزوو تنە وانه گەر سەیری گوڤارەکانیان بکەین زۆریە شتەکانیان له چەند تیۆریستیکی ئیسلامی سەدەیی بیست وەرگرتووە وەک (سەید قەتب) و زۆر کاری تێکردن.

ئەم پەوتە سیاسیە گەرچی پەراوێ چالاکی حیزبی دەکن، بەلام زیاتر پشت بە ئینتەمای کۆمەڵگەیی دەبەستن و دەیانەوێت بەرژە وەندیەکانی گەل بپاریزن له رێگای دامەزرێوەکانی دهولته وە، تەنانەت جێبەجێکردنی فەرزهکانی ئیسلام

وهك فۆرمى به ئىندام بوون سەير دەكەن و ھىوايان بەو ھەيەكە تاكى ئىسلام
داكۆكى لە مەسەلە ستراتىژىيەكانيان دەكات.

ھۆكارەكانى پتەوى پىزەكانيان دەگەپتەو ھەق:

۱. ھاوپیرى ئەندامەكانیان.

۲. دۆسۆزىيان بۆ بیرویاو ھەپەكانیان.

۳. بەخشینی دەسەلاتىكى پۆلى بە ئەمیرەكەيان یان مورشیدەكەيان یان
كەسى یەكەمى سەرکردە.

۴. ترسناكى بزووتنەو ھەكە لە ناخى ئەندامەكاندا.

۵. سەپنەو ھەي ناسنامەى نەتەو ھەي كە ھەك ستراتىژىك بەكار دەھێنریت.

گەر بە نمونە كۆمەلگای ئەفغانى ھەریگەرن، ئەوا پێكھاتەى كۆمەلایەتى
كۆمەلگای ئەفغانى، كە بە سروشتى خۆى توندپەون بەرامبەر تىكەلاوى ژنان لە
گەل پیاوان و پێیان قبولە جیاكاری بكریت لە نیوان ژنان و پیاواندا، لە راستیدا
دەپ و نەریتى گوندەكانى ئەفغانستان بە سروشتى خۆى لەسەر تەرزى ھوكمى
تالیبان بەرپۆ ھەچیت بەبۆ ئەو ھەي پێویستى ھەبیت بە دەزگاكانى ئەمر بە
چاكە و نەى لە خراپە. بە پێچەوانەو ھەكابولى پایتەخت كە جۆرىك لە ئازادى
ھەستى پێدەكریت لەو كلتورەى ئەفغانستان. لە پەوى ئابوریو ھە ئەفغانستان،
لە گێژاویكى ئابوری ترسناكدا دەژى گەر بەراوردی بكەین بە ھەر ولاتىكى تری
دۇنیا. ھیچ كارخانە و ژێرخانىكى ئابوریان نیە، تەنانت لە سالانى پابردوودا،
ژمارەىكى زۆر لە خەلكى ئەم ولاتە لەسەر ھەلدانەو ھەي گۆر و فرۆشتنى ئىسقان
دەژیان.

لایه نه پۆزه تیغه کانی ئەم بزووتنه وانه له بهر چاوی خه لکی ناوچه کانیاندا، له م خالانه دا خۆیان ده بیننه وه:

۱. وهك هه موو بزووتنه وه یه کی ئۆپۆزسیۆن بانگه شه ی به ده ست هینانی نه و داخوازیانه ده كه ن كه ده سه لات نه یتوانیوه ده سه به ریان بکات یان نه یو یستوه ده سه به ریان بکات. ئەمەش له سه ر ئاستی ده سه لات ی ناو خۆیی و ده سه لات ی گه لۆبالی په راوه ده كه ن، كه په راوه كردنه كه ش به دوو میکانیزمی جیاوازه و به پیتی دوو ویستی جیاوازه.

۲. به دیدی ئیسلام گه نده ل ی نه خلاق ی زۆر جیاوازه له دیدگا کانی تر و تاكه سه رچاوه و شه رعیه ته كه به کاری ده هینن بۆ داوا کردنی ده سه گرتن به سه ر ده سه لاتدا.

۳. سه رجه م نا عه داله تیه کان ده گه پیننه وه بۆ نا دادوه ری و به پای ئەمان ده بیت دادگا کان به ئیسلامی بکه ن، به لام دادوه ری جیاوازی هیه به دیدی ئەمان، ئەکریت مرقفی ئاسایی له سه ر مه سه له یه کی زۆر ساده و ساکار كه په یوه ندی به ئازادی خوده وه هیه تاوان بار بکریت و سه زابدریت. له کاتی کدا سه زای گه وره ترین تاوان له وانه یه پیناسه بکریت به بیتاوانی.

۴. داگۆکی کردن له خه لکی هه ژار و بیده ره تان پیشان ده دن و له فه لسه فه کانیاندا به زه یی تاكه پێگا چاره یه بۆ پرگار کردنی ئەم گرو یانه نه ك به هیز کردنی گرو په راویز بووه کانی ناو کۆمه ل.

دیه سه ر دیدگا یه کی تری ئیسلامی كه له دیدی قه ره زاویه وه ده توانین قسه له سه ر فه ساد و تیگه یشتنی فه ساد له گه لۆبه لایزه یشتنی ئیسلامیدا بکه ین. قه ره زاوی قسه له سه ر تیروانی ئیسلام بۆ به رژه وه ندیه کانی نه مریکا و یان.

تەبئەتە کردن بۆ لێدانی بەرزەوهندیەکان دەکات، کە دەلێت: (پێویستە بەرامبەر ئیلحادیک بوەستینەوه کە باوەری بە خوا و پێغەمبەرەکان نیە، پێویستە بەرامبەر ئازادی سیکی و سیکی هاوشیوەدا بوەستینەوه، هۆمۆسیکچوالیتی، ئەوانە یانە سیکی و پووتخانەکانیان کردووەتەوه، پێویستە دژ بەو جەوروو سەمانە بوەستینەوه کە لە بەرامبەر گەلی فەلەستینیدا ئەنجام دەدرێت).

قەرەزاویش باوەری بە بەرەنگار بوونەوهی تیرۆر هەیە بەلام لەلای قەرەزاوی ئەوانە چەکدارن بۆی هەیە بیانکوژێت، تەنھا ئەوانە چەکدار نین و هاوکاری جەور و سەتم ناکەن، گەرکوژران ئینجا ناو دەبرێت بە تیرۆر.

فەلسەفەی بەربەرەکانی و جەنگ پێویستەکانی ئەو بەربەرەکانیە لە لای قەرەزاوی بریتییە لە: شەریعت دان بە خۆتەقاندنەوه، چونکە خەڵکانی بێدەسەلات و گوشار لەسەر، توانای سەربازی و جەخانەیی تێر و تەسەلیان نیە، توانای ئەتۆمیان نیە، لە هەمان کاتدا بەرەیی دژ بە ئیسلام ناتوانن قوربانی بە خۆیان بدەن چونکە هیچ ئیمان و باوەریکیان نیە.

شەپەرکە شەپی نێوان دوو تێزی کارکردنە لە سیاسەتدا هەرچۆن لە دوو باکگراوندی زانیاری و تەکنەلۆژی و کلتوریەوه داتاشارون تا دەگاتە ئەمڕۆ، ئەوەی لەلای ئەمریکیەکان بە تیرۆریست ناوژەن دەکێت، یان ئەوەی لەلای ئیسلامەکان بە تیرۆریست ناوژەند دەکێت، هەردووکیان راستە! تیرۆریست کەسیکە خاوەن بەرزەوهندیە جا بەرزەوهندیەکە ماددی بێت یان نا ماددی (بەهایی)، بەلام گرنگ ئەوەیە کۆمەڵگای ئێمە و سەرچەمی خەڵک بزانێت کە

ئەو بەرزەوهندیانه بەرزەوهندی سەرجهمی نین بۆ ھەموو خەڵک، بەلکو بەرزەوهندی نێوەندەکانی دەسەڵاتە جیاجیاکانە کە جاریکی تر ھەندێ لەو دەسەڵاتانە ماددی و ھەندەکەی دی ناماددین. کە ئەمە بەھێچ شتێوەیە ک ناکرێت تەرجەمە بکریتە سەر شەڕی نێوان حزبە کوردیەکان و گروپیەکی ھەک جوندولنیسلام، چونکە ھەک پوونمانکردووە ئەو شەڕە پیشینەییەکی تری ھەیە و ھۆکاری تر ھەن بۆ درووست بوونی بەتەنھاش ھۆکان ناوھەکی نین. خەتا لەو ھەدایە ئێمە بەتەنھا شەڕی نێوان پارتی و یەکییتی بە ھۆکار بزانین.

تیرۆریستی خاوەن بەرزەوهندی ماددی خاوەن مەسەلەییەکی ماددی و دەھەوێت بەھا پیرۆزەکان و وشە جوانەکان بخاتە بەر تیشکە پووناکەکانی دیاردە گلۆبالی و شارستانیەتەکانی خۆیەو، بەلام لە راستیدا خاوەنی بەھاییەکی ئەخلاقی ھیومانیستی پەیت نیە. لە ھەمان کاتدا تیرۆریستی خاوەن بەرزەوهندی ناماددی تەواو بەدەرە لە بەرزەوھندیە ماددیەکان و تەنھا خاوەن مەسەلەییەکی بەبەھایی، بەھاکانی خۆشی بە میتۆدگەلیکی زۆر ھیومانیستیانە دەخاتە پوو گەرچی لە گەڵ ھەرچەرخانی تەرازووھکاندا ئەویش دەکەوێتەو ھەمان مەملانیتی دەسەڵات و پیادەکردنی ھەمان ریتمی سیاسی بە فۆرمیتر. بەرھەییەکەم کە باسماں کرد رینگای سیستەم و دەوڵەت و دامەزراوھەکانی ھەلبژاردووە بۆ پەراوھەیی سیاسەتی خۆی، ھەرچی بەرھەیی دووھەمیشە ھەک دیاردە خۆی سەپاندووە و بە تەواو بوونی بن لادن تەواو نابێت و چەندین بن لادنیتەر ھەیە! رق و کینەیی بەرھەیی دووھەم زۆر ئاسایی لە خەڵکی بیتاوانیشدا خۆی بەتال دەکاتووە، ھەرچۆن بەرزەوھندیەکانی بەرھەییەکەم بەرھەوای دەزانیت بۆردومانەکانی خەڵکی بیتاوانیش لەناو بەریت. گرێکە لەو ھەدایە، کەیی ھیومانیزم دەتوانیت لە بەرھەرەکانی بەرزەوھندیەکان و بن بەست بەرھە

ئایدۆلۆژی خۆی پزگار بکات؟ چۆن هیومانیزم دەتوانیت میکانیزمیک بدۆزیتەو
 بۆ قورتار بوون لەو گرییه؟ کاتیک خەلکی بێچارە سەیری سیاسەتەکانی
 ئەمریکا و پاشکۆیەتی سیاسەتی ولاتی خۆی بۆ ئەمریکا دەکات، ناچارە بۆ و
 کینه‌کانی بە خۆی و دەرەوێی خۆی بپێژێت، چونکە دەگاتە ئەو ئاستەنگە
 کە ئەو هەموو شتیکی لێ مۆنۆپۆل کراوە، ماوەتەو بەهاکانی کاتیک بەهاکانی
 دەکەوێتە ژێر مەترسیەو دەبیێت بچووکترین گڕ بۆ سەندنەوێی ئەو بەهایانە لە
 دەسەلاتەکە بەرامبەری بەلام گەرەترین مەترسیە بۆ خەلک، چونکە سەرەرای
 ئەوێ کە بەهاکانی کۆمەڵە ئاینیەکان پێگرن لە بەردەم تەکنەلۆژیا و بازاری
 سەرمایەداریدا لە هەمانکاتدا، لیبرالیزمی نوێش لە چەسپاندنی ئارامیدا نەبیێت
 ناتوانیت گەشە پێویستی خۆی بکات، ئەگەرچی سیاسەتی ئابووری و
 سەربازی رادیکالیزمی سەرمایەداری تەنگزی بۆ مەرامەکانی نیولیبرالیزمیش
 درووست دەکات. ئانەمەیه جوغزی سەریببوونی پۆشنبیرەکانی پۆژناوا و
 پۆژەلات کە دەکەوێتە نێو تۆری بانگەشە ئیعلامیەکانی جەنگی بەرپاکراوی
 ئەمڕۆ، چونکە فەلسەفەی بەربەرەکانی گلوبالیزمی ئیسلامی ئاستەنگە لە
 بەردەم چەسپاندنی ئارامیدا. لەهەمان کاتدا بۆ ئیسلامەکانیش هەمان
 هاوکێشە پێچەوانە راستە چونکە بەهیچ کلۆجیک نازادی لە دەرەوێ
 دەسەلاتی ئیلاھیدا قابیلی قبول نیە. بۆیە هەرچۆن ئەمریکیەکان دەخوازن لە
 ئاوە گەرمەکاندا جێپێ و بازاریان هەبیێت، ئاواش ئیسلامەکان دەخوازن لە
 ئەمریکا و ئەوروپادا مزگەوت و جەماوەری کۆبوونەوێ پۆژانی هەینیان هەبیێت.

ئایا مۆتەقەگەرای لیبرالیزم و ئیسلام تا چەندێک دەتوانن پارێزگاری لە
 کراوەیی خۆیان بکەن؟ ئایا لە دونیای سیاسەت و بەرژەوێندیە جۆراو
 جۆرەکاندا کرانەوێ تا چ ئاستیکە؟ تاسەر ئیسقان یان هەر لە توێژ

پروکاره‌کاندایه؟ ئه‌و تیرۆره‌ی ئه‌مریکا په‌راوه‌ی ده‌کات و ئه‌وه‌ی گۆ
 ئیسلامیه‌کان ده‌ستیان داوه‌تی راس‌تگویی تیزه‌ موته‌قه‌کانیان نیه‌ به‌لکو
 په‌راوه‌کردنی نه‌ینه‌ شارواوه‌کانی ناو دونیایه‌که‌ که‌ به‌ته‌نها کرانه‌وه‌یه‌کی
 پروکه‌شی به‌خۆوه‌ بینیه‌ و گۆبه‌لایزه‌یشنی نابووری و سیاسیش له‌ سه‌ر
 ئاسته‌ جیا‌جیا‌کان به‌و جوۆره‌ ده‌خوازن، بۆیه‌ به‌ هه‌موو توانایانه‌وه‌
 که‌ره‌سته‌کانی بواری پۆشنه‌یری گۆبالی‌کراو بۆ ئه‌و مه‌به‌ستانه‌ ته‌رخان ده‌که‌ن.
 دنیا هه‌شتا له‌ و جوغزی توندپه‌ویه‌ پاکنه‌بووه‌ته‌وه‌و به‌و سادده‌یه‌یش پاک
 نابیتته‌وه‌، به‌لکو زیاتری ده‌وێت، ئه‌وه‌ی خه‌مساردی پێشانداوه‌ ئه‌و
 ده‌سته‌هه‌ل‌بژاردیه‌یه‌ که‌ پێی وایه‌ به‌ته‌نها له‌ پێکای گه‌فتوگۆی نێو خۆیانه‌وه‌ و
 به‌زمانی‌کی به‌س‌حالیانه‌ش له‌ گه‌ل خه‌لکدا ده‌توانن دنیا بکه‌نه‌ کۆمه‌لگایه‌کی
 بێخه‌وش و حالی له‌یه‌کتر.

میکانیزمی کاری سیاسی گۆ بچوک و گه‌وره‌کان له‌ سه‌ره‌تای سه‌ره‌ل‌دانیه‌وه‌
 سه‌نگه‌ریکی دواوه‌ی به‌ریه‌ره‌کانیان به‌هه‌یزکردوه‌و بۆ ئه‌و پۆژه‌ی ناگه‌نه‌ ئه‌نجام
 له‌گه‌ل به‌رامبه‌ره‌کانیاندا.

ئه‌وه‌ به‌ته‌نها میکانیزمی دونیای ئیسلامی یان ئه‌مریکی نیه‌ که‌ خۆی له‌ ده‌ره‌وه‌
 ده‌پاریژێت نه‌که‌ له‌ ناوه‌وه‌، به‌لکو سه‌رجه‌م گروکان و سیسته‌مه‌کان کار به‌و
 میکانیزمه‌ ده‌که‌ن، ئه‌و ولاتانه‌ی کۆنتروڵی بانکه‌ جیهانیه‌کانیان کردوه‌و
 ناوه‌ندی بپریان له‌ پێک‌خراوی بازرگانی جیهانییدا له‌ هه‌موو ولاتی‌کی‌تر زیاتر
 خۆیان پڕچه‌که‌ ده‌که‌ن، ته‌نانه‌ت بودجه‌ی سالانه‌ی سه‌ریازیان ده‌یان ئه‌وه‌نده‌ی
 بودجی هه‌موو ولاته‌ هه‌زاره‌کانه‌ به‌یه‌که‌وه‌، که‌ ئه‌مه‌ش هه‌ر له‌ مه‌ترسی
 ده‌ره‌وه‌یه‌.

نهخۆشیه که له وهدا نیه که به ته نهها فۆبیاکانی ئوسامه یان فۆبیای سیسته می
 ئه مریکی جهنگ هه لگیرستینیت، به لکو ئوسامه زۆر باوه پری به ئیسلام هیه و به
 پشتیوانی تیۆریسته کانی ئه مپۆی دونیای ئیسلامی کارده کات، ئوسامه ئه و
 که سه یه که توانیویه تی تواناکانی خۆی بخاته گهر له پال توانای هاوشیوه کانی
 بۆ به رقه رار کردنی ژیان له سه ر ئاستی جیهانی به ته رزێکی ئیسلامی، ئوسامه
 گهر باسی له هه ر مه سه له یه کی تر بکردبایه تواناکانی بۆ ئه و خه باته
 به گه رپه خستایه ئه وه نده شکستی نه ده خوارد، ئوسامه و بیریارانی ئیسلام
 ئه لته رنه تیقی ئیسلامیان بۆ مافه کانی مرۆف و پیکه وه ژیاکی گه لان پێیه له سه ر
 بنه ما فکری و فه لسه فه یه کانی ئیسلام، من لی ره دا باس له ئه لته رنه تیقی تر نا که م
 بۆ ئه و تیۆریان، به لام بچوک کردنه وه و له بار بردنی سه رجه م نیگه تیف و
 پۆزه تیقه کان به یه که وه دووریه له واقع، نه بوونی زانیاریه له سه ر دیارده کان،
 نه خواستن و نه بوونی ئازایه تی به بۆ به شداری کردن له گۆراند، ئه مانه به هه مان
 ته رزی نیولیبرالیزم کار ده که ن که له ناوه پۆک و مه غزا مه عریفیه کاندایه جودان
 ده نا ئوسامه هه روا سادده و ساکار و وه حشی نیه به رامبه ر به مرۆفایه تی
 به دیدی خۆی هه ر چۆن سیسته می ئه مریکی بۆ ژیان ده لێت برۆ تۆش ئازاد به و
 تاته شه ریزم ده یه ویت ساده ترین سیماکانی کشانه وه ی ده ولت له بازارپو هیتانه
 کایه ی سه رمایه داری به ده سه لات شادبکات.

به رله وه ی بچینه سه ر به راوردیک له نیوان میکانیزمی سیاسه تی رادیکالیزمی
 سه رمایه داری به سه رکردایه تی سیسته می ئه مریکی و نوینه رایه تی بۆش له
 لایه ک و رادیکالیزمی ئیسلامی به سه رکردایه تی گرو ئیسلامیه کان و نوینه رایه تی
 ئوسامه له لایه کیت، پتویسته که مێک باس له و کلتوره بکه ین که ئه م

میکانیزمانه‌ی پیکه‌یتناوه یان لایه‌نی که‌م ئه‌و کلتوره‌ی سه‌رکرده‌کانی ئه‌و
میکانیزمه‌ی به‌ره‌مه‌یتناوه، هه‌روه‌ها ئه‌و کلتوره‌ی پۆشنبیری ئیتمه‌ ده‌یه‌و‌یت بۆ
داهاتووی بونیاد بنیت. که‌ بۆخۆی به‌شێوه‌یه‌کی ناراسته‌وخۆ باسکردنه‌ له‌و
میکانیزمانه‌.

به‌ختیاره‌لی باس له‌ به‌ره‌به‌ره‌ی لیکدا‌برانی نیوان پۆژه‌لآت و پۆژناوا ده‌کات،
به‌لام زیاتر نزیک بوونه‌وه‌یه‌ک و تیه‌له‌کیشانیکی زۆر مه‌زن هه‌یه‌ له‌نیوان باکور و
باشوردا، خۆره‌لآت و خۆرناوادا. ئه‌و په‌خنانه‌ی بۆ گلوبالیزمی ئیسلامی و
سه‌رمایه‌داری یان سیسته‌می ئه‌مریکیش له‌ ئارادان، له‌ هه‌ردوو لا و له‌ هه‌ردوو
کلتوردا هه‌یه‌، بۆ به‌ته‌نها ئیتمه‌ باس له‌ لیکدا‌برانی سیاسی نیوان هێزه‌ کرده‌کان
بکه‌ین و به‌ هۆکاری په‌رت بوونیان بزانی؟ به‌لکو په‌رت بوونی ئه‌وپه‌خنانه‌و
نه‌بوونی ستراتیژ و ستراکچه‌ر و تیۆریست و بکه‌ری به‌ مۆییکردنی ئه‌و
په‌یوه‌ندیانه‌ هۆکاری سه‌ره‌کیتن و پێخۆشکه‌رن له‌ به‌رده‌م ئیمپاکتی لیکدا‌برانه‌
سیاسی و ده‌وله‌تیه‌کان له‌سه‌ر لیکدا‌برانی کلتور و شارستانیه‌ته‌ جیاجیاکانی
داهاتووی مۆفایه‌تی که‌ من پێش بینی جه‌نگی مه‌زنتر و لیکدا‌برانی مه‌زنتر
ده‌که‌م له‌وه‌ی که‌ هه‌یه‌.

زۆر به‌ پێچه‌وانه‌وه‌ خه‌لک ته‌واو له‌یه‌کتر نزیک بوونه‌ته‌وه‌و ته‌نها ته‌عاروفیک له‌
نیوانه‌قل و پۆحیاندا کراوه‌، ساتی ئه‌وه‌ نه‌هاتووه‌ شه‌ریه‌قل و پۆح له‌گه‌ڵ
یه‌کدیدا بکه‌ن، ئه‌وه‌ی که‌مسی تیا‌دا به‌دی ده‌کریت ئه‌و تیۆری و کاره‌ عه‌مه‌لیه‌
مۆفدۆستانانه‌یه‌ که‌ ئاماده‌بوونیان به‌دی نا‌کریت بۆپێگرتن به‌ شه‌ری نیوان
عه‌قل و پۆحه‌ جیاوازه‌کان. باشترین به‌لگه‌ش ئه‌وه‌یه‌ که‌ عه‌قل و پۆحه‌
جیاوازه‌کان له‌ به‌رامبه‌ر به‌رژه‌وه‌ندی و پێرۆزگه‌رانه‌ی خۆیان و نه‌رجسیه‌تی

دهسه لاتدا به هانه بۆ پیکدادان ده دۆزنه وه، کاتیکیش کلتوره جیا جیاکان به ده ر نه بیت له خه لکی وه ک ئوسامه و بۆش به دانیایه وه گهر هیزکی هیومانیستی ناکتیف رینگه به هه لئوقینی سه رکرده ی له و جوړه نه گریته نه و چالاکانه نه وانه نوینه رایه تی کلتوره کانیان ده کهن و میژووی کلتوره کانیان ده په نگینن و ده نووسنه وه. به لاهمه وه سهیره که به ختیاره علی پیتی سهیر بیت، په هه ندی کلتوری و نه خلاق ی لاواز تر بیت چونکه هه میشه نه و په هه ندانه ی تر، ئابووری و سه ربازی و ته رفیه ی، که رهسته ی ماد دین و له گه ل گوراند و هه قارچک هه لده تۆقن که له به نه مادا هۆکاری سه ره کی هه لئوقینی گورانه کانه. به لام په هه نده کلتوری و نه خلاقیه کان به خوړاو به ته کنیشه کان نایه ته گوراندن.

گهر بگه رینه وه سه ر واقعی خۆمان و په ره گرافیک ی به ختیاره علی که ده لیت (هه موو رۆشن بیرتک له جه وه ریدا پرۆژه یه کی چکۆلانه ی " دیالوگی کولتووری دین و شارستانیه ته کانه " رۆشن بیر مانای نه که " فره کولتوور نه بیت، گهر له سه ر سنووری زیاد له شارستانیه تیک، رۆشن بیریه ک، زمانیک هه ستیکدا نه ژێ). لێره دا من به ختیاره علی تاوانبار ده که م به هاندانی نه وه ی نوێ بۆ قورتار بوون له واقعی نه م پانتاییه ی که پیتی ده لێن کوردستان، له بری گه شه پیدانی فره کلتوری و ناساندنی شارستانیه ته جیا جیاکان و زیاد کردنی زمانزانی و پیکه وه ژبان له گه ل هه سه ته کانی تر دا. واقعی نه مپو ی ئیمه و به تاییه ته نه وه ی نوێ نه و رۆشن بیریه فره کلتوره درووست ناکات به میکانیزمی دوور که و تنه وه و هه ناردنی خواسته کانی رۆشن بیر بۆ ده ره وه، له وانه یه پیم بلێت مه به ستم نه وه نه ی، به لام کاریگه ری نه و پستانه و په راوه کردنی کاری هه ملی خۆت نه وه ی لی به ره م دیت. له کاتیکیدا له سیسته می خویندنی ولاتی ئیمه وه مرو فکی کورد به سانایی ناتوانیت فره زمان بیت، نه ی رۆلی په خنه گرتنی سلبی ته نه ا رینگیه به

چاکردنی سیستەمی زمانزانی یاخوود هاندانی چوونەدەرەوێ پێگاچارەیه بۆ
 پێکەوه‌ژێان لەگەڵ زمانەکان و کلتورەکان و هەستەکانیتردا، یان پۆلی
 پۆشنبیری فرەکلتور ئەوێ چۆن کاریگەرانه پەراوێ عەمەلی و پرانسیپی
 مەتنقی لەم ولاتەدا درووست بکات بۆ گوشار خستەسەر دەزگاكان بۆ
 بەگەرخستنی توانای زیاتر بە هەمان شیوەش بۆ بوارەکانیتر. خەمی پۆشنبیری
 هاووشیوێ بەختیار عەلی لە چوونە دەرەوێ و قسەکردن لەسەر ناوێوێ تەنها
 لە خۆپەرستی مەعرفیانهوێ هاتووێ لە هەڵپەدا بۆ زانیاریەکان و بینینه‌کانی
 ئەودێو سنوور، کاتیکیش قسە لەسەر ناوێوێ دەکەن خەمی عاتیفی و
 خۆسەپاندنی مۆتلەقگەرایانە و ئەزموونی خۆیان بەسەر خەڵکدا دەکەن
 بەلگەنەویست و حەتمیەتی بە پۆشنبیریوونی راستەقینە. لە کاتیکیدا ئێمە
 هەموو باس لە ئازادی و پێکەیانندی کۆمەڵێک دەکەین کە ئازادی یەکیک بێت لە
 خەسلەتە بنەڕەتیەکانی، لە هەمان کاتدا کلتوری ئێمە تەنها وەک ئاوات سەیری
 ئەو ئازادیەکی کردووێ و ژینگەکی کۆمەڵایەتیەکی پڕ بووێ لە سەرکوتکردن و
 پڕۆسەکی سیستەماتیک بۆ سڕینەوێ ماکی هیومانایستی و خۆش ویستنی
 یەکدی، پڕ بووێ لە مێژوویەکی سەرپا دژ بە پڕۆسەکی دەستەمۆکردنی
 توندپەرەوێکانی ناخی مۆرفایەتین. کەم تازۆر کۆمەڵگای ئیسلامی، و زیاتر
 زانستیه‌ گەر بلێین کۆمەڵگاکانی ولاتە ئابووری دواکەوتووێکان، بە هەمان
 قوناغدا تێپەریون جا ئەولیکچوونەش کەم بێت یان زۆر.

گەر لە گۆشەکانی پێکهاوەکی کۆمەڵایەتی و ئابووری و دەروونیوێ سەیری
 ژینگەکی سەرکردەیه‌کی ئیسلامی وەک ئوسامە بکەین، ئەوا چەند راستیه‌ک
 دەبنە هۆی ئەو بەرھەمە، بەلام بەرنامەکان چێن بۆ گۆڕینی ئەو ژینگەیه‌ بە
 ژینگەیه‌کی کۆمەڵایەتی و ئابووری و دەروونی زانستی تر تا لە پاشەڕۆک

چەندین ئوسامە و ئوسامۆكە يان بۆش و بۆشۆكە نە لە كۆمەلگای ئیمە و نە لە هیچ كۆمەلگایەكدا درووست نەبێت. سەرەرای ئەمانە هەمووی ئوسامە و بۆش كۆرپەیی زیندووی كلتوری خۆیان، بە نمونە ئوسامە پێگایەكی زۆر ئاكتیف و بگۆری گرتوووە بەر بۆ پەراوەكردنی ئەو بێرۆكەنە باوەڕی پێتە، لە هەمان ھاوكێشەدا ستراكچەر و ستراتیژی ئەو بێرۆكەیش توانیویەتی دیاردەیهك بختەوه كە چەندین بەرھەمی وەك ئوسامەیی هەبێت بەسوود وەرگرتن لە پێكھاتە شەپانگیزی و شەپانگیزی پەرەپێدراوەكان لە سەرچەم پێكھاتە سروشتیەكانی مرقایەتیدا.

سەرەنجامی كێشەیی خێزانی و چەند ژنی باوكی ئوسامە و نزیکە لە كەسایەتییە ئیسلامیەكان بەتایبەت لە كاتی حەجدا و دەوڵەمەندی و توانای ئابووری ئەو خێزانە، ئوسامەییەكی درووستكرد، بێرۆپای چەند ژنی لە لایەن سەریوە، بێرۆكە سیاسییەكانی ئیسلامی پێ نەخستە ژێر پرسیارەوه، لەدەرەوێ و لاڵتی خۆیدا كاری كرد بۆ گۆبالیزەكردنی بێرۆكەكە. هەموو تواناكانی خستەگەڕ بۆ سەرخستن و بەرەوپێش بردنی پڕۆسەكانی ئەو پێبازە. ئەوێش تەكنیک و شێوازی ئاشكرای كارکردن بوو بە پێتمێکی دیاریكراو بۆ ئەو مەبەستە، هەرچەند لە پووی تەكنیکی و سەربازییەوه ئەو بەرەنگار بوونەوێه پێبازری پۆمانسی بەرەنگار بوونەوێه ئایدۆلۆژیایە بەرامبەر تەكنەلۆژیای.

لەسەردەمی گۆبەلایزەیشنیدا جیهانیك نەما ناوی خۆرەلات و ئەویدی ناوی خۆر ئاوابێت، جیهان بۆ خۆی هەنگا و بەرەو فرەكلتوری دەنێت. كەرەستەكانی ئەمپۆی پەییوەندی و بازارەكانی ئەمپۆی دنیا و سەرچاوەكانی زانیاری باشتەین گەواهی دەدەن لەسەر ئاوەلابوونی دەرفەت بۆ فرەكلتوری و گفتوگۆ.

کلتوره جیاجیاکان. به لām نه وهی ئاستهنگه له بهردهم گفتوگو و ئارگومینتی
 کلتوره جیاوازهکاندا به شیوهیهکی سه‌رهکی بریتیه له به‌گه‌ر نه‌خستنی نه و
 سه‌رچاوانه له پیتناو پیکه‌وه ژیاانی ئاشتیانه و هیومانستیانه‌ی خه‌لکی کۆمه‌لگا
 جیاجیاکاندا تا بتوانریت وهك هه‌موو قوناغیکێ گۆرانی کۆمه‌لایه‌تی سوود له
 ده‌رفه‌ته‌کانی سه‌رده‌می خۆی وه‌ریگیریت. به پێچه‌وانه‌وه نه‌دگاره غه‌ریزه‌کان
 زāl بوون به‌سه‌ر به‌کاره‌یتانه عه‌قلی و مه‌نتقیه‌کاندا، رۆشنییر و
 هه‌زمه‌نده‌کانیش له نیتوان به‌کاره‌یتانی نه‌و خه‌لکه و مه‌به‌سته‌کانی ده‌سه‌لات و
 پادیکالیزمی سه‌رمایه‌داری و ئیسلامیدا هه‌نگاوی زۆر به‌کاربراو و ناکاریگه‌ریان
 هه‌لگرتوه له‌و پیتناوه‌دا.

ده‌سه‌لاتی سیاسی پێویسته کاریگه‌ری رۆشنییره‌کان و پسه‌پۆره‌کانی له‌سه‌ر
 بێت بۆ به‌ره‌مه‌یتانی پاشه‌پۆژیک که خودی خۆیان خه‌ونی پێوه‌ده‌بینن،
 نه‌مه‌ش له ده‌سه‌لاته‌وه بۆ ده‌ره‌وه‌ی ده‌سه‌لات ناگریت، به‌لکو له
 ده‌سته‌هه‌لبژارده‌کانه‌وه نه‌جام ده‌دریت بۆ حاکم و حکومه‌کراوه‌کانی کۆمه‌لگا،
 چونکه هه‌ردوو حاکم و حوکمه‌کراوه‌کانیش نه‌وه‌ی کلتوری خۆیان، نه‌و
 کلتوره‌ش سه‌ره‌نه‌جامی کاری نه‌و ده‌سته‌هه‌لبژاردانه‌وه قوربانه‌کانیان به‌ره‌و
 ئاقاریکی هیومانستی یان نه‌نتی هیومانستی گه‌شه‌ده‌کات. راسته‌ نه‌و ده‌سته
 هه‌لبژاردانه‌ نه‌م‌رۆ له سه‌رده‌مه‌یکدا ده‌ژین له هه‌موو توێژه‌کانیتر زیاتر
 پیاوانکراون، له‌کاتی‌کدا نه‌رکی پزگارکردن له‌و پابه‌ندی‌ه‌ش هه‌رده‌که‌ویته
 سه‌رخۆیان.

ده‌سه‌لاته‌کان به‌بێ ده‌سته‌هه‌لبژارده‌کان هه‌میشه وهك کویریکی بێ گۆچانن،
 کۆمه‌لگا و کلتوره‌کانیش هه‌میشه وهك ئاوێکی مه‌نگن گه‌ر

دهسته ههلبژاردەکانی کاریگر و ئاکتیف نهبن، له کاتیڤدا به فەری ئەم کارلیکە کۆمه لایەتیه ئەو دهسته ههلبژاردانهبن، ئەوا له تیکچوونی هاوکیشه کاندایه راپا ئەو دهستانه تاوانه کانیان ده که ویتته ئەستۆ.

جاریکتر ده لێم ئەم بهرگری نیه له هیچ کام له دوو حیزیه که ورهیه و له هیچ کام له حیزیه کوردستانییهکانی تر چونکه من هیچ کارم به هیچ کام له و حیزیانوه نیه به دهه له گهشه پیدانی کۆمه لای و لاتە که م، به لام له چوارچیوهی فاکتەرە جۆراوجۆره کانی هیزدا له سهه ئاستی ناوچه که و جیهان، له سهه ئاستی ناوخۆ، ئەوه توانای کورده، کاتیڤ پۆشنیبههکان یان ئەوانه ی به مافی خۆیانی ده زانن به شداری سیاسهت یان گوتهاری سیاسی بکه، که ی ههولیاندا کاریگر یان هه بیته وه که دهسه لاتیکێ مه عریفی بویر؟ که ی هه لویستی جودایان پیشاندا له ده ره وه ی دامه زراوه حیزیهکان؟ که توانیان پۆلی پر زانیاری و پراکتیکی ئەکتیف بیهن وه که سیاسهت مدهاری بیلایه ن؟ ئەوا هاوکیشهکان پارسهنگه کانیان جودا ده بیته له وه ی ئەم پۆ که هیه به ئاقاریکی زانستی باشتردا.

به لام ئەوه توانای سیاسی و تهکنیکی سیاسی سیاسهت مدهاری کورده له و قوناغه و له و بارودۆخه دا. هه رگیز من ئەوه ناخه مه ژیر په خنه وه که چه نه پارتە سیاسیه کانی کورد بۆ سازش له گه ل ئەم دوژمن و ئەو دوژمندا ده که ن، ئەوه نده ی دهسته ههلبژاردەکان ده خه مه بهر په خنه کاتیڤ هه لدین له بهر پر سیاریتی، کاتیڤ هه لدین له بهرام بهر به شداریکردن له ئەرکی گۆراند، کاتیڤ ناتوانن ئەوان به شداری راسته قینه ی سیاسیه ی خۆیان بکه ن له سهه ئاستی ناوخۆیی نه خوازه لا به حالی تیگه یشتنی سیاسیان له بارودۆخه کانی

ناوچهیی و جیهانی و دهره‌تی باش بوونی باری ژیانی خه‌ك له كوردستاندا.
 كه‌سیكى پۆشنبیر و هوشیار ناتوانیت چاوپۆشی له تاوانه‌كانی یه‌كیتی و پارتی
 بكات به‌رامبه‌ر شه‌ری ناوخۆ و به‌دحالی بوونی كوردی، به‌لام ئەم تاوانباركردنه
 ناخوازیت بیرێك له هه‌لومه‌رجه بابه‌تیه‌كان بكه‌ینه‌وه؟ ناخوازیت چهند ده‌كریت
 ئیمه به ئەركی خۆمانی بزانی بۆ پێگرتن به‌ و فاكته‌رانه؟ به‌لام كاتێك پۆشنبیر
 نا هوشیار بوو ته‌نها خه‌ریكى سه‌فه‌سته‌ و په‌خنه‌ی سلبی بوو، ته‌نها و ته‌نها
 موته‌عی له كه‌مكردنه‌وه‌ی خه‌ك بیهی، له‌هه‌مان كاتدا خودی پۆشنبیر نه‌یتوانی
 پاسته‌وپاست كاراكته‌ریكى به‌هێز بێت بۆ پێگرتن به‌ چه‌وتیه‌كان، ئەوا دیاره
 پێویست ناكات بووده‌له‌یی پۆشنبیر و بیریاره‌كانی خۆمان به‌ كه‌م و كورتی
 خه‌ك پاساو بده‌ینه‌وه.

به‌ختیار عه‌لی كاتێك باس له شه‌پانگیزی كۆمه‌لگای كوردی و حیزبه
 سیاسیه‌كانی ده‌كات، وه‌ك كه‌سیكى نامۆ به‌م كۆمه‌لگایه‌ پێناسه‌ی ئەو كلتور و
 دیاردانه ده‌كات كه له كوردستاندا به‌رقه‌راره، نه‌بوونی زانیاری یان وی‌ل بوون له
 زانیاری سیاسى ئەم دیارده‌یه‌ی نامۆبوون دروست ده‌كات لای به‌ختیار عه‌لی و
 ناچاری ده‌كات په‌شبینی خۆی بكاته موته‌له‌فكه‌رایه‌كى جوانكراو و به‌سه‌ر
 خه‌لكان و خۆینه‌راند‌ا پراك‌تیزه‌ی بكات. نه‌بوونی خۆبێندنه‌وه‌یه‌ك بۆ دیارده‌یه‌كى
 وه‌ك تیرۆر له دنیا‌دا و له كوردستاندا به‌ بیانووی ئامادده‌باشی كلتوری تیرۆر،
 كارێكه ته‌نها و ته‌نها له به‌ره‌ی دژ به هیومانیستی ده‌وه‌شیته‌وه یاخود پاستره
 بلێن فكري به‌ختیار عه‌لی ده‌چیته‌ خزمه‌ت ئەو تاقمه‌وه و وه‌ك سه‌ربازێكى
 گومناو كاری بۆ ده‌كات. جا ئەمه ده‌گه‌ڕێته‌وه بۆ نامۆ بوونی به‌ختیار عه‌لی
 له‌نیوان عاتیفه‌ی پۆژه‌لاتی و عه‌ق‌لی پۆژئاوایدا یان بۆ هه‌ره‌س هێنانی
 به‌ختیار عه‌لی، له‌به‌ر نه‌كوژانه‌وه‌ی هیواشی رای پۆشنبیرێكه‌وه من ناچمه ئەو

ورده کاریه وه، به لکو تهنه نه وه نده ده لیم: بهر له تاوانبار بوون ده کریت بواری
 پیاچوونه وه هه بیته، کاتیك نامۆبوون ئه م کاره مان پێ ئه نجام ده دات، ئه وا
 باشت وایه خۆمان له نامۆ بوون ده رباز بکهین نه بادا بکهینه خزمهت
 ستراتیژه کانی نامۆ بوونه وه، خۆ ئه گهریش هه رس هه یانه ئه وا به ختیاره علی
 گه نه توانیت له بواری سیاسیدا جیدهستی دیار بیت له بواری ئه ده بدا ده کریت
 بهرهمی باشی هه بیت. به لām پاساو بۆ پرۆسه و ستراتیژی تاوان چی جیاواز
 ناکات له گه لّ خودی تاواندا.

گهر بێینه سه ر بابه تی ده رباز بوون له م گه یژاوانه، ئه وا چه ند پرسیارکی
 هه مه جۆر دیته ئاره وه که ده کریت هندیکیان بکهینه بهر باس: ئایا خۆ
 ده ربازکردن له ترس و توندپه وی به کیّ ده کریت؟ به بزوتنه وه مرقفدۆسته کان
 که ناتوانن ده سه لاتیان هه بیت؟ ئایا کیّ ده توانیت ده سه لات بگریته ده ست؟
 ئایا ده به نگه کانی بواری سیاسهت چه ندیک جوانیش بن ده توانن به و په وته ی
 ئیستا و دیر زه مانیا نه وه بینه هه یزی بگۆر؟ نه وه خه لکی خۆی ده ویت!
 له میژوه مرقفدۆسته کان نه یان توانیوه بینه سیسته م و ده سه لات، که نه مه
 بابه تی پیاچوونه وه یه کی جددی تره، ئه گه رچی وه ک تاکیش بالا ده ست بووین
 نه یان توانیوه بینه سیسته م و کاریگه ری درێژخایه ن به جیّ به یلن. ئه و
 ده سته که وه جوانانه ی که مرقفایه تیش به ده سستی هه یان، ده گه ریته وه بۆ
 نازایه تی و بویری و جه ختی مرقفدۆسته کانی ناو جه نگه لی ده سه لاتی سیاسه ی و
 بانه حیزیه کان له دوونیا دا. به لām نه وانه ی که تهنه ره خنه گر و شوینکه وتووی
 دیارده کان بوون و نه یان زانیوه ته کنیکه سیاسیه کانی سه رده م به کاریه یتن تهنه
 له کتێبخانه سته که کانه هه زیان به جیما وه که که مینه ی سه رده می
 دیکتاتۆریه تی سه رمایه ده یان خوینیته وه بۆ دیموکراتیزه کردنی ژیا نی سیاسه ی له

پێناو بەکاربردنی هەندیک لە پرستەکانیان لە پێناو ئەو بەرزەو هەندیدەدا کە هەیانە، ئەوەی لەسەر دەمی نیولیبرالیزمدا بەوان بپاوه ئەوەیە کە لەمەو پاش تۆانیویانە نوسراوەکانیان لەسەر دیسکیش بپاریزن، یان ئەوەی لە ئیسلامی سیاسی بوو بە میرات تەنھا تەصوف و گۆشەگیری خانەقا تاریکەکانیان بوون، زۆر ئازاکانیشیان بە فۆبیا یەکێ زۆرەو و بە دەست بەسەردا هێنانی هەموو چوار دەورەکانی گوتاریکی بێ هیوا دەخاتە بەردەم ئەوەکانی نوێ.

بیتوانایی هاتنە پێشەوای مەروەقەدۆستەکان و نەبوونی کەرەستەی پراکتیکی بۆ پێشەنگی کردن ئافەڕین لەو تێزانە دەکات کە هاتوونەتە پێشەوای ئەوانیش میژوو دروست دەکەن. خەون بینین بە تەنھا بەس نیه بۆ تێکشکاندنی ئەو ئێرسە دزیوانەیی کۆن.

فەنتازیای پۆلیسەکان واقع و ژیاڵی پۆژانە، بەلام فەنتازیای شاعیرەکان خەونی قۆزاخەخواردوو و ستاتیکیایەکی بەکاربرای سیستەمە سیاسییەکانی خۆیان، من زۆر بەگەرمی دەستخۆشی لەو پۆلیسە دەکەم کە دەتوانێت دڵسۆزانە فەنتازیای خۆی بخاتە خزمەت ئەو دەسلەتەو کە باوەری پێیەتی یان مۆجەیی لێوەردەگرێت، هەروەها زۆر لە فەنتازیای ئەو شاعیرەش شانمانم کە دەتوانێت جەوھەر و ستاتیکیایەکی هەست هەژین بۆ پەوتیکی بگێڕێت بخولقینێت گەر هەرمەکی نەبێت و لە خزمەت پێرسە کەدا بێت. ئەوەی تۆ باسی ناکەیت و ناتەوێت ببیتە بەرپرسیار بەرامبەری نەبا دا هەڵتەکر دێت ئەوەیە کە چۆن فەنتازیای پۆلیسەکان بە دیدی مەروەقەدۆستەکان خۆشەبەکرێت کە چۆن فەنتازیای شاعیرەکان هەستی پۆلیس و تیرۆریستەکانیش پێچەنی، ئەک بەتەنھا بۆ ئەو ھاوکیشە بگری کە خۆی نەیتوانیوە شیکاریان بکات،

تەنھا بە لاوانەووە ئەدەببە خەمەزێنەکان منی بەرزەوهندی خوراو بۆ خەمەکانی
خۆی بگرتنیت.

لە غیابی پۆشنبیرەکان و مەرفەدۆستەکاندا لەسەر گۆرەپانی سیاسی ھەروەھا لە
دەبەنگی کاری سیاسی ئەو توێژەدا و قۆزاخەخواردوویی ئەو کۆمەلە پۆزەتیفە
تیۆریەدا، دەست خۆشی لە بەرەى جەھل و زولم دەکەم کە ئەوێندە بەسەلیقەو
شەیتان بن بتوانن خەونەکانی تۆ تێکدەشکێنن، چونکە تازە وا ئەو شیوازەش
بوو بە مۆتلەقی کە پۆلى قەلغان بپینیت بۆ تۆتالیتاریەتى ئەوان. دواجاریش
خەمۆکی و گریانەکانیان کە ئەوێکانی نوێ بەرەو ھەڵدێرگە دەبات، دەمخاتە
شکەو کە دەسکردی ئەوان بن وەک دەزگا ئیعلامیە ئیستھلاکیەکان، یان
ئەوانەى بۆ تەنغیسی فشارى سیاسى و کۆمەلایەتى و ئابووری دروست دەکری
لە پۆژناوادا و لە پۆزەھەلاتدا وەک تیۆری دەخویندەری و وەک تەکنیک چێژیان
لێدەبپنریت.

ئەى کوا ئەو براوە شەریفەى کە پتویست بوو بەر لەم قەیرانانە ئامادەى
ھەبیت، منیش دەلێم: ھەموو چارەسەریکی ئەفسانەى جگە لە تراژیدیای
گەرە ھیچی تر بەرھەم ناھیتیت، بەلام پەشنووسی ئەو ئەفسانەى لە لای
پۆشنبیرەکانەووە ھاتوو و بەرەى تاریکستانیش دەرھێنەری تراژیدیا کان.

(١) ده باغ، فهیسه ل، ئینسکلۆپیدیای ئابووری، دهزگای چاپ و

بلاوکردنه وهی موکریان، ٢٠٠١.

(٢) گهر تییینی بکهین شه پری جوندولئیسلام له کوردستاندا سهرنه نجامی

نه و پروسه ی کار و کاردانه وهیه نیه که باسی لیده کهین، چونکه زۆر

هیزی دهره کی له پشت نه م بزووتنه وهیه به دی ده کریت و زاده ی

پتویستییه واقعییه کانی نه م ژینگه یه نیه یان لایه نی که م دید و

دروشمه کانیا ن زۆر نامۆن به خواستی ناوچه که.

(٣) به کار هیتانی وشه ی کرێکار و ژن مه به ست له که مکوردنه وه ی پۆلی

کرێکار و ژن نیه به لکو مه به ست له گرنگی پۆلی نه و پتییوانه بوو که

نه نجامیا ن دا، واته نه م پرسته یه به واتای کرێکاریتی و سه رکاری یان

ژنیتی و پیاویتی به کار نه هاتوو هه رچۆن به ته نها مه به ستم له به ختیار

عه لی نیه سه باره ت به و با به ته.

(٤) کورد هه ولێ نه داوه سوود له ئیسلام وه ریگریت بۆ پتیکهیتانی

ده وله تیکێ ئیسلامی کوردی، وه ک ئێران، ئیمپراتۆریه تی

عوسمانی،... هتد. به لکو کورد وه ک پتیکهاته یه کی ئایینی کۆمه لایه تی

سه یری ئیسلامی کردوو له ناو پروسه کۆمه لایه تیه کانی تر دا. نه مه ش

وایکردوو که ئیسلام وه ک پراویژکارێک به کاریهتیت بۆ شه رعیه ت دان

به مافه نه ته وایه تیه کانی، که له پاستیدا نه مه په خنه نیه له چۆنیتی

به کاریهتانی ئیسلام له لایه ن کورده کانه وه نه وه نده ی پوونکردنه وه یه

بۆ جه ختکردن له سه ر نوێ بوونی بزووتنه وه ئیسلامیه کان وه ک

بزووتنه وه ی سیاسی له کوردستاندا.

(٥) مولوي حفيظ الله حقاني، طالبان من حلم الملا الى امارة المؤمنين،

(٦) اسلام اباد: معهد الدراسات السياسية، ١٩٩٧.

